

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Allan Tønnesens mødrene slægt

De efterfølgende sammenfatninger er redaktioner og overvejelser foretaget på baggrund af de udskrifter af kirkebøger og folketællinger m.m. som er indeholdt i filen "Kirkebogsudskrifter" (under gruppebetegnelsen "Slægtsforskning" på min pc). Udskrifterne af min fædrene slægt er foretaget ca. 2010-17, hovedsagelig på internettet (arkivalieronline). Udskrifterne af kirkebøger vedrørende min mødrene slægt er i betydeligt omfang foretaget fra midt i 1960'erne og til begyndelsen af 1970'erne, og de blev dengang ordnet på kartotekssedler. Disse udskrifter er suppleret med nye udskrifter fra internettet foretaget 2014. Nu også med folketællinger (også på pc'en).

Da min fars slægt udelukkende stammer fra Sydøstsjælland, og min mors fra Sydfalster og Musse herred på Lolland, er det faldet mig naturligt at dele materialet op i to hovedafsnit. Heraf de ind imellem store spring i nummereringen (se nedenfor).

Redaktionerne er foretaget på en sådan måde at der normalt ikke vil være tvivl om hvilken kilde de pågældende oplysninger stammer fra.

Sammenfatningerne er fra først af primært foretaget for at jeg selv kunne danne mig et overblik over materialet, og de har i flere tilfælde åbenbaret nye spor, der kunne forfølges. Men herudover giver de en forholdsvis letlæst fremstilling af de enkelte personers livsforløb.

Nummereringen er foretaget med baggrund i det såkaldte Kekule von Stradonitz' system, som kort fortalt går ud fra "probanden" (mig selv) som nr. 1. Faderen er nr. 2, moderen nr. 3, farfaderen nr. 4, farmoderen nr. 5, morfaderen nr. 6, mormoderen nr. 7 og så fremdeles. Faderen til en vilkårligt valgt person i stamtavlen vil altid have et nummer der er det dobbelte af sønnens eller datterens.

Moderens nummer vil altid være et tal højere end faderens.

Forår 2014, revideret senest 2021, Allan Tønnesen, historiker, cand.mag.

3. Louise Kristine Bolette Tønnesen

15/1 1907 – 9/10 1995. Husassistent på Frederiksberg.

Født i Staureby, Skelby sogn på Sydfalster som datter af husmand Laurits Tønnesen og hustru Petra, f. Jensen (nr. 6 og 7). Mor har efterladt sig flere selvbiografiske skitser, hvori hun fortæller om sin barndom, ungdom og senere liv; den ene af disse selvbiografier er indtalt på bånd i flere samtaler med mig i efteråret 1988, renskrevet af mig efter hendes død. Hun fortæller her indgående om familiens hus, om sine forældre, bedsteforældre, onkler og tanter, om alle de steder hun tjente som stuepige og – efter at hun blev gift – som husassistent.

Familien bestod af forældrene, hende selv og hendes bror, Arnold, der var 2 år ældre end hun. De boede først i "det lange hus", en arbejderbolig under Gedsergård, som foruden familieboligen også rummede tre enkeboliger, af hvilke hendes farmor (der var blind) senere kom til at bo i den ene.

Hendes far arbejdede i staldene på Gedsergård, og hendes mor gik i roerne. Ca. 1914 købte forældrene deres eget lille husmandssted (Skovfoged-Lises hus i Kattesundet (nr. 9) i Staureby) og holdt op med arbejdet på gården. Mor begyndte samtidig at gå i skole (Staureby rytterskole) hos lærer Herman Jensen – hver anden dag. Også herom fortæller hun indgående.

I 1921 blev hun konfirmeret i Gedesby kirke, og hun kom ud at tjene – kom i huset hos tømremester Petersen i Marrebæk (Væggerløse sogn). ½ år efter døde hendes far af sukkersyge, og hjemmet blev opløst, idet hendes mor flyttede til Nykøbing og tog arbejde der. Mor var 1½ år i Marrebæk, men fik så en plads hos en overlærerfamilie i Nykøbing (Bang), et rent helvede (hendes

egne ord), hvor hun derfor kun var i 2 måneder, inden hun skiftede til en meget bedre plads i Bastebrostræde, hvor hun kunne bo hos sin mor, der boede i samme gade. Her var hun i 1½ år. Da hun var 17 år skaffede hendes tante Hilma (gift med hendes farbror Carl Tønnesen) hende en plads som stuepige hos baron Lerche i Klampenborg (i et af ”de engelske huse”). Her lærte hun hvordan man gererede sig i herskabelige huse med mange fine gæster, også kongelige. Hun blev meget nydeligt behandlet af sit herskab, men husholdersken var en heks og en tyran, og det var på grund af hende og andre ubehagelige tjenestefolk at mor søgte væk efter 4 år. Hun var herefter i huset hos højsteretssagfører Angelo i Charlottenlund (nr. 12, lige ved stationen). Her var hun i 2 år og havde det godt.

Kokkepigen, Inger Frederiksen, fik overtalt mor til ligesom hun selv at søge en plads i England, og i nogle måneder tog hun privatundervisning i engelsk. Gennem KFUK fik hun en plads i Purley syd for London og rejste derover 1. oktober 1930, men hun var alene, for Inger var faldet fra (senere kom hun dog også derover, og de forblev veninder i 50 år). Det var en hård start hun fik, alene og med sit mangelfulde engelsk, men familien Gapp tog venligt imod hende og blev så tilfredse med hende at de bad hende blive endnu et år efter en ferie i Danmark. Den brugte hun til sammen med resten af familien at prøve at få sat skik på huset i Staureby, som hendes mor efter de nye ejeres fallit igen var kommet til at hænge på. Efter det andet år i England fulgtes hun hjem til Danmark med tre andre danske piger over Paris, Brüssel, Köln og Hamburg.

Efter 1 måneds ferie hos sin mor i Nykøbing fik mor plads hos en fru Lykke i Ordrup, et kaotisk hjem, som hun hurtigt søgte væk fra. Næste plads var hos højsteretssagfører Fenger på Lundevangsvej 12 i Hellerup (lige bag Willumsens hus, jeg har fredet dem begge), hvor hun var i 2 år. Her var hun så uheldig at falde og brække sit venstre håndled.

I 1935 blev hun ansat hos gesandt (minister) N.P. Arnstedt, meget rig (svigersøn af Poul Larsen, F.L. Smidth), i en villa på Chr. Winthers Vej på Frederiksberg. Det var et stort hus med mange tjenestefolk. Mor blev her ”linnedjomfru” med ansvar for alt tøjet, vask, stryging m.m. Desuden havde familien et landsted ved Borup, Humleøre, hvor familien (mand, kone, en voksen datter, Lulu, og to yngre sønner) og en del af tjenerstaben flyttede til om sommeren.

1935 var også året da fik hun sin mor til at flytte fra Nykøbing til Frederiksberg hvor de lejede en lille lejlighed (Folkvarsvej 29) sammen med Martha Højholt (senere gift Hasle), som mor havde lært at kende hos Arnstedts.

I 1937 skulle Arnstedt som gesandt i Ægypten repræsentere Danmark ved kong Faruks bryllup, og mor skulle med som fruens kammerpige. Hun oplevede her bl.a. pyramiderne og fik mange uforglemmelige indtryk. I 1939 – januar til marts – var de dernede igen, og hun rejste ved den lejlighed med datteren, Lulu (Seidenfaden) i bil. På hjemturen gennem bl.a. Østrig og Tyskland fik de en tydelig fornemmelse at det trak sammen over Europa. Man kommer til at tænke på Lulu Zieglers sang ”Den sidste turist i Europa”.

Mens mor var i Ægypten anden gang, havde hendes mor stiftet bekendtskab med deres nabokone, Ane Marie Jensen, der boede ved siden af i en tilsvarende lejlighed med sin søn, Hans Edvard Jensen, der var maskinarbejder på B&W (nr. 2). De havde drukket kaffe sammen, og da mor kom hjem skulle der aflægges genvisit. De to ikke helt unge mennesker begyndte at gå ud sammen, og det endte med at de blev forlovet 5/9 1939 og gift på Frederiksberg (gamle) rådhus 3/11. Meget praktisk kunne man fordele de to lejligheder sådan at ægteparret fik den ene – den til højre – mens de to mødre delte den anden. Martha var ude af billedet, idet hun var blevet gift med Gustav Hasle, en noget ældre taxavognmand. Mor var veninde med Martha resten af livet. Desværre holdt det ikke med farmor og mormors bofællesskab. De var meget forskellige af temperament, farmor var

pensionist og 11 år ældre, mens mormor stadig gik på arbejde, mest hos Arnstedts. Farmor søgte og fik en aldersrentebolig på Godthåbsvej, mens mormor, der ikke kunne klare huslejen alene, lejede et værelse på den anden side af Folkvarsvej.

Den 9. april 1940 blev Danmark besat af tyske tropper, og 17/5 blev jeg født. Hele tilværelsen fik hermed en helt anden karakter. Far kom på nedsat tid på B&W, alle varer blev rationeret, og i november blev han ligefrem afskediget, fordi B&W ikke havde så mange ordrer som tidligere. Understøttelsen var ikke stor og blev på et tidspunkt afløst af socialhjælp (der skulle betales tilbage). Det var derfor meget velkomment da Lulu Seidenfaden formidlede en husassistentplads hos overretssagfører Thorvald Mikkelsen, Ny Vestergade 1, 4. sal. Hun begyndte her 21/1 1941 og blev her til Mikkelsens død i 1962. Efter befrielsen 4/5 1945 begyndte alt at vende tilbage til det normale. Far kom tilbage til B&W og blev der til sin pensionering 1969, men mor fortsatte hos Mikkelsen, fordi det var et interessant sted at være: mange illegale indkvarteringer under besættelsen, mange interessante gæster (Johs. V.Jensen, Hartvig Frisch, Céline, Bodil Ipsen bl.a.). Fru Mikkelsen (Paule, fransk født) døde i 1945 kort efter deres sølvbryllup, hvorefter der kom en husbestyrerinde, mest til at stå for maden, mens mor stod for rengøring, tøj og servering. Mikkelsen gav mig altid 100 kr. til jul og fødselsdag, betalte senere for min tegne- og modelleringsundervisning og betænkte mig i sit testamente. Jeg har tilbragt mange timer i hans righoldige bibliotek.

Under krigen og også senere hen syede mor alt sit og mit tøj på sin symaskine. En aften om ugen gik hun til syning på Lollandsvej Skole.

I 1948 flyttede vi fra Folkvarsvej til en større og bedre lejlighed (3½ værelser), Jacob Dannefærdsvej 5 på Frederiksberg, hvor far og mor blev boende til deres død i hhv. 1974 og 1995. Jeg var enebarn og boede hjemme til jeg blev gift i 1964, dog afbrudt af 16 måneders soldatertid 1959-60, hvor Jonna (datter af mors fætter Thorkild i Gedser) boede i mit værelse, mens hun uddannede sig til danselærerinde.

Da Mikkelsen døde fortsatte mor som husassistent hos underboen i Ny Vestergade 1, frk. Ellen Barfred, og blev ved hos hende til hendes død 10 år senere, også efter at hun var flyttet til et ældrekollektiv i Hillerød.

Da far blev pensioneret, tog de på en del rejser: Rhinen, Jugoslavien, Skotland og flere steder i Danmark. Efter fars død var mor på mange højskoleophold og gik til folkedans m.m. og skabte sig på den måde en ny omgangskreds der varede ved til hendes død. Hun nåede at blive oldemor til vor datter Karens søn, Mads, og var med til Karens bryllup et par måneder før hun døde, 88 år gammel. Hun led det sidste års tid af rygsmerter. De smertestillende piller hun fik herimod ødelagde hendes mave og var skyld i at hun til sidst døde af åbent mavesår under store smerter på Frederiksberg hospital. Hun blev opereret, men operationen lykkedes ikke. Den sidste uge lå hun i respirator. Efter hendes død klagede jeg til Patientklagenævnet, men afgørelsen faldt ud til hospitalets fordel. Hun blev kremeret og urnen nedsat ved siden af fars på Søndermark Kirkegård på Frederiksberg.

6. Hans Jørgen Laurits Theodor Tønnesen

8/2 1880 – 30/10 1921. Husmand i Staureby, Skelby sogn, Sydfalster.

Født i Fiskebæk som søn af husmand og landarbejder Tønnes Rasmussen og hustru Bodil Jørgensdatter (nr.12 og 13). Hjemmedøbt 17/3, fremstillet i kirken (Skelby) 8/5.

Hans forældres hus lå ved Fiskebæk Sø ("Tønnes ved søen"), men er for længst nedrevet. Han gik i skole i Staureby rytterskole hos lærer Herman Jensen, som hans børn også senere gik i skole hos. Mor fortæller i sine erindringer at han blev sat i lære hos skomager Heyn i Skelby, og at han var der i 2 år, men at han selv sagde at han om foråret fik en uimodståelig lyst til at komme på arbejde i

naturen. Hun mener dog at det måske nok så meget skyldtes at hans far døde, og at han måtte tjene noget mere end han gjorde ved at stå i lære.

Jeg har hans skudsmålsbog og kan her se at der er et tidsrum mellem hans konfirmation 1/4 1894 og hans første plads 1/11 1897. Hans far var død 7/1 1897, så mors teori holder meget godt, hvis man tænker sig at han fra om foråret passede familiens jordlod. Af skudsmålsbogen ses det at han var karl på Gedsergård til 1/11 1899, hvorefter han tog plads hos en gårdmand i Skelby frem til 1/11 1900. I 1901 rejste han til Frederiksberg, og fik arbejde hos en viktualiehandler i Falkoner Allé 45, dog kun en måned. Så rejste han videre til Lyngby, hvor han tjente på Baunegård, også kun en måned. Så vendte han hjem til Skelby sogn, hvor han frem til 1/5 1903 tjente hos gårdmand R. Christensen. Det må være i denne periode han lærte mormor at kende, idet mor fortæller at de tjente på hver sin gård på den ene og den anden side af landevejen mellem Skelby og Gedesby. 1903-04 var han hos P.J. Kaare i Staureby. Efter en kort tjeneste i Toreby (Lolland) vendte han tilbage til Gedsergård, hvor han var til 1/5 1905. Det var hans sidste plads som karl. Der foreligger intet om at han skulle have aftjent værnepligt, så han har måske trukket frinummer? Derimod talte hans bror Carl ofte om sin soldatertid. Han blev korporal og blev også indkaldt til sikringsstyrken under 1. Verdenskrig.

Den 3/11 1905 blev han gift i Gedesby kirke med Petra Jensen (nr. 7). Men allerede 31/1 samme år var deres første barn, sønnen Arnold blevet født. Mor fortalte at han det første halve år var i pleje hos Petras forældre i Gedesby. Men efter at de var blevet gift fik de en ledig familiebolig i "det lange hus" under Gedsergård, hvor Laurits herefter havde fast arbejde, mest i stalden, men ellers med kørsel og andet. Deres andet barn, min mor Louise blev født i "det lange hus" 15/1 1907 (døbt 3/3 i Gedesby kirke; faddere var alle hendes onkler og tanter på mødrene side). Laurits' mor, der var enke og blind, fik senere en af enkeboligerne i "det lange hus", og mor fortæller i sine erindringer om hvor godt og hyggeligt familien havde det i denne tid. Hun ønskede senere at de var blevet der. Ved folketællingen 1911 kaldes Laurits "daglejer ved landbrug", hvilket dækker over at han havde fast arbejde ved Gedsergård.

Men han stræbte efter at få sit eget, og det lykkedes ham i 1914, da han købte "Skovfoged-Lises" hus og jordlod i Kattesundet i Staureby, lige ved siden af Rasmus Madsens gård. Der fulgte ingen kreaturer med, så dem måtte han købe ved siden af. Tidspunktet var uheldigt: 1. Verdenskrig var lige brudt ud, og tyskerne opkøbte alle de heste de kunne. Han fik købt en stor hvid og en lille islænder, og de måtte så gå sammen. Men for at kunne holde kreaturer måtte han tage mælketuren fra Staureby til Øborg andelsmejeri i Gedesby, hvilket betød at Laurits og Petra måtte op allerede ved 4-tiden. Mor fortæller at mælketuren tog hele morgenen og formiddagen, og først efter middagsmad og en lille lur kunne han gå i gang med at passe deres egen bedrift. Kone og børn deltog også. Om aftenen læste Petra højt af "De 1000 Hjem", mens børnene legede og Laurits reparerede seletøj eller deres sko.

De havde tre værelser: to stuer og et soveværelse, men ca. 1918 flyttede den blinde farmor ind til dem. Hun fik soveværelset, de to børn sov hos hende, mens forældrene fik deres seng ind i dagligstuen. Mor fortæller: "Når vi havde været i roerne og kom hjem, havde farmor kogt vandgrød .... Vi havde kun én kakkellovn, men så havde vi jo komfur ude i køkkenet, så der var jo dejlig varmt i køkkenet. Der havde vi også en gruekedel, som man kogte sit tøj i og som man lavede blodpølse i, når man slagtede". Stalden lå i forlængelse af stuehuset med en dør imellem. Der var et særligt udhus til får og grise. "Hele stalden havde far bygget". Han byggede også en vognport, dækket med tang. Han købte også noget jord til, men det var i det delvist afvandede Bøtø Nor og var meget sandet. Det kunne bruges til lidt græsning.

Sådan gik det med hårdt arbejde og et godt familieliv til den skæbnesvangre vinterdag, vistnok i 1920, da Laurits ville gå over isen på den store afvandingskanal, fordi der var så langt hen til broen, og han mente at isen kunne bære. Mor (Louise) fortæller: ”Han gik først, og mor kom ikke med, og så faldt han igennem i det iskolde vand, og så kravlede han tilbage til den side hvor mor var. Så ved jeg ikke hvorfor, men mor har altid fortalt, at de måtte gå hen til Marrebæk-kanalen for at komme op. Det var meget stejlt og gravet lige ned lige som en mergelgrav. Der var ikke noget at tage fat i. Og så blev han jo gennemisnet, og mor mente altid at han fik sin sukkersyge på grund af chok, for så pludselig havde han jo sukkersyge, og der var ikke noget der hed insulin ... Han skulle holde streng diæt ... han har måske nok været syg et år, og jeg vil tro at det var 3 fjerdingår at Arnold var hjemme, (fordi) han (far) slet ikke kunne bestille noget. Han var så træt, ødelagt helt igennem. Han lå mest i sengen”. Ved Louises konfirmation 21/4 1921 kunne han ikke være med i kirken, og det stod klart for alle der var med at den kun 41-årige mand ikke havde langt igen. Han døde 30/10 1921 (kaldes ”parcellist”) og blev begravet på Skelby kirkegård 5/11. Marmorpladen der var sat over hans far, blev vendt om og forsynet med ny indskrift.

7. Petra Katrine Jensine Jensen

19/6 1885 – 4/6 1953. Husmor i Staureby, Skelby sogn, Sydfalster, fabriksarbejderske i Nykøbing F, husassistent og pensionist på Frederiksberg.

Født i Nykøbing F. landsogn, Vestensborg jord, som datter af husmand Ole Jensen og hustru Ane Hemmingsdatter (nr. 14 og 15). Hun var det midterste af fem børn. Kaldenavnet var Petra. De to andre navne må være opkaldelser efter farfaderen Jens Olsen (nr. 28) og dennes 2. kone Katrine Christensdatter, der var død ½ år tidligere. Endnu i 1887, da Thorvald blev født, boede familien i huset på Vestensborg jord, men da Agnes blev født i 1891 finder vi dem i Sundby, Toreby sogn på

Lolland (i dag en forstad til Nykøbing), formentlig hos Oles far, Jens Olsen (Aalborg). Jeg husker at mormor (Petra) fortalte at hendes farfar boede hos dem da hun var lille, men det har vel nærmest været omvendt, og de er flyttet derfra en gang mellem 1891 og 1901, for ved folketællingen dette år finder vi Ole Jensen og hans familie i Gedesby, hvor familien herefter fik sit hjemsted i mange generationer.

Mor (Louise) fortæller, at bedstemor klippede Petras mørke krøllede hår med en ”skaldklipper” fordi hun havde hørt at så ville krøllerne forsvinde. Den næste dag vågnede hun ved at Stine, som hun sov sammen med, gav hende en lussing, da hun troede at det var deres bror Marius. Hun mødte op i skolen med tørklæde på, men skolelærer Christiansen (berytiget pryglærer i Gedesby) kommanderede hende til at tage tørklædet af, men da han så hvordan hun så ud, sagde han: ”Du må gerne gå med tørklæde”. Krøllerne kom i øvrigt tilbage. Hun kan næppe have været mere end 7-8 år på det tidspunkt, hvilket viser at familien var flyttet til Gedesby allerede i 1892-93.

Petra boede ifølge folketællingen ikke hjemme i 1901; hun var 16 år og har været ude at tjene. Mor fortæller at hun tjente på en gård ud til landevejen mellem Skelby og Gedesby, og at Laurits tjente på en gård overfor på den anden side af landevejen, og at det var der de lærte hinanden at kende. Om børn, ægteskab og husmandsstedet i Staureby, se under nr. 6, Laurits Tønnesen.

Efter Laurits’ død i oktober 1921 blev hus, jord og kreaturer sat til salg. Mor mener at det blev solgt 21/4 1922, men huskede ikke for hvor meget. Et sælgerpantebrev blev stående i ejendommen. Petra lejede så et værelse i Nykøbing, først hos en familie, der tidligere havde boet i Staureby og var deres venner. Så fik hun en kvistlejlighed hos snedker Mariagers i en villa på Solvej i Nykøbing. På et tidspunkt boede hun i Bastebrostræde 1, men flyttede så tilbage til Mariagers. I begyndelsen gik hun ud og vaskede for folk, et hårdt og opslidende arbejde, men senere fik hun ansættelse på den nyoprettede kondenseringsfabrik, hvor hendes arbejde var at slå lågene fast på dåserne, meget generende for øjnene. Hun fik 30 kr. om ugen.

Huset i Staureby blev handlet flere gange, og til sidst – i 1931 – kom det på tvangsauktion. Da Petra sad tilbage med den største fordring, måtte hun overtage det, og hun og hendes brødre søgte sommeren over at passe det i håbet om at få det solgt, men til sidst gav hun op og overlod det hele til kreditforeningen.

I 1935 flyttede hun sammen med mor (Louise) og Martha i en lejlighed på Frederiksberg, Folkvarsvej 29, 1. sal. Her udførte hun husarbejde for Arnstedts og Poul Larsen på Chr. Winthers Vej (nr. 7 og nr. 4). Da Louise og Hans blev gift i november flyttede hun sammen med Hans’ mor, Ane Marie Jensen i nablejligheden, men det varede kun kort. Farmor fik en aldersrentebolig, og mormor kunne ikke klare huslejen alene. Hun lejede i stedet et værelse i et hus på den anden side af Folkvarsvej hos en frk. Petersen. Det var krig og sparetider, og hun tilbragte hver aften hos os og hjalp til med husarbejdet og pasning af mig. Hver søndag morgen kom jeg over til hende med kryddere fra bageren, og tilbragte så det meste af søndagen hos hende. Hun havde som regel købt et lille hefte med en historie i, som hun læste op af. En gang var det et bind med H.C. Andersen-eventyr, som jeg har endnu. Ledige stunder fik hun til at gå med at strikke, jeg har endnu et par sokker og en rød tophue som hun har strikket.

Hendes møblement var beskedent: en divan, et stort spisebord med tilhørende stole (to af dem af mahogni i rokokostil fra Chr. Winthers Vej, som jeg stadig har), to lænestole, et lille dækketøjsskab, et klædeskab og en kommode (som Rasmus har nu) samt hendes stueur fra hjemmet i Staureby (det fik Arnold efter hendes død, men hans enke gav det til mig, og jeg har det stadig). Desuden hang der på væggen tre store indrammede billeder, forestillende hende selv og Laurits samt børnene (delvist bevaret).

Efter krigens slutning blev hun opsagt af frk. Petersen og lejede så et værelse hos en gammel mand

som hed Dahl, Hostrupsvej 1, stadig meget tæt på os. Men han døde efter 1-2 år, og hun fik så et kvistværelse i villaen Chr. Winthers Vej 7, der nu var overtaget af læge Anton Jensen og hans store familie. Mormor havde fortsat med at udføre arbejde i huset, men ellers fik hun aldersrente fra hun fyldte 60 (1945). Vi var flyttet til Jakob Dannefærdsvej i 1947, og jeg husker at jeg om morgenen på vej til Nyelandsvejs skole vinkede op til hende i hendes kvistvindue.

Det var dog kun et midlertidigt arrangement, og efter et års tid lejede hun et værelse hos en ældre murmester Larsen, Nitivej 1, st. Ikke nogen helt behagelig person, og hun tilbragte fortsat mange aftener hos os. Hun besøgte også ofte Laurits' bror, Carl og hans kone Hilma, der boede tæt ved, i Borups Allé.

Under besættelsen blev der indført huslejerestriktioner på grund af boligmangelen. Enlige kunne generelt ikke godkendes til selvstændige lejligheder, og derfor fik hun først til sidst – og ved mors arbejdsgiver Thorvald Mikkelsens hjælp – en lille lejlighed i H.P. Lorentzens Stiftelse, Krusemyntegade 1. Det var i 1952, og jeg var med hende hos overretssagfører Frederiksen, hvor hun skrev under på kontrakten.

Det var en meget tiltalende lejlighed midt i det gamle København, bestående af stuen, kammer og køkken (med tidligere åben skorsten) samt toilet på trappen sammen med to andre ældre damer. Hun anskaffede nu nogle nye møbler: spisebord, sofa og to lænestole, og far lavede en udslagsseng til hende. Vi gik tit ture i området: Nyboder, Østre Anlæg, Kongens Have og især Kastellet. Desværre blev hun snart efter syg af kræft i underlivet, var i lang tid indlagt på Bispebjerg hospital (brækkede også benet i den periode), men lå hjemme det meste af foråret 1953, hvor mor passede hende. Hun døde på hospitalet 4/6 1953, et par uger før hun ville være fyldt 68 år, og blev begravet på Søndermark Kirkegård.

OLDEFORÆLDRE:

12. Tønnes Rasmussen

16/11 1832 – 8/2 1898, husmand og landarbejder i Staureby, Fiskebæk, Skelby sogn, Sydfalster. Født i Skelby som søn af husmand Rasmus Tønnesen og hustru Bodil Jørgensdatter (nr. 24 og 25). Blandt fadderne var hans faster Bodil Tønnesdatter i Idestrup og husmand Jørgen Brasilien i Staureby, en legendarisk figur der gik under navnet ”Sille-Jørgen”. Han var nr. 2 af i alt 7 børn. Onkel Carl (1885-1964) fortalte, at børnene arbejdede på Gedsergård, Didrik i kostalden og Tønnes i Hestestalden. Men forældrene blev skilt i begyndelsen af 1840'erne, og ved Folketællingen i 1845, da han var 13 år, var Tønnes sat i pleje hos mølleforpagter Niels Danielsen på Skelby mølle. Da han blev konfirmeret i 1847 er hjemstedet stadig Skelby. Han fik g i kundskaber og mg i opførsel. Folketællingerne gør det muligt at følge hvor han var ansat som tjenestekarl: 1850 gårdmand Rasmus Jørgensen i Skelby, 1855 gårdmand Lars Jacobsen i Staureby, 1860 ses han ikke i Skelby sogn, har vel fået tjeneste i et nabosogn.

17/12 1862 blev han gift i Skelby kirke med den 12 år ældre pige Ane Dorthe Christensen på Fanggården (nu: Bøtøgård). Han tjente selv på Gedsergård. Samme dag blev deres søn døbt Rasmus (født 7/11), så det var på høje tid. Blandt fadderne er husmand Jørgen Rasmussen i Staureby og ungkarl Didrik Rasmussen i Gedesby, drengens farbrødre. Ved dåben kaldes Tønnes indsidder, så han må have lejet eller fået overladt et hus, formentlig under Gedsergård. Onkel Carl (hans yngste søn) fortalte altid at deres hus lå ved Fiskebæk Sø, og at man kunne høre at der var dans og musik i Fiskebæk Skov den aften han blev født. Huset har været nedrevet så længe jeg kan huske.

Men i 1864 blev Tønnes indkaldt for at deltage i krigen mod Tyskland. På skemaet til ansøgning om erindringsmedaljen i 1877 oplyser han at han lå ved 22. Regiments 5. kompagni 14/1 – 14/5 1864 som menig, og at han ikke blev såret eller taget til fange. På det eneste fotografi, der findes af ham (ca. 1881), er det ikke til at afgøre om han bærer medaljen, men han fik den, for onkel Carl fortalte at han fik den med i sin grav. Han fortalte også (i 1959), at Tønnes var med i stormen på Dybbøl og lå stationeret på Als. Han blev blændet af et kanonskud og kom på lazareth. Han fortalte endelig at han siden tjente i Nakskov hvor han lærte at passe dampmaskine, men det kan næppe være rigtigt i betragtning af at han havde kone og barn på den tid. Det har snarere været før han blev gift, med mindre Gedsergårds ejer har sendt ham på et ”kursus”.

I 1865 er Tønnes forlover ved sin bror Didriks vielse i Skelby kirke, og samme år er han fadder til det første af Didriks og Ane Johansdatters mange børn, Rasmus Didriksen, og igen i 1869 til Karen Sofie Didriksen.

I folketællingen 1870 anføres Tønnes og hans familie som boende i et hus der synes at høre til Gedsergård. Han er 38 år og arbejdsmand, Dorthe Ane Christensdatter er 49 år og er født i Nysted landsogn. Sønnen Rasmus er 7 år.

31/1 1873 døde Ane Dorthea Kristensen, ”husmand Tønnes Rasmussens hustru fra Gedsergård”, 53 år. Mor fortæller herom i sine erindringer, at hun døde af lungebetændelse som en følge af Stormfloden 13/11 1872, hvor vandet gik ind i deres hus. I bornholmeruret var der i mange år et mærke som viste hvor højt op vandet gik (ca. 70 cm husker jeg), men nu er det væk. Ca. 100 mennesker druknede.

Tønnes sad jo nu tilbage med en dreng på 10 år, og var selv kun 40. Onkel Carl fortalte at han forestillede sig at Tønnes efter et års tid en dag indfandt sig i sit pæne tøj hos smeden i Skelby, Lars Jørgensen, som straks gættede hans ærinde. ”Du vil vel snakke med Boel?”. Det var hans brordatter fra Lolland, der var i huset hos ham. Ja, det ville han da, og de er åbenbart hurtigt kommet overens. 3/6 1874 blev enkemand Tønnes Rasmussen, 41 år, i Fiskebæk viet i Skelby kirke til pige Bodil Jørgensen, 28 år. Den ene af forloverne var brudens farbror, smed og parcellist Lars Jørgensen. Deres første barn var sønnen Jørgen Theodor Tønnesen, Jørgen efter morfaderen og Theodor efter Ane Dorthea. Han blev født 19/7 1875, men døde allerede 16/6 året efter. 16/4 1877 fik de datteren Maren Dorthea Bolette Tønnesen (mors ”tante Thea”). 8/2 1880 fik de sønnen Hans Jørgen Laurits Theodor Tønnesen (nr. 6, min morfar) og endelig 6/9 1885 sønnen Carl Christian Marius Tønnesen (”onkel Carl”). Alle børnene blev døbt i Skelby kirke, og Tønnes kaldes ved disse lejligheder ”husmand ved Gedsergård”. Mor fortæller at der var en afvandingskanal og en vindmølle ved Fiskebæk sø, som maledede vandet ud i Bøtø Nor, og at det var Tønnes som passede den. ”Den havde en snegl fuldstændig som en kødhakkemaskine; man kunne stå og se sneglen når man stod på broen” (jeg synes nu også at jeg har hørt noget om en dampmaskine?). Men ellers har han haft mange andre gøremål på Gedsergård. Mor – som ganske vist aldrig har kendt ham – fortæller at de desuden drev et lille landbrug med to køer og får og grise. ”Farmor høstede hør som hun selv bearbejdede til hør og blågarn og som så blev vævet til alt deres sengelinned og undertøj, og af ulden fik de strømper, trøjer og uldent undertøj. Farmor kærnede selv smør og bagte brød. Som noget uhørt sjældent dengang lod de deres børn lære noget. Min faster rejste med toget til Nykøbing og lærte at sy, og min far blev sat i skomagerlære”. Jeg kan tilføje, at onkel Carl fik lov til at abonnere på bøgerne i den lille røde serie ”Børnenes Bogsamling” 1896-98, der bl.a. omfattede Robinson Kruse, Jordan rundt i 80 dage og Onkel Toms hytte. De udkom heftevis, distribueredes via skolen og blev efterfølgende indbundet. Det har næppe heller været almindeligt i landarbejderfamilier. Jeg fik disse bøger efter onkel Carls død og har dem endnu. Han fortalte at han læste op af dem for familien om aftenen.

I 1885 var Tønnes forlover, da hans søster, Maren, skulle giftes med enkemanden Mads Klausen i Skelby kirke. Han underskriver selv i kirkebogen ”Tønnes Rasmussen Husmand ved Gjedsergaard” med urutineret hånd.

Om Tønnes’ død fortæller mor: ”Farfar skulle læsse nogle store sten op i en vogn, og så sprængte han bughinden. Det var meget tragisk”. I Skelby kirkebog læses at han døde 8/2 1898, 65 år, og blev begravet på kirkegården 14/2. Hans yngste søn var kun 12 år og måtte selv ud at tjene til sit konfirmationstøj, hvad hans mor ikke var glad ved. Laurits var 16 og afbrød snart efter sin skomagerlære for at hjælpe til med bedriften. Sønnen af første ægteskab, Rasmus Tønnesen, der var blevet konfirmeret i 1877, var længe før faderens død udvandret til Amerika (Saint Paul), stiftede familie der og blev politibetjent. Thea var en tid stuepige på Liselund, kom senere til København og blev gift med gartner August Klein. Carl rejste også til København, blev jord- og betonarbejder og gift med Hilma, f. Larsson.

”Nebraska-Jørgen”

Her indsættes - som en undtagelse fra princippet om at disse sammenfatninger kun indeholder mine egentlige forfædre – beretningen om Tønnes Rasmussens bror, Jørgen. Årsagen er den at han er en farverig og eventyrlig skikkelse, som familien har talt om i flere generationer efter hans død. Det var onkel Carl – hans nevø – der fortalte mig den i 1959. Jeg nedskrev den dagen efter i en forkortet og redigeret form.

Jørgen Rasmussen, udvandrer til USA.

26/4 1830 – 13/9 1910. Født i Skelby på Sydfalster som ældste barn af husmand Rasmus Tønnesen og hustru Bodil Jørgensdatter. Onkel Carls fortælling:

”Som soldat i krigen 1864 var han stationeret på Femern. Udvandrede kort efter krigen til USA (Nebraska). Fik af jernbaneselskabet tildelt et stykke jord at dyrke. Giftede sig derovre med en dansk kvinde. Blev hjemsøgt af græshopper som fortærede alt. En gang kom to indianere til hans hus. Han lod sin kone bevogte dem med et gevær og gik selv ud for at forhandle. De betydede ham at de ikke ville ham noget ondt, men ville skyde nogle gendarmer, som havde bedraget dem for nogle huder og skind. Han gav dem et græskar som tegn på venskab og stod siden under deres protektion. Da hans kone døde begravede han hende på sin jord og brød op. Han rejste i en prærievogn. Når han ikke havde flere penge, solgte han vogn og trækdyr, tog arbejde, købte nye og drog videre. Således nåede han omsider Hudson-floden, hvor han kom om bord på et skib der sejlede til Tyskland. Det kolliderede imidlertid med et andet skib, og ved forliset mistede han alt. Han måtte nu som havnearbejder på ny spare sammen til hjemrejsen. Så tog han hjem medbringende en kiste, som ved ankomsten kun indeholdt en majscolbe (kisten stod i mange år i vores kælder på Jakob Dannefærdsvej, men gik til sidst til af ælde. A.T. 2014). Da han dukkede op på Sydfalster, forhørte han sig først om sine brødre, Tønnes og Didrik, der imidlertid begge var døde (Didrik i 1901), mens hans søster Maren stadig levede. Foreløbig slog han sig ned hos hende, men senere blev han af forvalteren på Gedsersgård spurgt om han kunne tænke sig at arbejde der. Han ville da vogte kvierne i Noret. Derude byggede han sig en hule, og han havde en dresseret tyr på hvilken han red, mens han sang ”Stars and Stripes” o.l., så det kunne høres langt bort. Han døde på alderdomshjemmet 1910.

Han havde et bredt ansigt med fremstående kindben og bred næse, hvidt skæg og langt, hvidt hår. Han bar grundtvigianerhat (cowboyhat?) og spidsbukser i støvler, og han havde en stor stok med læderrem”.

Så vidt onkel Carl. Mor har fortalt at da han så hende som nyfødt (1907), kaldte han hende "Doll", hvad der ikke sagde nogen noget.

Jeg kan selv tilføje fra mine arkivstudier at han blev konfirmeret i Skelby kirke 1844 (kundskaber: g, opførsel: mg), og at han i 1850 tjente hos gårdmand Peder Jørgensen i Skelby. Den 1/10 1858 blev han viet i Skelby kirke til pige Maren Hansdatter i Skelby, 25 ¼ år gl. Her er der altså noget der halter i onkel Carls beretning, med mindre han var gift to gange. Han blev begravet på Gedesby kirkegård 18/9 1910 (død 13/9), boede på kommunens alderdomshjem, kaldes "fhv. Kreaturpasser på Gjedsersgaard, Enkemand".

I fattigprotokollen 1882 f i Gedser lokalhistorisk Arkiv er følgende indført:

Jørgen Rasmussen flyttet til Fattiggården 10/6 1910, medbragte en kuffert. Udleveret en seng med sengetøj. Afgået ved døden den 13/9 1910. Kun tre måneder kom han til at tilbringe i fattighuset. Kufferten er formentlig den ovenfor omtalte kiste, som efter hans død er blevet udleveret til hans brorsøn Laurits.

13. Bodil Jørgensdatter (Jørgensen)

18/3 1846 – 23/4 1927. Husmor i Staureby, Skelby sogn, Sydfalster.

Født i Stubberup, Herritslev sogn, Musse herred på Lolland som datter af "Konen Kirsten Jørgensdatter (nr. 27) af Herritslev, separeret fra Carl Christian Pedersen, hendes Mand i andet Ægteskab. Som Barnefader udlagt Ungkarl Jørgen Jørgensen (nr. 26) hos Gaardmand Rasmus Larsen i Stubberup". Anm.: uægte, 2. gang. En noget broget baggrund, må man sige. Først året efter blev forældrene gift. Familien bestod yderligere af en del børn, der for fleres vedkommende var halvsvøskende. Min mor fortalte at Bodil undertiden nikkede op mod det lille maleri af Jørgen og sagde: "Han var min ægte far", men mor forstod nok ikke den egentlige mening, for hun kendte intet til Kirstens tre ægtemænd.

Bodil blev konfirmeret i Nysted kirke 1860 (kundskaber: g, opførsel: mg).

Mor fortalte at hun først tjente hos en bror, der var møller på Nordfalster (jeg synes at jeg husker noget om at en anden søster var omkommet i kværnen, og at broderen var mistænkt for at have været skyld heri, fordi hun var gravid). Hun brød sig derfor ikke om at være der og fik så plads som pige hos sin farbror, Lars Jørgensen, der var smed i Skelby på Sydfalster (1817-85, han kom fra Tågense på Lolland til Skelby 1845). Hun blev gift med enkemanden Tønnes Rasmussen 1874, men havde allerede længe tjent hos smeden, idet hun i 1866 var fadder til et af Didrik Rasmussens børn (Didrik var Tønnes' bror). Om ægteskabet, børnene og huset, se nr. 12, Tønnes Rasmussen).

"Farmor" spiller en stor rolle i mors erindringer. Jeg anfører her nogle uddrag:

Da Tønnes døde i 1898, "måtte farmor flytte fra sit dejlige hus og hen i hendes første enkebolig (under Gedsergård, ved skolen i Staureby), og da havde hun sin yngste søn, Carl med, han var 12 år. Og hun måtte så gå i stalden og strigle køer og malke, og det var meget strengt for hende. Da hun var 54 år stod hun og huggede brænde, og et stykke fløj op i øjet. Derved blev hun først blind på det ene øje og senere på det andet". Senere fik hun en enkebolig i "det lange hus", hvor Laurits og hans familie også boede. "Trods det at farmor var blind kunne hun både karte uld, spinde og strikke".

"Netop fordi hun ikke kunne se, var hun jo så stærkt knyttet til min bror og mig. Vi skiftedes til at sove hos hende, dog var det mest min bror, da han var to år ældre end mig. Men om dagen var jeg altid hos farmor. Hun kunne fortælle historier, og hun kunne synge alle de gamle sange, nogle lystige, men mest sørgelige kærlighedshistorier og også krigsviser. Desværre har jeg ikke skrevet dem ned... Vi havde ingen kirke i vores by, så vi skulle til nabobyen Skelby for at komme i kirke, og om vinteren kunne farmor jo ikke gå den lange vej. Hun kendte navnene på hver søndag, og hun vidste hvilken tekst præsten ville læse, og så læste vi den for hende, og hun valgte selv de salmer

hun kunne tænke sig ville blive sunget, og så sad hun og sang dem, og hun bad fadervor, indgangs- og udgangsbeden. To gange om året blev farmor skrevet op til skrifte og altergang, så var der gerne nogen hun kunne køre med, og så var hun i sit fineste tøj ... Farmor låste aldrig sin dør. Der kom mange og besøgte hende ... Så havde vi en masse fornøjelse af alle de gamle koners fødselsdage. Der kom jeg med hver gang, både i Fiskebæk og i Staureby. Farmor kunne jo ikke gå alene ... hvis det var om sommeren havde vi blomster med. Ved begravelser bandt vi kranser. Farmor strikkede meget ... Hvis hun havde tabt en maske, måtte hun holde op til der kom nogen. Hun talte masker på hver pind, og når der så kom besøgende, eller jeg kom, så sagde hun: ”Åh Herregud, her sidder jeg og har tabt en maske, og jeg kan jo ikke komme videre nu”.

(Om Laurits' sygdom og død 1921) ”Hun kunne jo ikke se hvor meget han tabte sig, og hvor syg han var. Så da han døde var hun vel nærmest i chok over det, og det har jo også været strengt for hende – hun var 75 – at miste en søn på 41. Så måtte hun jo tage ind til sin datter, tante Thea, og skulle bo hos hende, for mor skulle jo sælge huset. Så kom hun altså ind til København, og så kom hun senere på Plejehjem, hvor hun havde det vældig godt. Det eneste hun var ked af, var at hun blev kaldt for ”fru Rasmussen”, for når hendes børn hed Tønnesen, så syntes hun at hun også skulle hedde Tønnesen ... Bornholmeruret hentede onkel Carl under krigen, for han var soldat da han var nede og hente det. Det havde ikke noget at gøre med at hun skulle flytte. Han kom bare ned og sagde: ”Du kan jo ikke se det. Kan du ikke lige så godt have et der hænger på væggen, når bare du kan høre det?” ... Tante Thea blev meget fornærmet, far var ligeglad”.

(Plejhjemmet på Hyldegårdsvej) ”... et dejligt plejehjem ... diakonisser. Der fik hun et værelse, og hun havde sin dragkiste med og bord og stole og så en seng. Der blev holdt gudstjenester, og det var jo lige noget der passede farmor. Da jeg kom til Klampenborg, besøgte jeg hende på mine frisøndage – hver 3. søndag - ... jeg skulle jo også gå tur med hunden, og nogen gange snød jeg for Dyrehaven og gik op til farmor i Ordrup. Det blev opdaget ved at baronessen en dag gik tur med hunden til Ordrup, og så ville den ind på plejhjemmet. Da hun kom hjem sagde hun: ”Er det på Hyldegårdsvej, Deres farmor bor”? ”Ja”. ”Nå ja, for Knold ville derind”. Men baronessen (Lerche) var jo et dejligt menneske, og da farmor døde, sagde hun: ”Nu ringer jeg efter en taxa, og så kører både husjomfruen og stuepigen og jeg, vi skal til begravelse, og så kan De køre med derop”. ... Det ville have glædet farmor. Hun ville aldrig have drømt om, at der skulle sidde en baronesse ved hendes kiste”.

Bodil døde 23/4 1927 på Alderdomshjemmet Ordrup og blev begravet på Ordrup kirkegård 1/5. ”84 år. Død af alderdom” står der i Ordrup kirkebog.

14. Ole Jensen

30/11 1851 – 6/11 1937. Husmand i Gedesby, Sydfalster.

Født i Grænge, Toreby sogn, Musse herred, Maribo amt, som søn af indsidder Jens Olsen (Aalborg) og hustru Maren Johanne (Hansine) Christensdatter. Døbt i Toreby kirke 4/1 1852. I 1856 døde hans mor i barselseng med et dødfødt barn. $\frac{3}{4}$ år senere giftede faderen sig igen med en enke i Sundby, Cathrine Christensdatter, som havde 4 sønner og en datter med sin året før afdøde mand Hans Jacobsen Aalborg (hvis tilnavn altså gik over til konens nye mand). Ved folketællingen 1860 var der 3 børn hjemme, herunder den niårige Ole. Familien blev yderligere forøget i 1860 med sønnen Hans Peder Jensen, som altså var Oles 9 år yngre halvbror.

Ole blev konfirmeret i Toreby kirke 1866 (kundskab: ret god, opførsel: mg) og må herefter være kommet ud at tjene. Jeg ved at Ole var soldat, for den tid talte han meget om, og hans pipebræt viser da også en soldat med hest og hund samt indskriften ”Erindring”. Men jeg ved ikke præcis hvor eller hvornår.

Næste gang han dukker op er 2/11 1877, da ”ungkarl, tjenestekarl Ole Jensen af Nagelsti Skovgård, 25 år gammel, og pigen Ane Hemmingsdatter (tjenende telegrafbestyrer Schønheyder af Nykøbing), 28 år gammel” blev viet i Nykøbing F. kirke. Den ene af forloverne var brudgommens far, husmand Jens Olsen i Sundby.

Deres første barn var sønnen Marius Otto Jensen, som blev født 1880. Familien boede da i Nykøbing landsogn, Vestensborg jord, og Ole Jensen kaldes husmand. Der boede de også da de tre næste børn blev født, Maren Christine Vilhelmine (Maren og Christine efter hendes to bedstemødre) i 1883, Petra Katrine Jensine (de to sidste navne efter farfar og stedfarmor) i 1885 og Vilhelm Georg Thorvald i 1887. Ole er dog avanceret til at blive husejer. Da datteren Agnes Olivia (opkaldt efter forældrene) blev født i 1891, var familien flyttet til Sundby, formentlig hos Oles far Jens Olsen Ålborg. Jeg husker at mormor (Petra) fortalte at farfaderen boede hos dem da hun var lille, men det har vel nærmest været omvendt. Hun fortalte også at Jens Aalborg engang han havde fået lidt for meget at drikke, udtalte: ”alt hvad der er her på bordet er mit”. Hvorpå sønnen Ole greb efter sin kæp som for at slå ham. Ved nærmere eftertanke er jeg nået frem til at sønnen og hans familie vel er rykket ind i huset mod at sikre den gamle med en aftægtskontrakt. Den er formentlig blevet ophævet på grund af gemytternes uoverensstemmelse. Kort efter finder vi Ole med familie i Gedesby, hvor de blev bofaste.

Ved folketællingen 1901 boede Stine, Thorvald og Agnes hjemme, mens Marius og Petra har været ude at tjene, Marius formentlig til søs. Stine var hjemme fordi hun var svagelig. De ejede og boede i

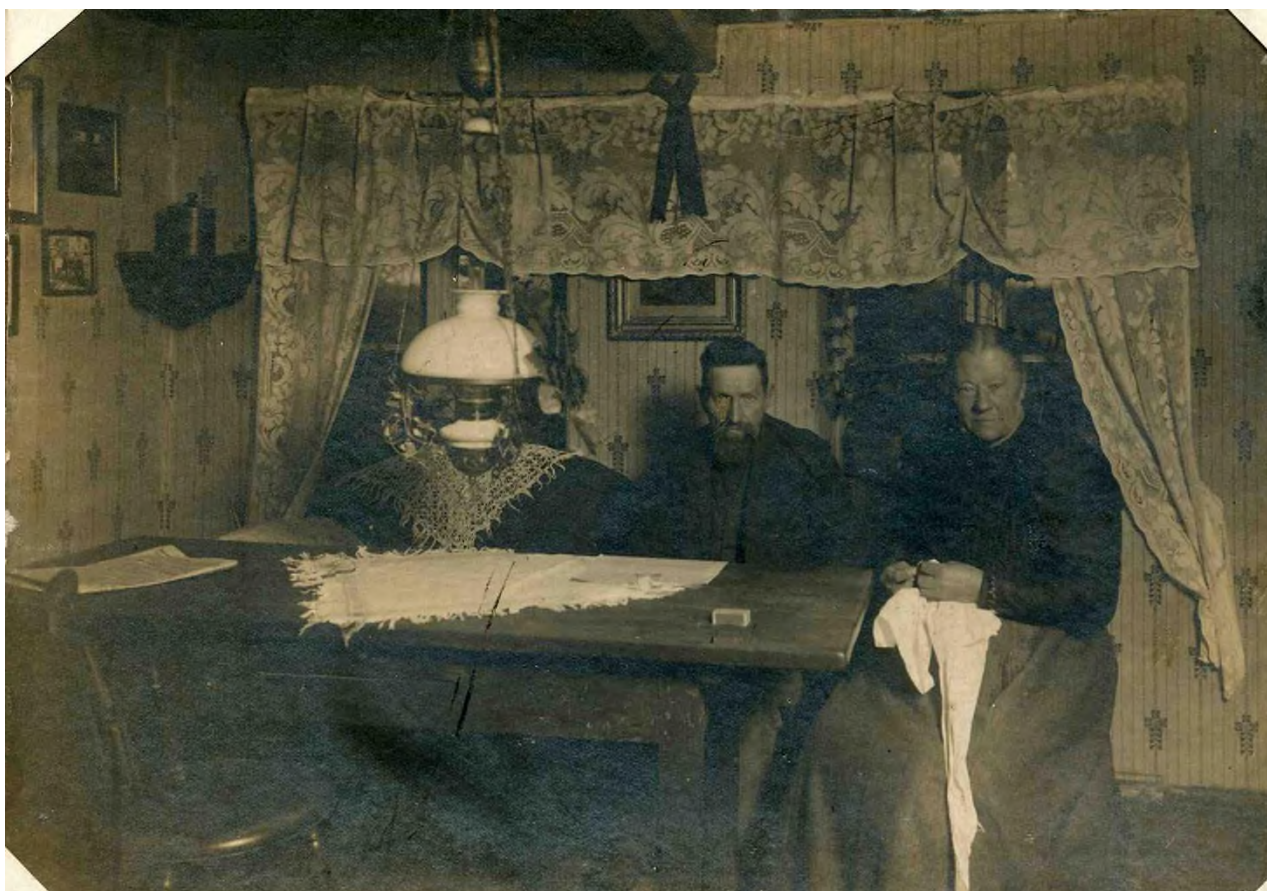
det hus der i dag har adressen Gammelgade 26, lige bag Thorvald og Jennys hus på Kobbelsøvej. Mor fortæller i sine erindringer: "... De havde to køer og en gris. Bedstefar gik på arbejde på Friisenfeldt og Ludvigsgave, og bedstemor og børnene arbejdedeovre hos plantøren (Niels Andersen)ovre på Bøtøgården, hvor de høstede "aspacier" (=arparges). Foruden jorden derhjemme omkring huset havde de jo Dillet og vist også et andet stykke jord, hvor køerne gik og græssede ... De havde først en lille Marius, han døde, det var den førstefødte. Så fik de igen en dreng, som hed Marius. Så kom Kristine og min mor Petra og Thorvald og Agnes, som var den yngste. – Morbror Marius og mor lignede deres far og havde det samme kraftige hår. Moster Stine lignede ikke nogen, hun havde et stort sort glat hår, og hun var meget, meget smuk, men svagelig helt fra barn. De to yngste lignede bedstemor helt igennem: Moster Agnes var den yngste og meget forkælet. Bedstefar havde den teori at børnene skulle have klø for at blive ordentlige mennesker, og navnlig Marius og mor fik mange klø. Morbror Thorvald var en rigtig spilopmager, og han skulle have mange klø, men han havde altid en tendens til at slippe, han løb sin vej og gemte sig, så han ikke fik så mange tæv som de andre. Morbror Marius var den der fik flest klø, og det var af bedstefars livrem eller en læderrem, han havde."

Ane Hemmingsdatter (bedstemor) døde i 1919, og siden boede Ole alene i huset de sidste mange år han levede, bortset fra en kortere periode hvor Thorvald og Jenny boede hos ham efter at de var flyttet fra Ejegod mølle i Nykøbing, inden de købte deres eget hus lige ved siden af. Mor fortæller: "Bedstefar passede sig selv ... Hele sit liv havde han elsket at fortælle soldaterhistorier, men på et meget sent tidspunkt var der en ko som trådte ham på de ene tå, og så kom han på Nykøbing Sygehus, og fra den dag af handlede alle hans historier om Nykøbing Sygehus ... det var længe før han døde. Han døde hjemme, ganske alene. Så fandt de ham næste morgen. Han havde været syg og sløj, men altså gået ned og spist hos morbror hver dag ... de fandt ham om morgenen".

Jeg kan tilføje at han som soldat blev kaldt "Lille Ole", så han kan vel ikke have været ligefrem høj. Han havde i sin velmagt kortklippet, mørkt hår og rødt fuldskæg. Som gammel blev han hvidhåret og havde kun overskæg. Jeg har fået fortalt at han også arbejdede på fyret syd for Gedser, og at det var Thorvald der som halv voksen truede ham til at holde op med at prygle kone og børn.

Parcellist Ole Jensen var forlover da hans børn blev gift, alle i Gedesby kirke: Petra med Laurits Tønnesen 1905, Stine med Søren Vestergaard 1907, Agnes med Carl Ibsen 1912 og Thorvald med Jenny Henriksen Hansen 1914. Marius blev også gift (med en ældre kvinde der var ansat på Oringe), men åbenbart ikke i Gedesby.

Bedstemor var blevet begravet på Nykøbing østre kirkegård, og det blev bedstefar også. Han døde 6/11 1937 og blev begravet 12/11 (indført i Gedesby kirkebog).

15. Ane Hemmingsdatter

3/7 1849 – 25/2 1919, husmor i Gedesby.

Født i Vignæs, Musse Herred, Maribo amt (Lolland) som den ene af to tvillingedøtre af indsidder Hemming Christensen og hustru Kirstine Jensdatter (nr. 30 og 31). Ane og tvillingesøsteren Maren Marie blev døbt i Vignæs kirke 5/8 1849. De blev konfirmeret sammesteds 4/10 1863. Der har været en tredje søster, for jeg ved at mormor omtalte sin mors (Anes) svogre ”Pottemageren og Rummelhoff”.

Ane må være kommet ud at tjene efter konfirmationen, men jeg har ikke fundet noget om hende før hun 2/11 1877 bliver viet til ungkarl og tjenestekarl af Nagelsti Skovgård Ole Jensen (nr. 14) i Nykøbing kirke. Når vielsen fandt sted her skyldtes det at bruden var hjemmehørende i Nykøbing, hvor hun tjente hos telegrafbestyrer (Sophus Ludvig) Schønheyder.

Om børn og bosættelser i Nykøbing landsogn, Sundby (Lolland) og Gedesby, se under nr. 14, Ole Jensen.

Mor skriver i sine erindringer: ”Bedstemor fik meget gigt og led utrolig meget af det. Hun havde været gudmor til min bror, og hun holdt meget af min bror, men brød sig ikke så meget om mig. Vi holdt alle vore ferier dernede. ... Og så gik årene, og bedstemor blev faktisk sløjere og sløjere, og så døde moster Stine, meget tidligt, hun var vel kun først i 30’rne. Hun havde født 7 børn, hun var gift med Søren Vestergaard, og det sidste lille barn døde 8 dage før moster ... Så tog bedstemor den yngste dreng, Gunnar, ned hos sig og passede ham, og han var hos bedstemor et par år. Så blev bedstemor så syg, så drengen blev sendt til Nykøbing hjem til sin far, som havde fået en husbestyrerinde. – Og så kom den spanske syge. Bedstemor blev syg. Jeg tror ikke det var spansk

syge. Men mor cyklede fra Staureby til Gedesby og passede hende ... Og den dag bedstemor døde, døde Gunnar også, af spansk syge. Og de blev begge begravet på Nykøbing kirkegård. Noget mærkeligt noget: bedstemor ville ikke ligge på Gedesby kirkegård. Hun sagde: ”Jeg har aldrig brudt mig om Gedesby, og det er spået at når Gedser får en kirke, så vil der komme en stormflod, og så vil hele Sydfalster forgå”. Bedstefar blev også begravet på Nykøbing kirkegård, mange år senere”. Jeg kan tilføje, at når ”bedstemor” var så glad for mors bror, Arnold, hænger det nok i høj grad sammen med at hun passede ham det første halve eller hele år efter hans fødsel, inden hans forældre blev gift og fik etableret sig i Staureby. Desuden lignede han meget sin mor og bedstemor. Jeg har i mine gemmer et brev fra ”bedstemor” til familien i Staureby hvor hun bl.a. fortæller at Arnold havde glemt sin hue hos dem, og at hun vil få den sendt til Staureby, ”Så min kære Arnold ikke skal fryse”. Min mormor fortalte mig at hendes mor døde af underlivskræft, så det var ikke den spanske syge. Hun døde 25/2 1919 og blev begravet på Nykøbing Ny kirkegård 1/3 (indført i Gedesby kirkebog).

TIPOLDEFORÆLDRE

24. Rasmus Tønnesen

27/5 1806 – 23/6 1882, husmand i Skelby, Sydfalster.

Født i Marrebæk, Væggerløse sogn, Sydfalster, som søn af husmand Tønnes Diderichsen og hustru Karen Rasmusdatter (nr. 48 og 49). Han var hjemmedøbt, men blev fremstillet i Væggerløse kirke 22/6 1806. Blandt fadderne var husmand Jens Krøyer i Marrebæk, ungarlars Lars Tønnesen og pigen Anne Diderichsdatter (faster).

Han blev konfirmeret sammesteds 1821 (temmelig god kundskab, god opførsel).

Både mor og onkel Carl fortalte om Rasmus, ikke meget, men nok til at man fik indtrykket af at han var et pænt og ordentligt menneske. Ingen af dem havde kendt ham, og hvad de vidste, kom vel især fra Bodil Jørgensdatter (hans svigerdatter, mors farmor, nr. 13). Onkel Carl fortalte at Jørgen, Tønnes, Maren og Didrik Rasmussens forældre ”boede i et hus der lå mellem Fiskebæk Skov og Gedsergård, Krøyers hus” (man kommer til at tænke på den Jens Krøyer, der var fadder til Rasmus i 1806). Og mor udpegede en gang huset for os, svarende ret præcist til onkel Carls beskrivelse. Det ligger lige i udkanten af skoven, ikke mange skridt fra Gedsergård, og ud til marken ned mod Guldborgsund. Da jeg sidste gang så det – i 2012 – var det meget forfaldent, af bindingsværk og med et bindingsværks udhus. Men ”farmor” har været ret selektiv i sine informationer, for Rasmus’ historie er historien om et familieliv i ruiner, og han kan i øvrigt næppe have boet mange år i huset. Den 28/3 1830 viedes i Skelby kirke (kilden er Gedesby kirkebog) ungarlars Rasmus Tønnesen, 24 år, hos gårdmand Peder Rask i Gedesby og pigen Bodil Jørgensdatter, 20 år, tjenende hos Niels Dreier i Gedesby. Forloverne var husmand Ole Jørgensen i Staureby (brudens bror?) og Mikkel Skomager i Skelby (brudens morfar?). Det var ikke et øjeblik for tidligt, for en måned senere, 26/4 1830 nedkom Bodil med deres første barn, sønnen Jørgen, der blev døbt i Skelby kirke. Rasmus kaldes ved denne lejlighed husmand i Skelby. Blandt fadderne er husmand Niels Didriksen i Skelby og ungarlarsene Hans Tønnesen og Jens Tønnesen i Marrebæk (de to sidste barnets farbrødre). To år senere, 17/11 1832, kom barn nr. 2, Tønnes (nr. 12), døbt 26/12. Faderen er stadig husmand i Skelby, og blandt fadderne er Bodil Tønnesdatter (faster, bar barnet), husmand Jørgen Brasilien i Skelby samt husmand Ole Jørgensen i Staureby.

Ved folketællingen 1834 finder vi familien i et hus med husfaderen Rasmus, der er daglejer, hans kone Bodil, og børnene Jørgen og Tønnes, på 4 og 2 år. Endnu et medlem af husstanden er ”Maren

Oelsdatter, 63 år, enke, nyder forsørgelse på stedet, er moder til konen". Det er en mystisk oplysning, for andetsteds lader det til at Bodils mor hedder Maren Mikkeldatter, ligesom navnet Mikkel senere et par gange dukker op i familien. Første gang allerede samme år, da Rasmus og Bodil får sønnen Michel, født 31/10 1834, døbt i Skelby kirke 21/12. Ved dåben blev han båret af "Maren Oelsdatter, malkepige på Gedsergård". Hvordan hænger dette sammen? Er Maren Mikkeldatter ved to lejligheder samme år fejlagtigt blevet kaldt Maren Olsdatter? Desværre døde Mikkel 4/2 1840, kun 5 år gammel.

Tendensen til at opkalde og lade barnet bære af en kvinde af samme navn eller – hvis det er en dreng – tæt på den bedstefar eller anden slægtning der skal opkaldes efter, gentages i 1836, da Bodil 4/9 fødte datteren Karen. Ved dåben i Skelby kirke 16/10 blev hun båret af "husmand Tønnes Didriks kone i Marrebæk". Tønnes Diderichsen (nr. 48) var Rasmus' far, og hans kone hed Karen Hansdatter. Hun var Tønnes' 2. kone og ikke mor til Rasmus, men begge Tønnes' koner hed Karen, så det kom alligevel til at passe. Rasmus og Bodil bor nu i Fiskebæk, mon ikke i det omtalte "Krøyers hus"?

Da de fik deres 3. søn, var det tid at opkalde ham efter Rasmus' farfar Diderich Tønnesen (nr. 96). Didrik Rasmussen blev født 10/4 1839 og blev døbt i Skelby 20/5.

Ved folketællingen i 1840 er alt endnu ok: Rasmus (husmand og daglejer) og Bodil bor i Fiskebæk med deres børn Jørgen, Tønnes, Mikkel, Didrik og Karen. Og sådan ser det også ud i 1842, da de 13/2 fik deres 2. datter. Hun blev døbt Maren i Skelby kirke 10/4, og båret til dåben af pigen Maren Johansdatter, åbenbart opkaldt efter Bodils mor. Der er blandt fadderne også to ungarle Jacob og Hans Peter Johansen, muligvis slægtinge af Bodil.

Men herefter er det gået galt! Ved folketællingen i 1845 er familien gået i opløsning: Bodil Jørgensdatter (der kaldes "enke") bor i fattighuset med børnene Didrik og Maren på 6 og 3 år, Tønnes på 13 år er sat i pleje hos møller Niels Danielsen i Skelby. Faderen, Rasmus Tønnesen (der kaldes "enkemand"), optræder som tjenestekarl hos gårdmand Rasmus Jørgensen og må formodes at have sit logi der. Jørgen må være sat i tjeneste uden for sognet. Karen ses heller ikke i sognet, måske er hun anbragt i pleje hos slægtinge i nabosognet Væggerløse. Hvad er der sket? Rasmus og Bodil er blevet separeret eller skilt, og da han kan tage tjeneste som karl, er der ikke tale om invaliditet. Snarere skyldes det druk eller vold, eller begge dele. Måske kan amtmandens arkiv i Rigsarkivet give svaret?

Det næste der ses om den adsplittede familie er også trist: Karen Rasmusdatter, som ikke figurerede i folketællingen 1845, dør 26/8 1846, 10 år gammel, "datter af husmand Rasmus Tønnesen i Skelby". Kirkebogsføreren har ikke været helt opdateret mht. Rasmus' situation. Det samme gør sig gældende, da Tønnes bliver konfirmeret 1847. Han præsenteres som "søn af husmand Rasmus Tønnesen og hustru Bodil Jørgensdatter i Skelby".

At ægtefællerne stadig er skilt og bor hver for sig bekræftes af folketællingen 1850, hvor Bodil og børnene Didrik og Maren bor i fattighuset og er under fattigforsørgelse, og Rasmus stadig tjener hos gårdmand Rasmus Jørgensen, mens Jørgen og Tønnes tjener på hver sin gård i sognet. Det oplyses nu helt klart at Rasmus og Bodil er fraskilte.

De to tidligere ægtefæller har dog ikke været helt uden forbindelse, for 14/4 1850 nedkom den nu 40-årige Bodil med en datter, der fik navnet Karen Rasmusdatter, idet moderens fraskilte mand Rasmus Tønnesen blev udlagt som barnefader.

I 1853 blev Didrik konfirmeret. Det oplyses at han er søn af Rasmus Tønnesen og hustru Bodil Jørgensdatter i Skelby fattighus. På linje hermed hedder det i folketællingen 1855, at Bodil, Maren og Karen bor i fattighuset og er under fattigforsørgelse, mens Rasmus er daglejer, men har sit ophold i fattighuset. Betyder det at han bor sammen med Bodil?

I folketællingen 1860 figurerer familien slet ikke, formentlig ved en fejl. For i 1863, 29/12, døde Karen, 13 $\frac{3}{4}$ år gammel, ”datter af Rasmus Tønnesen i Fattighuset”. Årsagen oplyses ikke. Det var den anden datter af navnet Karen de mistede.

I folketællingen 1870 optræder Rasmus og Bodil igen, i fattighuset, men nu som ægtepar. Ligeså i 1880, hvor de er 74 og 69 år. Men nu nævnes også et plejebarn, den 6-årige Mikkel Christoffersen, om hvem det oplyses at han er født i Skelby. Det viser sig at han er søn af deres datter Maren, der ved fødslen angives at være 32 år og boende i Skelby fattighus. Som far til barnet udlægges ungkarl Christoffer Jensen i Gedesby.

Rasmus Tønnesen, fattiglem i Skelby, døde 77 år gammel 23/6 1882. Og Bodil Jørgensdatter, enke efter indsidder Rasmus Tønnesen, døde på fattiggården 7/2 1888. Begge blev begravet på Skelby kirkegård. Jeg husker det gamle alderdomshjem som lå ved ”overskæringen” ved den gamle landevej midtvejs mellem Skelby og Gedesby. Det blev opført 1882 og var oprindeligt fattighus, nedrevet 1984. Før det lå Skelby fattighus ved gadekæret på hjørnet af Vildtgårdsvej (oplyst af lokalhistorisk arkiv, der også sendte gengivelser af to postkort forestillende huset). Det var ikke let at komme ud af fattighuset, når man én gang var havnet der, for man måtte aflevere alt af værdi. Mht. Maren Rasmusdatter talte onkel Carl om Maren, der boede i Birkemose (syd for Gedser), men han talte også om Maren Rasmusdatter som var gift med Mads Clausen, og som boede i Vænget eller Nygårdshuse ved Vesterstrand midtvejs mellem Skelby og Gedesby ved jernbaneoverskæringen. Det sidste synes at holde stik, for 12/6 1885 viedes enkemand Mads Jensen (Klausen), parcellist i Skelby, 60 år, og pige Maren Rasmusdatter af Skelby, 43 år. Forlovere var Rasmus Dreier parcellist i Skelby og Tønnes Rasmussen, husmand ved Gedsergård, brudens bror (nr. 12) [egenhændige underskrifter]. Mikkel Christoffersen ses ikke i Marens husstand ved folketællingen i 1890, men han har nu været så gammel at han må antages at være ude og tjene på en gård. Maren døde som enke 11/8 1920, 78 år gammel.

25. Bodil Jørgensdatter

(22/4) 1810 – 7/2 1888, husmor i Skelby, Sydfalster.

Født i Skelby som datter af husmand Jørgen Olsen og hustru Maren Michelsdatter (nr. 50 og 51), døbt 2. Påskedag 1810 (22/4). I Folketællingen 1845 oplyses at hun er 35 år og at hun er født i Skelby. Disse oplysninger passer ikke på andre end datteren af Jørgen Olsen og Maren Michelsdatter.

Bodil Jørgensdatter blev konfirmeret i Skelby kirke 25/4 1824. Det oplyses i den forbindelse at hun er datter af afdøde husmand Jørgen Olsen og hustru Maren Michelsdatter og at hun var døbt 2. påskedag 1810.

I 1830 tjente hun hos gårdmand Niels Dreier i nabosognet Gedesby. På en anden gård i Gedesby tjente Rasmus Tønnesen, med hvem hun blev gift 28/3. Den ene forlover var hendes bror, husmand Niels Jørgensen i Skelby.

Om hendes ægteskab, børn og mere end 40-årige ophold i Skelby fattighus, se under nr. 24, Rasmus Tønnesen.

Bodil døde på fattiggården i Skelby 7/2 1888 og blev begravet på kirkegården 12/2. Hun var da 78 år, og det oplyses at hun var enke efter indsidder Rasmus Tønnesen.

I Fattigprotokollen 1882f i Gedser lokalhistorisk arkiv oplyses at husmandskone Bodil Jørgensen (Olsen) var 72 år gammel, født i Skelby, hidtil boende i Skelby, samt at hun rådede over 4 lagener, et hængeskab, en kiste, et lille bord og en stol [de tre sidste senere overstreget med tilføjelsen ”Afgået”]. Senere modtog hun ved flere lejligheder af Fattigvæsenet særke, uldtrøjer en ny hue m.m. I 1883 ”senere medbragt 2 dyner, 3 puder”. Afgået ved døden 7/2 1888, 78 år gl.

26. Jørgen Jørgensen

24/7 1820 – 19/3 1863, husmand i Stubberup, Herritslev sogn, Musse herred (Lolland).

Født i Herritslev som søn af gårdmand Jørgen Nielsen og hustru Bodel Lausdatter (Larsdatter).

Hans mor døde allerede året efter, og faderen da han var 6 år gammel. Stedmoderen, Karen Clausdatter, giftede sig ½ år efter med Zier Kristiansen, der overtog gården og Jørgen, der i folketællingen 1834 regnes som et af familiens børn, på lige fod med to yngre døtre.

Da han blev konfirmeret i 1836 boede han endnu hos gårdmand Zier Christensen i Herritslev. Hans karakterer er: boglæsning g, skrivning, regning og religionskundskab tg, opførsel mg.

Det var også tilfældet ved folketællingen 1840, da Jørgen var 20 år. Siier Kristiansen kaldes nu fæster af gården og fattigforstander.

I 1846, da Jørgen tjente hos gårdmand Rasmus Larsen i Stubberup, blev han udlagt som barnefader. Det skete, da datteren Bodil Jørgensen (nr. 13) blev døbt i Herritslev kirke 3/5. Moderen var ”konen Kirsten Jørgensdatter af Herritslev (nr. 27), separeret fra Carl Christian Pedersen, hendes mand i andet ægteskab”. Kirsten var altså separeret, men blev skilt året efter, og de blev viet 8/8 1847 i Musse kirke. Han var 27 og hun 37 år. Forloverne var gårdmand Rasmus Larsen i Stubberup og indsidder Lars Nielsen Kamper i Herritslev. Det ses ikke hvorfor vielsen skulle finde sted i nabosognet Musse. Måske har præsten syntes at det kunne være nok med Kirstens to tidligere vielser i Herritslev kirke.

Året efter, 11/7 1848, fik parret endnu en datter, ”Caroline (kaldet Sophie) Amalia Jørgensen”, døbt i Herritslev kirke 17/9. Præsten tilføjer i kirkebogen: ”Moderen holdt sin kirkegang 6/8. Da foranstående barn ej var anmeldt til dåben, førend kirkesangeren så det i kirken, er derved opgivet urigtigt navn”.

Var faderen tilstede ved denne dåbshandling? Ikke nødvendigvis; for samme år var oprøret i hertugdømmerne brudt ud, og der var blevet mobiliseret. At Jørgen var indkaldt og deltog i Treårskrigen er overleveret af familietraditionen (via mors farmor, hans datter, Bodil) og anskueliggøres af det lille maleri af ham i uniform og i felten, som hans datter Amalie sendte hjem fra USA til sin søster Bodil (en kopi efter et billede hun havde taget med sig), og som jeg nu har. Krigen varede til 1851, men hvor længe han deltog vides ikke. At han står opført i Herritslev ved folketællingen 1850, betyder intet, for i Statistisk Tabelværk for 1850 står der udtrykkeligt at de indkaldte er blevet anført under deres hjemsovn. Her kaldes han inderste og daglejer, og familien består foruden ham og Kirsten af deres fælles børn Bodil og Sophie [= Amalie] på 4 og 2 år samt Kirstens datter Karen Pedersdatter på 9 år.

Deres sidste datter, Maren, blev født 19/4 1852 og døbt i Herritslev kirke 11/7. Jørgen kaldes husmand, og blandt fadderne er pigen Grethe Jørgensdatter i Stubberup, barnets moster.

Familietraditionen vil vide at Jørgen arbejdede for ”overgartnéren” på Ålholm, den nærliggende store herregård, lige ved Nysted.

Så blev døtrene konfirmeret: Bodil 1860, Amalie 1862 og Maren 1866.

Men den sidste konfirmation kom Jørgen ikke til at opleve. Han døde allerede 19/3 1863, kun 44 år gammel, og begravet på Herritslev kirkegård 27/3. Om dødsårsagen oplyses intet.

Kirsten, derimod, levede helt til 1896.

27. Kirsten Jørgensdatter Brylle

25/4 1811 – 7/1 1896, husmor i Herritslev, Musse herred, Lolland.

Født i Herritslev som datter af gårdmand Jørgen Hansen Brylle og hustru Karen Rasmusdatter. Hun var hjemmedøbt, men blev fremstillet i kirken 3/6. Det var Jørgen Hansen Brylles 2. ægteskab, og han havde fået en del børn, men de fleste døde, og da hustruen Karen Rasmusdatter døde i 1818, var kun Kirsten og hendes yngre søster (Mar)grethe tilbage. Jørgen Brylle giftede sig ikke igen.

Kirsten blev konfirmeret i Herritslev kirke 1825 med følgende bemærkninger: boglæsning: meget godt, regning: godt, religion og bibelhistorie: godt, opførsel: hæderlig.

Ved folketællingen 1834 boede Kirsten på 23 år og Grethe på 20 hjemme på gården hos faderen, der nu var 67, og desuden hans datterdatter Sidsel Marie Madsdatter på 13 år, alle pigerne ugifte. Men allerede samme år blev dette billede ændret. 20/10 1834 fødte Kirsten en dreng, der blev hjemmedøbt Hans Pedersen dagen efter ”formedelst dødelig sygdom af stedets kirkesanger og skolelærer P. Gunnensen med sognepræstens tilladelse i hans fravær”. Det var faderen, indsidder Peder Hansen selv der anmeldte fødslen. Trist nok døde barnet førend dåben blev konfirmeret i kirken. Dåben skulle nok have fundet sted samme dag som forældrene blev gift: 7/11 1834. Peder Hansen, ungkarl, var 26 år, og Kirsten Jørgens’ 22 år [!], begge af Herritslev. Forlovere var brudens far, Jørgen Hansen Brylle og Arild Jørgensen, måske en anden slægtning til bruden.

9/3 1837 fik de igen en søn, der 4/5 blev døbt Hans Pedersen. Faderen kaldes her indsidder Peder Hansen Romme. Barnet levede, men faderen døde allerede året efter, kun 30 år. Dødsårsagen angives som sædvanlig ikke. I Herritslev kirkebog står: ”Peder Hansen Romme, var indsidder hos sin svigerfader, gårdmand Jørgen Brylle i Herritslev. Født i Vester Ulslev sogn”. At han var indsidder kan betyde at han og hans familie boede til leje på gården, eller måske fungerede som karl for den efterhånden alderstegne Jørgen Brylle. Kirsten blev boende med sin søn hos faderen.

25/6 1841 holdt Kirsten atter bryllup i Herritslev, denne gang med ungkarl Carl Christian Pedersen af Nysted, der sidst tjente hos farver Raffenberg i Nysted. Han var 38½ år og hun 30. Igen var Jørgen Brylle forlover.

Noget kunne tyde på at dette ægteskab var en misforståelse. For samme år, lillejuleaften nedkom Kirsten Jørgensdatter med en datter, der imidlertid ikke havde ægtemanden som far, men derimod ungkarl Peder Hansen af Bjerrenæs [ved Rødby]. Carl Chr. Pedersen nævnes overhovedet ikke. Barnet fik navnet Karen Pedersdatter ved dåben 2/1 1842.

I 1846 var Kirsten klar igen. Hun, der nu omtales som separeret fra Carl Christian Pedersen, fik 18/3 datteren Bodil med ungkarl Jørgen Jørgensen, med hvem hun senere blev gift. Om dette ægteskab og de børn der kom ud af det, se nr. 26, Jørgen Jørgensen. Det skal dog nævnes at fadderne ved Bodils dåb 3/5 bl.a. omfattede Kirstens niecer, Sophie Amalie Larsdatter og Sidsel Marie Madsdatter.

Jørgen døde allerede 1863, kun 44 år gammel. Kirsten var da 52 år og med mindst et mindreårigt barn og uden en gård i baghånden kunne hun ikke regne med at kunne indgå et nyt ægteskab. Ved folketællingen 1870 har hun logi på en gård og ernærer sig ved håndarbejde. I 1880, da hun var 68 år, bor hun alene i et hus og nærer sig som havekone og vaskekone, formentlig på Ålholm.

Ved folketællingen 1890 finder vi den 78-årige Kirsten i fattighuset under fattigforsørgelse.

7/1 1896 døde hun, 84 år gammel, og blev begravet 12/1 på Herritslev kirkegård.

Både Jørgen og Kirsten var kommet af gårdmandsfolk, men på grund af skæbnens ugunst endte de i beskedne kår: Jørgen mistede sine forældre som barn, og Kirstens første mand, der måske var udset til at overtage Jørgen Brylles gård, døde ung. I ingen af familierne var der tale om selveje. Begge gårde har antagelig hørt under Ålholm.

Det er bemærkelsesværdigt, at mens datteren Bodil omtalte sin far med stor veneration ("Han var min ægte far"), omtalte hun åbenbart aldrig sin mor, skønt hun levede meget længere. Det virker som om forbindelsen mellem dem er blevet afbrudt. Hvornår de to malmlysestager med sort, drejet skaft, som jeg har, og som ifølge mor skulle stamme fra Jørgens hjem, er kommet i Bodils eje, henstår i det uviste.

28. Jens Olsen Aalborg (Lisse)

18/6 1820 – 23/10 1903, husmand i Nagelsti og Sundby, Toreby sogn, Musse herred (Lolland).

Jens Olsen blev født i Toreby som søn af husmand Ole Jørgensen Lisse og hustru Sara Rasmusdatter (nr. 56 og 57).

Jens hører til den generation som blev indkaldt som soldat i Treårskrigen 1848-51, men herom foreligger der intet. Der er ingen ansøgning i Rigsarkivet fra ham om tildeling af erindringsmedalje. Krigen var i hvert fald forbi, da han, ungkarl Jens Olsen, som da tjente gårdmand Rasmus Marqvorsen i Grænge (Toreby sogn), blev viet 24/11 1851 til pigen Maren Hansine Christensdatter (nr. 29), som også opholdt sig i Grænge. Forlovere var Rasmus Marqvorsen i Grænge og husmand Anders Jensen Lise i Toreby (en slægtning af brudgommen?).

Et par dage senere – 30/11 – blev deres søn, Ole Jensen (nr. 14), døbt i Toreby kirke. Jens Olsen kaldes indsidder. Konen Maren Olsdatter i Vignæs, formentlig en søster til Jens, bar barnet.

14/1 1856 døde Maren Hansine i barselseng, 33 år gammel, efter to dage før at have født en dødfødt datter. Hun blev begravet på Toreby kirkegård 20/1. Jens Olsen kaldes her indsidder i Nagelsti.

Det var sørgeligt nok, men Jens havde brug for en kone til at tage vare på husholdningen og den 5-årige Ole. Så 3/10 samme år blev han viet i Toreby kirke til Cathrine Christensdatter, enke efter husmand Hans Jacobsen i Sundby. Hun var født i Grænge 22/3 1818 og var altså et par år ældre end Jens. Hun havde fem børn i alderen 1 – 12 år, men hun havde også et selvejerhusmandssted, som Jens nu overtog. Cathrines i 1855 afdøde mand, Hans Jacobsen, havde tilnavnet Aalborg. Det overtog Jens også, og tilnavnet Lisse (Lise) er nu endegyldigt ude af billedet.

24/2 1860 fødtes Jens og Cathrines eneste barn, sønnen Hans Peder Jensen. Ole blev konfirmeret 1866 og Hans Peder 1874. Jens Olsen Aalborg omtales som husmand i Sundby.

Ved folketællingen 1870 bestod familien af Jens og Cathrine, deres søn Hans Peder Jensen på 9 år samt en plejesøn Hans Peder Pedersen på 1 år, født i Nykøbing, formentlig en søn af Cathrines søn Peder Hansen, f. 1846.

Ved folketællingen 1880 hedder det om Jens, at han er 59 år, husmand og lever af sin lod. Katrine Christensen er husmor, og i husstanden indgår også hendes søn, snedker Christen Hansen på 27 år, hendes datter Ellen Margrete Hansen på 24 år samt dennes 2-årige søn Hans Peder Pedersen. Der er altså tre i familien der hedder Hans Peder. "Ellen" må være en fejl for "Else".

I 1877 var Jens forlover da hans ældste søn Ole Jensen blev viet i Nykøbing kirke til Ane Hemmingsdatter, og der var tilsyneladende en vis kontakt mellem de to familier i de første år. Jens og Cathrine var således faddere til Oles ældste børn, da de blev døbt.

Cathrine døde 12/1 1885, 67 år gammel og blev begravet på Toreby kirkegård. Et halvt år senere fødtes Ole Jensen og Anes 3. barn, datteren Petra, der desuden fik navnene Katrine Jensine, klart opkaldt efter farfaderen og dennes for nylig afdøde kone.

Ole og Ane havde i nogle år boet i Nykøbing landsogn, men folketællingen 1890 viser at familien er flyttet ind hos Jens i Sundby. "Jens Olsen (Olborg)" er 69 år, enkemand og husmand, altså stadig manden i huset, mens sønnen, den 39-årige Ole Jensen kaldes søn og arbejdsmand. Desuden anføres hans kone Ane og deres børn: Marius, Kirstine, Petra og "Vilh. Georg", dvs. Thorvald.

Mormor fortalte mig at hendes farfar, Jens Aalborg, boede hos dem da hun var lille, og at han sommetider fik en tår over tørsten. Engang udtalte han: "Alt hvad der står her på bordet er mit!" Ole var hidsig og ret voldelig, og han greb ud efter en kæg han havde liggende, slog ham måske. Og så hørte det bofællesskab op. Men som folketællingen viser, var det Oles familie der boede hos Jens. Kort efter Agnes' fødsel i 1891 må de være flyttet til Gedesby, og jeg har aldrig hørt at der skulle have været kontakt til den gamle i Sundby, selv om han levede længe efter.

Ved folketællingen 1901 er en helt anden familie rykket ind i husmandsstedet: Maren Pedersen, f. 1844, enke efter husmand Niels Pedersen i Nagelsti, samt indsider og mælkekusk Rasmus Christian Pedersen, f. 1875, med kone og barn. Men desuden Jens Olsen, 80 år og aftægtsmand. De nye beboere synes ikke at være af Jens' eller Cathrines familie. Man må håbe at den gamle har sikret sig ved en god aftægtskontrakt.

Jens døde 23/10 1903, 83 år gammel og blev begravet på Toreby kirkegård 27/10.

29. Maren Hansine Christensdatter

2/12 1822 – 14/1 1856, husmor i Nagelsti, Toreby sogn, Musse herred (Lolland).

Maren Hansine blev født i Bregninge by og sogn, Musse herred som datter af indsider Christen Larsen Klodskov og hustru Birthe Bendtsdatter. Hun var hjemmedøbt og blev fremstillet i Bregninge kirke 12/1 1823. Blandt fadderne var husmand Ole Bendts hustru i Frejlev (Kettinge sogn), sikkert en bror til moderen.

Moderen døde da Maren Hansine var 10 år gammel, og familien var da flyttet til Store Musse i nabosognet Musse. To år senere var faderen gift igen med Karen Corneliusdatter, der medbragte en søn på 8 år, Rasmus Hansen, i ægteskabet. Det fremgår af folketællingen 1834, men Maren Hansine optræder ikke. Hende finder vi til gengæld hos gårdmand Mads Pedersen Fyhnbø i Herritslev, hvor hun er i tjeneste, 12 år gammel!

I 1837 blev hun konfirmeret i Herritslev kirke, og det oplyses at hun opholdt sig i Herritslev.

Religionskundskab: g, boglæsning: mg, skrivning: g, regning: g, opførsel mg.

Se i øvrigt under nr. 28, Jens Olsen Aalborg. En kort og trist skæbne.

30. Hemming Christensen

29/12 1815 – 23/6 1890, indsidder i Vignæs, Musse herred (Lolland).

Født i Oreby, Sakskøbing landsogn, som søn af indsidder Christen Hemmingsen og hustru Karen Marie Olsdatter (nr. 60 og 61).

Ved Hemmings konfirmation 1830 var familien flyttet til Kalø i nabosognet Tårs. Han fik karaktererne: kundskab: tg, opførsel: g.

Forældrene blev boende i Kalø, mens Hemming tog tjeneste som karl på Morten Jørgensens gård i det nordfor liggende nabosogn Vignæs. Her finder vi ham ved folketællingen 1834, og her lader det til at han er blevet.

21/9 1845, da Hemming var 29 år, blev han viet til den 5 år ældre ”enke” Marie Kirstine Jensdatter, der var gårdmandsdatter i Vignæs. Vielsen fandt sted i Vignæs kirke. Bruden var i virkeligheden fraskilt, se nr. 31. De etablerede sig i Vignæs i en lejet bolig, og Hemming ernærede sig og familien som arbejdsmand.

Et par måneder efter brylluppet nedkom Stine (som hun blev kaldt) med parrets første barn, sønnen Jens, opkaldt efter Stines far. Desværre døde drengen ½ år gammel, 7/3 1846.

I 1847 var Hemming forlover for Marie Kirstines yngre bror, Jacob Jensen, da han skulle giftes. Den anden forlover var hendes ældre bror Otto, der havde overtaget familiens gård. Hemming underskriver sig ”Hemin Christensen”.

17/1 1847 fødtes den første af døtrene, Ane Kirstine, opkaldt efter Stines mor. Og to år senere, 3/7 1849 forøgedes familien med to tvillingepiger, Ane (nr. 15) og Maren Marie. Endelig fik de i 1851 datteren Ellen, opkaldt efter en yngre søster til Stine. Ved alle dåbshandlinger deltog flere af Stines søskende som faddere. Pigerne blev konfirmeret 1861, 1863 (tvillingerne) og 1866. Det er uvist om Hemming indkaldt som soldat i Treårskrigen 1848-51. Men der er ingen ansøgning i Rigsarkivet om tildeling af erindringsmedalje.

Det er muligt at følge familien i folketællingerne 1850, 1855 og 1860. Det sidste år er det kun forældrene og den yngste datter, Stine på 14 år, der bor i huset. De andre må være ude og tjene.

3/9 1869 døde ”Ane Marie Kirstine Jensdatter, indsidder Hemming Christensens hustru i Vignæs, 56 år”. ”Ane” må være en fejl. Om dødsårsagen siges intet. Hun blev begravet på Vignæs kirkegård 7/9.

Hemming overlevede Stine med mange år. Man kan følge ham i folketællingerne: i 1870 bor han i sit indsidderhus i Vignæs, er 55 år og ernærer sig som arbejdsmand. I huset bor også hans husholderske Inger Rasmusdatter, 64 år og enke, født i Lyng, Frederiksborg amt. I 1880 bor han alene, er 66 år og ernærer sig som daglejer i agerbruget. Endelig hedder det i 1890: Hemming Christensen, 75 år, enkemand, fattiglem, under fattigforsørgelse. Han bor i hus med husmands- og håndværkerfamilier, ikke i et egentligt fattighus.

Samme år, 1890 23/6, døde han. Han blev begravet på Vignæs kirkegård 28/6.

31. Marie Kirstine Jensdatter

(28/10) 1810 – 3/9 1869, husmor i Vignæs, Musse herred (Lolland).

Marie Kirstine blev født på herregården Berritsgård i Tårs sogn, Musse herred som datter af forrider Jens Jacobsen og hustru Ane Kirstine Jensdatter (nr. 62 og 63). Madame Munk på Berritsgård bar barnet, og fadderne i øvrigt var forvalter Oxenbølle, forpagter Munck og gartner Boas. En forrider er den der rider på en af hestene i det forreste spand foran en herskabsvogn, altså en ansat af en vis status på enten Berritsgård eller Orebygård, som på den tid ejedes af slægten Rosenørn-Lehn. Stine,

som hun blev kaldt, var nr. 3 af 10 søskende. Mellem 1810 og 1816 har Jens Jacobsen overtaget en fæstegård i Vignæs og kaldes herefter ikke mere forrider eller rideknægt.

Stine blev 18/11 1829 viet til husmand Hans Peersen i Vignæs kirke. Den ene forlover var brudens far gårdmand Jens Jacobsen. Ægteskabet var tilsyneladende barnløst og blev til sidst opløst. Ved folketællingen 1834 er Jens Jacobsen død, og enken, den 50-årige Ane Kirstine Jensdatter figurerer som familiens overhoved. De 10 børn er mellem 8 og 28 år gamle. Stine på 24 betegnes som ”gift”, men manden bor ikke på gården.

Ved folketællingen 1840 er gården overtaget af den ældste søn Otto Jensen. Moderen og de øvrige søskende er spredt for alle vinde, kun broderen Jens på 18 år er tilbage – blandt tjenestefolkene. Stine, der betegnes som ”enke”, bor i et hus sammen med sin mor, Ane Kirstine, der er 56 år og betegnes som ”gjordemoder”. Hendes mange fødsler har vel givet hende en vis baggrund herfor. Hvad er der blevet af manden? Ja, der bor en Hans Pedersen på 43 år et andet sted i byen. Han betegnes som enkemand og skrædder, men navnet er jo ret almindeligt.

At Stine ikke er ”enke” ses af en indførsel i Vignæs kirkebog under 22/8 1845, hvor hendes bror Otto og Hans Pedersen mødte op hos præsten og ”forlangte tillysning til ægteskab imellem ungarl Hemming Christensen ... og den fra hendes mand fraskilte kone Marie Kirstine Jensdatter ... og bevidner at intet findes som efter anordningerne kunne være dette ægteskab hinderligt”. Er Hans Pedersen identisk med hendes fraskilte mand? I så fald vidste han i hvert fald besked med Stines situation. Hemming og Stine blev viet i kirken 21/9 1845. Kort tid efter, 12/11 1845, døde Hans Peersen, indsidder, 48 år gammel. Aner man omridset af en tragedie?

Om ægteskabet og børnene, se nr. 30, Hemming Christensen.

Hun døde 3/9 1869, 56 år gammel, og blev begravet 7/9 på Vignæs kirkegård.

TIPTIPOLDEFORÆLDRE:

48. Tønnes Diderichsen

(9/6) 1781 – 26/23 1860, husmand i Marrebæk, Væggerløse sogn, Falster Sønder herred.

Født i Marrebæk som søn af husmand Diderich Tønnesen og hustru Anna Jensdatter (nr. 96 og 97).

Blandt fadderne er Rasmus Krøls hustru og sammes datter Dorthe.

Tønnes optræder første gang ved folketællingen 1787, hvor han er 6 år gammel og sine forældres eneste barn. Næste gang er i 1795, da han bliver konfirmeret.

I 1802 blev han udlagt som barnefader, da Karen Hansdatter af Bruserup (ved Marrebæk) skulle have sin uægte datter, født 25/7 1801, døbt i Væggerløse kirke. Pigen fik navnet Anne. Anmelderen var gårdmand Hans Olsen i Bruserup, sikkert barnets morfar. Tønnes kaldes ved denne lejlighed ”af Marrebæk”, men han ses ikke i byen ved folketællingen 1801. Der kom ikke noget bryllup ud af dette forhold.

Men i 1805, den 25. maj, blev ungarl Tønnes Diderichsen viet til pigen Karen Rasmusdatter, begge af Marrebæk. Forlovere var Peder Suder, gårdmand i Marrebæk og Diderich Tønnesen sammesteds, brudgommens far.

Tønnes’ og Karens første barn var sønnen Rasmus (nr. 24), der blev født 27/5 1806 og som hjemmedøbt frembåret i Væggerløse kirke 22/6. Blandt fadderne var barnets faster, Anne Diderichsdatter af Marrebæk.

I 1807 er der en mærkelig indførsel i kirkebogen: søndag 20/12 ”blev husmand Tønnes Diderichsen i Marrebæk, hans datter Anne, død 17/12, begravet, 3 år gammel”. Kirkebogen har ikke meldt om nogen datter i ægteskabet, og den eneste der hvad navn og alder angår, kan være tale om, er

resultatet af Tønnes' omtalte fejltrin i 1801. Kan Tønnes og Karen Rasmusdatter have taget dette barn til sig?

11/3 1810 havde Tønnes og Karen deres hjemmedøbte datter Bodil, født 9/2, til sin dåbs konfirmation i Væggerløse. Karen holdt samme dag sin kirkegang. Men ak! 1½ år senere, 24/11 1811, døde Karen Rasmusdatter, ”gl. nogle og 30 år”. Hun blev begravet 27/11. Om årsagen til dødsfaldet får man som sædvanlig intet at vide.

Tønnes var kun 30 år, og med to små børn og et husmandsbrug var han nødt til at tænke på at indgå nyt ægteskab. Derfor skiftede han med sine børn. Skifteforretningen fandt sted 8/1 1812 (og senere), og det blev oplyst at sønnen Rasmus var 6 år og datteren Boel 2 år. I boet indgik først og fremmest huset på 5 fag og jorden (6 sk. 1 f.), der vurderedes til 800 rdl. Hertil kom indboet, bl.a. i stuen: et stort bord med lukt fod, en stor bænk, 2 stole, 2 fyrretræs kister, en bilæggekakkelovn, en alkoveseng med blåstribet omhæng og et sengested med blå ”ryklet” omhæng. I kammeret var der en gammel fyrretræskiste, en rok og forskelligt andet husgeråd. Desuden nævnes loftet og køkkenet samt ”udengulvet”. Af kreaturer forefandttes en blå ko på 4 år, 3 får og 1 gås. Alt dette bragte boets værdi op på 926 rdl. Men af dette skyldtes 700 rdl. til Tønnes Jacobsen på Bøtø (fætter til Tønnes Diderichsen). Efter fradrag af udgifter til begravelsen (40 rdl.!) og skiftet resterede 133 rdl. 5 m 3 s., af hvilken sum enkemanden tilkom halvdelen, 66 rdl. 4 m 3 s. Af den anden halvdel fik sønnen en broderlod og datteren en søsterlod. Det fremgår at husmandsstedet havde nr. 13 i Marrebæk.

Kun en måned efter Karen Rasmusdatters død lod Tønnes 21/12 1811 lyse til ægteskab med endnu en Karen, nemlig pigen Karen Hansdatter på Hasselø. De blev gift i Væggerløse kirke 20/2 1812, inden skiftet efter børnenes mor var endeligt afsluttet.

Inden året var omme fødte Karen Hansdatter deres første barn, sønnen Hans Tønnesen, født 12/9 1812, døbt 25/10. Moderen havde samme dag sin kirkegang.

18/8 1815 fik de endnu en søn, der ved dåben i Væggerløse kirke 24/9 fik navnet Jens Tønnesen. Så blev børnene konfirmeret: Rasmus i 1821, Bodil i 1824, Hans i 1827 og Jens i 1830.

Tønnes var forlover, da de to yngste sønner blev gift, Jens i 1837 og hans i 1840.

Karen Hansdatter døde 1850, 67 år gammel. Tønnes omtales ved denne lejlighed som aftægtsmand. Ved folketællingen 1860 finder vi den nu 79-årige Tønnes Diderichsen på sønnen Hans Tønnesens gård i Sillestrup, Idestrup sogn. Han omtales som ”enkemand, husfaderens fader der af ham forsørges”. Samme år, 26/3 1860, døde Tønnes i Sillestrup. Han blev begravet på Væggerløse kirkegård 31/3.

49. Karen Rasmusdatter (Krøl)

(12/4) 1775 – 24/11 1811, husmor i Marrebæk.

Det ligger ikke 100% klart hvem denne Karen Rasmusdatter er datter af; navnet er desværre meget almindeligt. Da Tønnes Diderichsen og Karen Rasmusdatter blev viet i 1805, oplyses det at de begge var ”af Marrebæk”. Det betyder ikke nødvendigvis at de er født her (men Tønnes var). Hvad hendes alder angår, hedder det ved hendes død at hun var ”nogle og 30 år gammel”. Denne oplysning må stamme fra enkemanden, der selv på det tidspunkt var 30 år. Han har altså været klar over at konen var nogle år ældre end han selv. Går vi ud fra at hun var født i Marrebæk og født mellem 1771 og 1781, er der i kirkebogen kun én Karen Rasmusdatter der kan være tale om: selvejergårdmand Rasmus Hansen Krøls datter Karen, døbt i Væggerløse kirke Skærtorsdag, dvs. 12. april, 1775. Så har hun været 6 år ældre end Tønnes. Endnu et par forhold peger i denne retning. Karen var datter af en selvejergårdmand; der var altså penge i familien. Hvis denne halvgamle pige har haft lidt på kistebunden, som kunne danne grundlaget for købet af et selvejerhusmandssted, som det jo var tilfældet, falder et par ting på plads. Endelig kan det konstateres at der fra gammel tid har

været venskabelige forbindelser mellem de to familier; da Tønnes skulle døbes i 1781, var både Rasmus Krøls hustru og hans datter Dorthe faddere, og da Rasmus Krøls datter Ane skulle døbes året efter, finder vi Diderich Tønnesen (Tønnes' far) blandt fadderne. Jeg må mene at der er kraftige indicier der peger på at Karen Rasmusdatter er datter af Rasmus Hansen Krøl i Marrebæk. Karen Rasmusdatter optræder i folketællingen 1787 som 12-årig og som datter af Rasmus Krøls 2. ægteskab med Karen Hansdatter (nr. 98 og 99); der er også en søn, Hans Rasmussen. Rasmus Krøl døde 1790, og hjemmet synes opløst. Men ved folketællingen 1801 optræder en tjenestepige, Karen Rasmusdatter på 24 år, der tjener gårdmand Niels Rasmussen i byen. Det kan være denne Karen.

Bjarne Kleins stamtavle (MyHeritage) mener at hun er datter af gårdmand Rasmus Rasmussen Boesen af Stouby, og døbt 13/11 1782. Men så er hun jo ikke ældre, men yngre end Tønnes! Se i øvrigt under nr. 48, Tønnes Diderichsen.

50. Jørgen Olsen

1751 eller 1755 – mellem 1810 og 1824, husmand i Skelby, Falster Sønder herred.

Ved folketællingen 1787 betegnes Jørgen Olsen som "Dragoun" og 32 år gammel. Han er altså soldat og kan således let stamme fra en anden del af landet. I hvert fald har det ikke været muligt at finde hans dåb i Skelby kirkebog i 1740'erne og 1750'erne, men det skal bemærkes at kirkebogen i denne periode er sjuksket ført og dertil halvt ulæselig.

Han har sin første optræden i Skelby 1787, hvor han 9/5 bliver viet til Bodil Nielsdatter. Forlovere er Hans Andersen og Peder Adriansen.

Som nævnt finder vi Jørgen Olsen i Skelby ved folketællingen 1787. Desuden konen Bodil Nielsdatter på 24 år, og endelig enken Margrethe Olsdatter på 64 år, "konens moder". Endnu nævnes ingen børn, men de kommer. Jørgen benævnes aldrig siden "dragon", men "husmand". Jørgen og Bodil fik følgende børn: Anna Cathrine (1787, død samme år), Niels (1788, død 1793), Anna Cathrine (1792), Ole (1795), Margrethe (1799, død 1801), Margrethe (1802).

Ved folketællingen 1801 finder vi i Skelby Jørgen Olsen, 50 år, husmand med jord og daglejer, hans kone Bodil Nielsdatter på 37 år samt børnene Ole (6 år), Cathrine (9 år) og Margrete (2 år). Det er sandsynligt at Bodil Nielsdatter døde i forbindelse med den sidste Margrethes fødsel, men hendes dødsindførsel er ikke fundet, hvilket kan skyldes at kirkebogen er meget efterladende ført. I hvert fald gifter enkemanden Jørgen Olsen sig 29/7 1803 med pigen Maren Michelsdatter (nr. 51). Jørgen og Maren fik en søn, Niels, 28/4 1805. Blandt fadderne var Hans Michelsens hustru Maren Tønnesdatter. Og igen i 1808 et barn der måske hed Mads eller Maren (ulæseligt).

Endelig fik de i 1810 en datter som blev døbt Bodil 2. påskedag (22/4). Der er ingen andre der af navnet Bodil Jørgensdatter, født i perioden 1808-13, så hun må være den der passer ind som nr. 25. Dåbsindførslen 1810 er sidste gang Jørgen Olsen optræder i live. Næste gang hans navn dukker op, er ved datteren Bodils konfirmation 1824, og der omtales han som "afdød". En egentlig dødsindførsel for ham er ikke fundet, men kirkebogen er som nævnt meget sløset ført i denne periode.

51. Maren Michelsdatter

(25/6) 1769 – 30/4 1840, husmor i Skelby, Falster Sønder herred.

Født i Skelby formentlig som datter af husmand Michel (Mikkel) Jensen Alling i dennes 4. ægteskab med Anna Nielsdatter (nr. 102 og 103). Hun havde ganske mange søskende. Ved folketællingen 1787 er hun ude at tjene. Vi finder både hende og søsteren Karen hos gårdmand

Rasmus Tønnesen i Skelby [ikke af min familie], og broderen Niels hos nabogårdmanden Ole Jensen.

Ved folketællingen 1801 tjener Maren Michelsdatter hos gårdmand Lars Hansen i Fiskebæk, Skelby sogn. Hun er 30 år gammel.

17/6 1803 blev hun gift med enkemanden, husmand Jørgen Olsen, der må have været 15-20 år ældre og året før var blevet enkemand med flere små børn.

Om deres børn, se ovenfor under nr. 50, Jørgen Olsen.

Ved folketællingen 1834 optræder i Rasmus Tønnesen og Bodil Jørgensdatters husstand i Skelby "Maren Oelsdatter, 63 år, enke, nyder forsørgelse på stedet, er moder til konen", og samme år bliver Tønnes og Bodils søn Mikkell båret til dåben af Maren Oelsdatter, malkepige på Gedsergård. Det ser ud som om Maren Michelsdatter to gange samme år fejlagtigt bliver kaldt Maren Olsdatter.

Under alle omstændigheder finder vi Maren Michelsdatter i fattighuset ved folketællingen 1840, 71 år. Og samme år, 30/4, dør Maren Michelsdatter, almisselem i Skelby, 70 år gammel, "død af alderdom". Hun blev begravet på Skelby kirkegård 5/5.

52. Jørgen Nielsen Smed

3/1 1773 – 5/11 1826, gårdmand i Herritslev, Musse herred (Lolland).

Jørgen Nielsen blev født i Herritslev som søn af bysmeden Niels Madsen og hustru Maren Jørgensdatter (nr.104 og 105), og altså opkaldt efter sin morfar.

Familien bestod ved folketællingen 1787 af forældrene samt sønnerne Mads (17 år), Jørgen (15 år), Anders (8 år) samt døtrene Anne Cathrine (13 år) og Anne (4 år) [det hele meget utydeligt].

Ved folketællingen 1801 genfinder vi forældrene samt af sønnerne den 29-årige, ugifte Jørgen Nielsen, der betegnes "nationalsoldat", Anders, 24 år og ligeledes ugift samt datteren, den 17-årige Malene.

Jørgen er tilsyneladende ikke blevet gift i Herritslev sogn, men i 1806 bærer "Jørgen Niensens hustru" et barn til dåben. Først i 1812 bliver gårdmand Jørgen Nielsen og hans kone, Anna Friderichsdatter noteret for en barnedåb, nemlig den hjemmedøbte Friderich, født 3/1 og døbt 16/2. Jørgen er altså blevet gårdmand, skønt hans far var smed og husmand. Den mest almindelige måde for en mand med hans baggrund at skaffe sig et gårdfæste på var at blive gift med en gårdmandsdatter. Men eftersom hans vielse med Anna Friderichsdatter ikke figurerer i Herritslev kirkebog, er hun formentlig fra et andet sogn. Kirkebogen er dog ret rodet, og flere sider mangler. Fæstegården tilhørte velsagtens godset Ålholm eller Bramslykke, som må have haft jord i flere sogne på de kanter.

Det næste barn blev født 2/11 1815 og døbt 29/11 i Herritslev kirke, båret af fasteren Anna Cathrine af Stubberup. Navnet var Niels efter farfaderen. Desværre døde moderen 24/11, få uger efter fødslen, og blev begravet 29/11. Hun blev 42 år. Hun var altså ca. 5 år ældre end Jørgen.

Et mærkeligt forløb tegner sig herefter med hensyn til Jørgens ægteskabelige status og efterlader indtrykket af en noget forvirret og måske også ret vanskelig mand:

Allerede i 1815, kort efter Anna Friderichsdatters død, har præsten skrevet i kirkebogen: Copuleret [troløvet] Jørgen Nielsen, gårdmand i Herritslev, gammel 43 år, og pigen Birte Lauesdatter af Stubberupgård, 19 ...” Disse linier er senere udstreget med anmærkningen: "at dette ægteskab er ophævet og til intet gjort med begges samtykke, det tilstår Peder Mortensen i Stubberup og Laues Powelsen". Der er nok snarest tale om en brudt forlovelse.

I 1817 har Jørgen imidlertid fundet sig en ny kone, men de er ikke blevet gift i Herritslev, så hun er nok udensogns fra. Hendes navn er Bodel Lausdatter, og anledningen til at de optræder i kirkebogen er at deres søn Laus' hjemmedåb skal konfirmeres i kirken 11/5. Han

var født 5/4. Han frembæres af Bodil Jørgensdatter, Mads Smeds kone. Mads er Jørgens bror.

15/8 1818 føder Bodil Larsdatter endnu en søn, som får navnet Niels. Endelig 24/4 1820 får de sønnen Jørgen Jørgensen (nr. 26). Men sørgeligt nok døde Bodil ½ år efter, 14/4 1821, kun 28 år gammel. Hun blev begravet på Herritslev kirkegård 18/4.

Og nu gentager historien sig. I 1821 skriver præsten i kirkebogen: ”Copuleret enkemand Jørgen Nielsen, gårdmand i Herritslev, gammel 44 år, og pigen Johanne Rasmusdatter af Skårup [Herritslev sogn], gammel 19. Forlovere Mads Nielsen [Smed, Jørgens bror], Herritslev og Jørgen Christensen af Skårup. Da enkemand Jørgen Nielsen og Pigen Johanne Rasmusdatter er blevet enige om at ophæve den ægteskabelige forbindelse, som skulle have fundet sted imellem dem, og derfor har forlangt at aflysning i denne henseende skal ske, så bevidnes herved sådant med underskrift af bemeldte Jørgen Nielsen og Johanne Rasmusdatter, såvelsom begges forlovere, så at ingen af parterne, hvad ægteskabet angår, mere har at gøre fordring på hinanden”.

Men Jørgen havde ikke mistet modet. 22/6 1821 – altså samme år – blev han gift i Herritslev med pigen Karen Clausdatter på 22. Han selv var 44. Den ene af forloverne er hans yngre bror, Anders.

Kort efter, 10/8 1821, døde Jørgens 10-årige søn Friderich.

21/7 1822 fik Jørgen og Karen sønnen Claus, men han døde allerede 9/8 samme år.

Efter disse dramatiske og nærmest maniske år, virker det som om Jørgen har fået et sammenbrud. I 1826 noterer præsten: ”Jørgen Nielsen Smed, forhenværende gårdmand i Herritslev, 53 år. Døde af Nærvfeber”. Han døde 5/11 og blev begravet på Herritslev kirkegård 10/11. Når han kaldes ”forhenværende gårdmand” tyder det på at han er blevet umyndiggjort, eller simpelthen sat ud af sin fæstegård, formentlig for misligholdelse. Men enken, Karen Clausdatter, blev på gården. Hun giftede sig næste år med efterfølgeren Ziir Kristiansen, de fik flere børn sammen. Og de tog også det eneste tilbageværende af Jørgens børn, Jørgen Jørgensen på 6-7 år, til sig. Det er det eneste lyspunkt i denne gennemgående triste historie.

53. Bodil Larsdatter

1793 – 14/4 1821, husmor i Herritslev, Musse herred (Lolland).

Næsten intet vides om Bodil Larsdatter. Vielsen med Jørgen Nielsen (nr. 52) er ikke noteret i Herritslev kirkebog, og hendes fødsel er heller ikke fundet her. Hun dukker første gang op i Herritslev kirkebog i 1817 som gårdmand Jørgen Nielsens kone i anledning af at deres søn Lars skal døbes. Året efter får de sønnen Niels, og endelig i 1820 endnu en søn, Jørgen. Men allerede 14/4 1821 dør Bodil, kun 28 år gammel. Hun begravnes 18/4. Dødsårsagen er ikke anført.

Et par faddere er fra Tågense i nabosognet Kettinge, men en søgning her har heller ikke givet resultat.

Navnet Bodil/Bolette, der forekommer jævnligt i senere generationer, senest min mor, må stamme fra hende.

54. Jørgen Hansen Brylle

(29/3) 1767 – 29/1 1850, gårdmand i Herritslev, Musse herred (Lolland).

Født i Herritslev som søn af gårdmand Hans Arndsen [Arildsen] Brylle og hustru Karen Jørgensdatter. Han blev altså opkaldt efter sin morfar. Der var i forvejen en ældre broder, Peder. Familien præsenteres i folketællingen 1787: Hans Arildsen, 51 år, gift 1. gang, bomand og landbruger; Karen Jørgensdatter, 56 år, gift 3. gang; Peder Hansen, 25 år, Jørgen Hansen, 21 år, børn af sidste ægteskab; en tjenestedreng og en tjenestepige.

I 1791 er broderen, husmand Peder Brylle blevet gift og har fået en datter som bl.a. Jørgen Brylle står fadder til.

I 1794 er Jørgen Brylle selv blevet gift – med Sophia Amalia Hansdatter – og en længere række børn blev frugten af dette ægteskab: Hans Jørgen (1794, død samme år), Anna (1795), Karen (1797, død 1823), Hans Jørgen (1799), Maren (1800), Sophia Amalia (1804, død 1823).

Ved alle fødslerne kaldes Jørgen ”bomand” eller ”gårdmand”.

Ved folketællingen 1801 finder vi gårdmand Jørgen Brylle på 34 år, hans jævnaldrende kone Sophia Amalia Hansdatter, begge i 1. ægteskab, samt børnene Ane, 5 år, Karen, 4 år, Hans, 2 år og Maren, 1 år, samt to tjenestefolk. Hans (Jørgen) må være død som barn eller ung, men dødsindførsel er ikke fundet.

Jørgen Brylle mistede sin kone, Sophie Amalia i 1806, 39 år gammel. Hun blev begravet 10/5.

I 1811 er han blevet gift igen, men ægteskabet er ikke noteret i Herritslev kirkebog, så den nye kone, Karen Rasmusdatter, er nok hentet udensogns. Et enkelt spor peger mod nabosognet Bregninge, og her finder vi da også under 24/5 1806 noteret troløvelse mellem enkemand Jørgen Hansen, Herritslev og pigen Karen Rasmusdatter. Forloverne er Hans Camper i Thorup og Hans Hansen i Lågerup, begge i Bregninge sogn. De blev viet i Bregninge kirke 30/6 1806. Jørgen fik altså ingen lang enkemandsstand. Men gård og børn behøvede en kone i huset.

25/4 1811 fik de en datter, der blev døbt Kiesten [Kirsten] (nr. 27). Og i 1813 fik de endnu en datter, Magrede [Margrethe].

Men heller ikke Jørgens anden kone fik noget langt liv. Karen Rasmusdatter døde 17/7 1818, kun 31½ år gammel. Hun blev begravet 21/7.

Jørgen giftede sig ikke igen. To af hans voksne døtre, Karen og Sophia Amalia, døde i 1823 med få ugers mellemrum af en smitsom sygdom der hærgede i sognet. Datteren Anna var blevet gift i 1815 med enkemand Hans Rasmussen i Herritslev, og datteren Maren blev gift i 1828 med ungkarl Lars Nielsen i Herritslev, begge med Jørgen Brylle som forlover. Han underskrev ”med ført pen”.

Ved folketællingen 1834 finder vi på gården den nu 67 årige enkemand og gårdmand Jørgen Hansen Brylle, hans ugifte døtre Kirsten på 23 og Grethe [Margrethe] på 20 år samt hans 13-årige datterdatter Sidsel Marie Madsdatter (det fremgår ikke hvem af døtrene hun er datter af).

Endelig blev i 1834 den næst yngste datter, Kirsten, gift med Peder Hansen Romme. Han blev indsidder hos svigerfaderen, men døde fire år senere.

Ved folketællingen 1840 er Jørgen Hansen Brylle i en alder af 76 stadig mand på gården (”fæster af gården”), og hos ham bor døtrene Grethe på 26 år og Kirsten på 29 år, der kaldes enke, endvidere Kirstens søn Hans Pedersen og plejebørnene Sidsel Marie Madsen på 18 år og Sophie Amalie Larsen [en anden datterdatter] på 12 år. Hertil kom to karle, Mads Nielsen og Mads Hansen.

Da Kirsten giftede sig igen i 1841, var Jørgen Brylle endnu en gang forlover. Men da hun blev gift 3. gang, i 1847, finder vi ham ikke mere i denne funktion.

29/1 1850 døde Jørgen Hansen Brylle, ”enkemand og forhen gårdmand her i byen, nu aftægtsmand”, 83 år gammel. Han blev begravet på Herritslev kirkegård 2/2.

Jeg er stødt på en brandtaksation fra 1837 over Jørgen Brylles fæstegård under Kærstrup gods. Der er tale om to tilbygninger:

- b) ved den østre længes søndre side er tilbygt 2 fag til portrum, ege under- og fyrre overtømmer, klinede vægge og stråtag, indrettet til portrum med port, à faget 25 rdl. : 50 rdl. 50 sk.
- d) ved den vestre længes søndre ende ligeledes tilbygt 2 fag af samme beskaffenhed til portrum med port, à fag 25 rdl.: 50 rdl. 50 sk. [Den tidligere taksation har hovednr. 37, bd. 5. *Den må jeg finde*].

55. Karen Rasmusdatter

(15/1) 1786 – 18/7 1818, husmor i Herritslev, Musse herred (Lolland).

Karen opholdt sig i Bregninge, Musse herred, da hun i 1806 blev trolovet med enkemanden, gårdmand Jørgen Hansen Brylle (nr. 54), og forloverne var to velagtede mænd i Bregninge sogn, Hans Kamper i Thorup og Hans Hansen i Lågerup, så efter al sandsynlighed er hun også født her. Med udgangspunkt i aldersangivelsen ved hendes død skulle hun være født ca. 1787, og den eneste Karen Rasmusdatter der er født i Bregninge på dette tidspunkt, er Rasmus Brandts datter Karen, døbt 15/1 1786. Blandt fadderne er Hans Kampers kone i Thorup, som viser sig at være hendes mormor. Men den Hans Kamper der skulle sige god for hende 20 år senere, må tilhøre en senere generation. Det fremgår af senere indførsler at Rasmus Brandts fulde navn var Rasmus Pedersen Brandt, og at moderens navn var Kirsten Hansdatter (nr.110 og 111).

Vi finder hele familien ved folketællingen 1787 i Lågerup (Bregninge sogn). Faderen, Rasmus Pedersen er 41 år, gårdmand og i sit 2. ægteskab, moderen, Kirsten Hansdatter er 27 år og i sit første ægteskab, og deres børn er Bodil på 9 år og Karen på 2 år.

Karen mistede sine forældre tidligt, moderen i 1792, faderen i 1799. Da var hun 13 år og er sikkert blevet sat i pleje, måske hos gårdmandsfamilien Kamper i Thorup, som hendes mor kom fra.

Karen nåede at føde to døtre, Kirsten i 1811 og Margrethe i 1813, inden hun selv døde 17/7 1818, 31½ år gammel. Hun blev begravet på Herritslev kirkegård 21/7.

Endnu et indicium for at hun er Rasmus Brandts datter er, at hendes døtre i så fald er opkaldt efter hendes mor og hendes mormor.

56. Ole Jørgensen Lisse

(15/6) 1788 -1/4 1842, husmand i Toreby, Musse herred (Lolland).

Født i Toreby som søn af gårdmand Jørgen Olsen Brun og hustru Maren Christensdatter (nr. 112 og 113). Faderen døde allerede i 1794, da Ole var 6 år gammel. Men moderen giftede sig samme år med ungkarl Jens Jensen, der drev gården videre. Ved folketællingen 1801 finder vi gårdmandsparret Jens Jensen og Maren Christensdatter samt hendes børn Ole Jørgensen på 13 år og Anne Jørgensdatter på 11 år. Desuden deres fælles barn Jørgen Jensen på 3 år.

4/11 1814 blev ungkarl Ole Jørgensen af Toreby viet til Sara Rasmusdatter, enke efter afdøde husmand Jens Mortensen Lise i Toreby. Forlovere var Jens Rimsing og Hans Stoffer, begge gårdmænd i Toreby. At Ole er ”af Toreby” betyder kun at han boede der før vielsen, formentlig som karl hos en af de nævnte gårdmænd. Der blev fremlagt skifteattest, så Sara har medbragt et eller flere børn i ægteskabet.

Ole Jørgensen har således overtaget enken, børnene, husmandsstedet samt tilnavnet Lisse.

Ole og Sara fik følgende børn: Maren (1816), Karen (1818), Jens (nr. 28, 1820), Jørgen (1822, død s.a.) og Rasmus (1824, død s.a.). Ved flere af dåbshandlerne optræder Oles halvbror, Jørgen Jensen som fadder.

Folketællingen 1834 anfører familien som boende i et hus i Toreby by og bestående af Ole Jørgensen, 50 år, husmand, lever af sin jordlod, hans kone Zara Rasmusdatter på 55 år samt deres datter Maren Olsdatter på 18 år. Ved Folketællingen 1840 er Ole Jørgensen noteret som husmand og kludesamler, og desuden nævnes konen Sara Rasmusdatter og den ugifte datter Karen på 24 år.

Toreby kirkebog noterer under 1842: død ¼, begr. 8/4: ”Ole Jørgensen Lise, husmand i Toreby, dér død og født, omtr. 57 år”: Sara overlevede ham til 1850.

57. Sara Rasmusdatter

26/12 1782 – 26/3 1850, husmor i Toreby.

Født i Vignæs som datter af gårdmand Rasmus Clausen og hustru Karen Larsdatter (nr. 114 og 115). Ved dåben 1/1 1783 i Vignæs kirke blev hun båret af ”hendes søster skyttens kone” [Mon ikke det skal være moderens søster?], og blandt de øvrige faddere var ”Monsieur Husum theologus studiosus, Msr. Madsen skriverkarl og skytten Msr. Splittorff fra Berritsgård”. Disse fine folk kendte forældrene, fordi Karen Larsdatter havde været husjomfru på den nærliggende herregård Berritsgård. Sara var den næstældste af fem søskende.

I 1799 blev hun konfirmeret, og hun optræder herefter et par gange som fadder, 1799 og 1805. Ved den sidstnævnte lejlighed er det endda hende der bærer barnet, og det noteres at en af de andre faddere er Jens Lise af sognet, formentlig hendes senere ægtemand. Sara Rasmusdatter er en af de 3-4 formødre som blev gift tre gange. Normalt var det modsat: ret mange mænd blev gift tre gange, for kvindens store risiko var at dø i barselseng, men Sara hører til undtagelserne. (En anden er hendes oldemor, Sara Pedersdatter (nr. 459), som hun for resten er opkaldt efter).

21/2 1806 blev indsidder Jens Pedersen Lise af Toreby sogn viet til gårdmand Rasmus Clausens datter Sara Rasmusdatter af Vignæs. Vielsen fandt sted i Vignæs kirke, og forlovere var Rasmus Clausen og Christen Beske af Vignæs. Man må gå ud fra at Jens har etableret sig med et husmandssted i Toreby sogn, og at han og Sara er flyttet hertil.

Præcis 9 måneder senere, 24/11 1806, nedkom Sara med deres første barn, sønnen Peder, der blev døbt i Toreby kirke 30/11. Næste barn, Ane, blev født 1808, men døde juleaften samme år, kun 13 dage gammel. En ny Ane blev født 1810, og i 1812 fik de sønnen Jørgen.

Men det følgende år skete der en ulykke: 1813 27/3 ”blev husmand Jens Pedersen Lise i Toreby begravet. Ved at nedfalde af et træ på Toreby Skov forslog han sig således at han døde den anden dag efter, den 23. martij, gammel 35 år”. Sara sad tilbage som 30-årig enke med tre små børn.

Ved flere af dåbshandlingerne optræder som fadder en Jens Mortensen af Radsted (Radsted), og han træder nu atter frem. 5/7 1813 bliver ungkarl Jens Mortensen af Radsted præstegård og Sara Rasmusdatter, enke efter afdøde husmand Jens Pedersen Lise i Toreby efter foregående tillysning ægteviet. Forlovere er Jens Rimsing, gårdmand i Toreby og Peder Pedersen Nyemand, gårdmand i Radsted. Men ak, dette ægteskab varede kun lige et år. 16/7 1814 døde Jens Mortensen Lisse, 28 år gammel. Årsagen oplyses ikke. Han blev begravet på Toreby kirkegård 20/7.

To dage senere, 22/7 1814, nedkom Sara med deres datter, der blev døbt Ane. Men barnet døde en måned senere, 22/8. En rigtig sørgelig historie. Men livet skulle jo gå videre. Sara sad stadig med et husmandssted og tre små børn, og 4/11 samme år blev hun viet for 3. gang, denne gang med ungkarl Ole Jørgensen af Toreby (nr. 57) efter forudgående tillysning og fremlagt skifteattest.

Forlovere var Jens Rimsing og Hans Stoffer, begge gårdmænd i Toreby.

Om ægteskabet med Ole Jørgensen (der også fik tilnavnet Lisse) og deres børn, se nr. 57).

Men Sara skulle opleve at blive enke en 3. gang. Ole døde i 1842, 57 år gammel. Da var Sara 60 år. Vi får et kort glimt af hende kort før hendes død. Det er ved folketællingen 1850, hvor hun stadig bor i et hus i Toreby. Hendes alder er forkert angivet til 60 år, og hun kaldes aftægtsenke. Hos hende bor hendes 31-årige, ugifte datter Maren Olsdatter. Huset og jorden har hun overladt til den 31-årige husmand Anders Jensen og hans familie mod en aftægtsaffindelse.

Samme år, 26/3 1850, døde Sara Rasmusdatter, ”enke efter tilforn afdøde husmand Ole Jørgensen Lise i Toreby, dér død af mavekolik og født i Vixnes, 68 ¼ år”. Hun blev begravet 2/4 1850 på Toreby kirkegård.

58. Christen Larsen Klodskov

2/6 1791 – 2/8 1849, indsidder i Bregninge og Store Musse, Musse herred (Lolland).

Født i Klodskov, Ønslev sogn, Falster Nørre herred, som søn af gårdmand (?) Lars Hansen og hustru Maren Christensdatter (nr. 116 og 117).

26/9 1819 blev ungarl Christen Larsen, 28 år, viet til Birthe Bendtsdatter, tjenende på herregården Bramslykke (på Lolland), 30 år. Vielsen fandt sted i Musse kirke, og forloverne var N.C. Baagøe og Peder Larsen i Frejlev (Kettinge sogn).

Året efter fik de deres første barn, datteren Johanne Kirstine. Hun blev båret af pigen Ane Olsdatter på Bramslykke, og blandt fadderne var Ole Bentsen samt Peder Larsen i Frejlev, formentlig brødre til forældrene. De boede da stadig i Musse.

I 1821 flyttede familien fra Musse til nabosognet Bregninge, hvor de rykkede ind i ”Rasmus Pedersens hus”. Christen anføres ved denne lejlighed som ”Christen Larsen Closchou”, indsidder ig daglejer.

2/12 1822 fik de deres andet og sidste barn, datteren Maren Hansine (nr. 29). Blandt fadderne var husmand Ole Bendts hustru i Frejlev. Dåben fandt sted i Bregninge kirke.

Men de må snart efter være vendt tilbage til Musse. Her boede de i hvert fald, da Birthe døde i 1832, 45 år gammel. Da var Johanne Kirstine 12 år gammel og Maren Hansine 10.

Et par år senere, ved folketællingen i 1834 genfinder vi Christen Larsen i Musse. Han er 44 år og daglejer. Men han er også blevet gift med den 30-årige Karen Corneliusdatter, og hos sig har de hendes søn Rasmus Hansen på 6 år.

Hvad er der blevet at Christens døtre? Johanne Kirstine har jeg ikke fundet, men den nu 12-årige Maren Hansine er i tjeneste hos en gårdmand i Herritslev.

Christen Larsen døde 2/8 1849. Han får følgende ord med på vejen: ”indsidder, for tiden til huse i fattighuset i Store Musse, født i Klodskov, gift, 58 år. Død af tæring”. Han blev begravet på Musse kirkegård 7/8. En trist skæbne.

59. Birthe Bendtsdatter

(26/8) 1787 - 6/3 1832, husmor i Bregninge og Store Musse, Musse herred (Lolland).

Birthe blev født i Sløsserup, Toreby sogn, Musse herred som datter af husmand Bent Pedersen Skomager og hustru Johanne Madsdatter (nr. 118 og 119). Hun var den ældste af tre søskende.

Ca. 1790 er familien flyttet fra Sløsserup til det nærliggende Rågelunde i nabosognet Kettinge, og ved folketællingen 1801 bor forældrene og broderen Ole i Frejlev, stadig i Kettinge sogn. Døtrene ses ikke; de har været ude at tjene.

Birthe tjente i 1819 på herregården Bramslykke, et par km nord for landsbyen Musse. Det oplyses i forbindelse med hendes vielse 26/9 1819 til den 4 år yngre ungarl Christen Larsen Klodskov fra Falster (nr. 58). Selv var hun 34, og vielsen fandt sted i Musse kirke.

De fik børnene Johanne Kirstine (1820) og Maren Hansine (1822, nr. 29) og flyttede i øvrigt til Bregninge og tilbage til Musse.

Her døde Birthe 6/3 1832, 45 år gammel. Hun blev begravet på Musse kirkegård 10/3.

60. Christen Hemmingsen

22/7 1784 – 16/6 1864, husmand i Kallø by, Tårs sogn, Musse herred (Lolland).

Født i Rørbæk, Sakskøbing Landsogn som søn af gårdmand Hemming Christensen og hustru Maren Larsdatter (nr. 120 og 121). Han blev døbt 29/8 1784 i Sakskøbing kirke.

Han var af en børneflokk på 4, men hans far døde allerede da han var 10 år gammel, og moderen 3 år senere. Hun havde giftet sig med ungkarl Rasmus Hansen, der herved overtog fæstegården. Ved folketællingen 1801 var Christen Hemmingsen og hans søskende ude af gården og installeret for de flestes vedkommende hos mormoderen Maren Nielsdatter (nr. 243) og hendes mand i Våbensted (Musse hrd.).

28/5 1813 blev Christen Hemmingsen og pigen Karen Marie Olsdatter (nr. 61) viet i Sakskøbing kirke. De var begge "af" Oreby i Sakskøbing landsogn. De skaffede sig et husmandssted i Kallø i nabosognet Tårs.

De fik følgende børn: Maren (1814, død 1815), Hemming (nr. 30, 1815) og Lars (1820, død 1823). Karen Marie døde 1825, kun 31 år gammel.

Mindre end to måneder senere giftede den nu 40-årige Christen sig med pigen Ane Jørgensdatter. Den ene forlover var hans bror Hemming Hemmingsen fra Forneby (Engestofte sogn), der også havde været fadder til flere af børnene.

Christen og Ane fik kun ét barn, datteren Maren Marie, født 20/12 1826. Desværre døde hun i 1836, 9½ år gammel. Ifølge folketællingen 1834 skulle de ganske vist have endnu en datter, Malene, 2 år ældre end Maren Marie, men denne Malenes fødsel er der ikke spor af i Tårs kirkebog.

Om Chresten og Anes ret lange samliv giver folketællingerne nogle glimt: 1840: Christen er 56 år, husmand og daglejer, Ane er 43 år; de har en plejesøn, Niels Henriksen på 5 år, og de deler hus med en anden familie. 1850: De er blevet 10 år ældre og har nu et andet plejebarn, Christian Larsen på 10 år. Plejebørn hos midaldrende eller ældre ægtepar plejer at betyde "barnebarn", men ifølge dåbsindførslerne er de ikke i familie. Det kommunale børnetilskud har kunnet supplere de sparsomme indtægter. 1855: Christen er 73 år, men stadig daglejer, Ane er 58. De bor alene i huset, og der er heller ikke noget plejebarn. 1860: Christen er 78 og kaldes husmand, Ane er 63, og de deler nu atter hus med en anden familie.

16/6 1864 døde Christen Hemmingsen, husmand i Kallø, 82 år gammel. Han blev begravet på Tårs kirkegård 20/6. Det lader til at han har kunnet klare sit eget og konens underhold til det sidste.

Ane Jørgensdatter døde 5/1 1878. Hun var født i Sakskøbing landsogn 27/8 1797, og at hun var på aftægt hos husmand Chr. Larsen i Kallø. Hun blev 80½ år gammel og begravet på Tårs kirkegård.

61. Karen Marie Olsdatter

17/6 1793 – 28/3 1825, husmor i Kallø by, Tårs sogn, Musse herred (Lolland).

Født i Oreby, Sakskøbing landsogn som datter af Ole Rasmussen og hustru Malene Larsdatter (nr. 122 og 123). Hun blev døbt i Sakskøbing kirke 23/6 1793, båret af "Engebarre Nyegaard", formentlig en ansat på Orebygård.

Ved folketællingen i 1801 bestod familien i Oreby af Ole Rasmussen, 46 år, jordløs husmand og daglejer, hans 47-årige kone Malene Larsdatter og deres to døtre Anne på 9 år og Karen på 7. Desuden havde de en 76-årig logerende, Johan Magnus, der var enkemand og kalkslager.

28/5 1813 blev Karen Marie Olsdatter viet til Christen Hemmingsen (nr. 60) i Sakskøbing kirke. De boede da begge i Oreby, og den ene forlover var brudens far, husmand Ole Rasmussen i Oreby.

De fik følgende børn: Maren (1814, død 1815), Hemming (nr. 30, 1815) og Lars (1820, død 1823). Mellem 1815 og 1820 er familien flyttet til Kalø i nabosognet Tårs.

28/3 1825 døde Karen Marie Olsdatter, Christen Hemmingsens kone i Kallø, kun 31 år gammel. Hun blev begravet på Tårs kirkegård ¼ 1825. Der siges intet om dødsårsagen.

62. Jens Jacobsen

1785 – 5/5 1830, forrider på Berritsgård, senere gårdmand i Vignæs, Musse herred (Lolland). Jens Jacobsens forældre og nøjagtige fødselsdato og –sted kendes ikke. Ej heller tid og sted for hans vielse med Ane Kirstine Jensdatter (nr.63). De er hverken fra Sakskøbing landsogn, Tårs eller Vignæs.

Første gang de dukker op i Tårs kirkebog, er da deres ældste barn, sønnen Otte (Otto) skal døbes 23/3 1806. Han er født på herregården Berritsgård og bæres til dåben af hollænder [mejerist] Hansens kone på Berritsgård. Fadderne i øvrigt er hollænder Hansen selv, forvalter Funch og gartner Boas. (Ved Otto Jensens død i 1873 oplyses det at han var født 28/2 1806 ved Berritsgård i skovfogedhuset). Ved datteren Christianes dåb 18/10 1807 kaldes Jens Jacobsen ridekarl, og fadderne er Mad. Oxenbøll, jomfru Galla, forpagter Munck, Kragelund, gartner Boas og Goth. Ved datteren Ane Catrines dåb 14/5 1809 kaldes Jens Jacobsen rideknægt; hun er også født på Berritsgård. Det samme er tilfældet med datteren Marie Kirstine (nr. 31), døbt 28/10 1810 med til dels samme fornemme faddere som hendes ældre søskende; Jens Jacobsen kaldes forrider. Han har altså været ansat på Berritsgård og nydt en vis, ikke ubetydelig anseelse.

Ved det næste barns fødsel i 1816 er der sket en forandring. Familien er nu flyttet til nabosognet Vignæs, hvor Jens har fået en fæstegård, formentlig under Berritsgård eller Orebygård. Barnet, Jacob Jensen, født 22/11 1816 har heller ikke helt så udsøgte faddere, selv om jomfru Boas på Berritsgård stadig er med. Den næste datter, Sophia, blev født 30/6 1818, og fadderne bærer alle almindelige navne og er bosiddende i Vignæs. Det samme er tilfældet med de sidste børn: Ellen, født 5/5 1820, Jens, født 5/2 1822, og Lars, født 16/11 1823.

1829 var Jens Jacobsen forlover ved datteren (Marie) Kirstines vielse med husmand Hans Peersen. Men året efter, 5/5 1830 døde Jens Jacobsen, gårdmand i Vignæs, 44½ år gammel. Om årsagen oplyses intet. Ved folketællingen 1834 var det enken, Ane Kirstine Jensdatter, der stod for gården, men i 1840 har den ældste søn, Otto, overtaget den.

63. Ane Kirstine Jensdatter

1784 – 4/12 1846, husmor i Vignæs, Musse herred (Lolland).

Som for hendes mand, Jens Jacobsens (nr. 62) vedkommende vides intet om hendes forældre, hendes fødested og præcise fødselsdato; heller intet om vielsen med Jens Jacobsen.

Om Berritsgård, Vignæs og fødsel af hendes 10 børn, se under Jens Jacobsen (nr. 62).

Efter mandens tidlige død i 1830 stod Ane Kirstine i nogle år for gårdfæstet. Det fremgår af folketællingen 1834. Hun, der er 50 år, står opført som den første person på gården, og først derefter følger alle børnene efter alder, først den 28-årige, men stadig ugifte Otte, derefter Christiane, der er enke, Kirstine, der er ”gift” (men uden ægtemand), Jacob, Ellen, Jens og Lars, men desuden Sidsel Johansdatter på 8 år og Jens Henriksen på 1 år, der også betegnes som ”deres børn”. De to sidstnævnte viser sig at være børn af Christiane, den yngste født uden for ægteskab.

Ved folketællingen 1840 har Otto overtaget gården. Han har selv stiftet familie, og af hans søskende er kun broderen Jens tilbage; han er 18 år og figurerer blandt tjenestefolkene.

Ane Kirstine, nu 56 år, finder vi som ”gjordemoder” i et hus i byen sammen med datteren Kirstine, enke på 31 år [i virkeligheden fraskilt]. Det ser mærkeligt ud at Ane Kirstine skal ernære sig som jordemoder og bo i et hus i byen sammen med sin datter, mens den ældste søn sidder på gården.

Måske har hans kone ikke kunnet med svigermoderen og den øvrige familie.

4/12 1846 døde Ane Kirstine Jensdatter, enke efter gårdmand Jens Jacobsen, 62 år, død af ”brystvattersot” [lungebetændelse?]. Hun blev begravet på Vignæs kirkegård 9/12.

I Ane Kirstines efterslægt er der i hver generation en "Kirstine", en "Kristine" eller ligefrem en "Ane Kirstine". Den sidste er min mor, Louise Kristine Bolette (nr. 3).

3 X TIPOLDEFORÆLDRE:

96. Diderich Tønnesen

(16/3) 1743 – 23/4 1823, husmand i Marrebæk, Væggerløse sogn, Falster Sønder herred. Diderich Tønnesen blev født i Højjet, Væggerløse sogn, som ældste barn af gårdmand Tønnes Diderichsen og hustru Karen Pedersdatter (nr. 192 og 193). Han blev døbt i Væggerløse kirke 16/3 1743.

Hans far, der allerede var en ældre mand, døde pludseligt, da Diderich var 4 år gammel, men moderen giftede sig snart igen og forblev kone på gården. Og der må Diderich være vokset op. I årene 1759-73 optræder Diderich Tønnesen ved flere lejligheder som fadder, bl.a. for Jens Poulsens datter Karen i 1761.

1/7 1780 blev Diderich Tønnesen fra Marrebæk viet til pigen Ane Jensdatter fra Bøtø. Hun var 9 år yngre end ham, og vielsen foregik i Væggerløse kirke. De havde et husmandssted i Marrebæk. Året efter fik de deres første barn, sønnen Tønnes (nr. 48). Blandt fadderne var Rasmus Krøls hustru fra Marrebæk og hans datter Dorthe (Tønnes' senere svigerfamilie). Dåben fandt sted i Væggerløse kirke 9/6 1781.

Ved folketællingen 1787 finder vi under husmændene i Marrebæk Diderich Tønnesen, 44 år, bødker og hans kone Ane Jensdatter, 36 år, samt sønnen Tønnes Diderichsen på 6 år.

Først i 1787 fik de et barn mere, og det blev det sidste: datteren Ane. Rasmus Krøl er igen fadder, og det samme er Lutemelle Pedersdatter, datter af Diderichs bror, Peder Tønnesen. Diderich gjorde gengæld året efter, da Lutemelle og hendes mand skulle have deres datter Maren døbt.

Ved folketællingen 1801 finder vi igen Diderich Tønnesen i Marrebæk. Han er nu 59 år og betegnes som jordløs husmand og hjulmand. Ane Jensdatter er 50 år, og datteren Ane 14 år.

I 1805 er han forlover ved sønnen Tønnes Diderichsens trolovelse og vielse med Karen Rasmusdatter af Marrebæk, efter al sandsynlighed datter af den på dette tidspunkt afdøde gårdmand Rasmus Krøl. Hendes forlover var gårdmand i Marrebæk Peder Suder.

23/4 1823 døde Diderich Tønnesen, "almisselem i Marrebæk, 80 år". Det var den tids alderdomsforsørgelse. Han blev begravet på Væggerløse kirkegård 27/4. Ane døde 7 år senere.

97. Ane (Anna) Jensdatter

(28/5) 1752 – 16/9 1830, husmor i Marrebæk, Væggerløse sogn, Falster Sønder herred.

Født i Højjet, Væggerløse sogn som datter af Jens Poulsen Skrædder og hustru, Ane Christoffersdatter (nr. 194 og 195). Hun blev døbt Anna 28/5 1752 i Væggerløse kirke. Blandt fadderne var Peder Tønnesen, bror til hendes kommende svigerfar Diderich Tønnesen.

Om ægteskab og børn, se under nr. 96, Diderich Tønnesen.

16/9 1830 døde "Anne Jensdatter, inderiske, enke efter Diderich Tønnesen i Marrebæk, 78 år". Når hun kaldes "inderiske", tyder det mest på at hun har kunnet klare sig selv, og ikke var "almisselem" som manden. Men den slags betegnelser i kirkebogen er muligvis ikke helt konsekvente. Hun blev begravet på Væggerløse kirkegård 19/9.

98. Rasmus Hansen Krøl

1732 – (29/10) 1790, selvejergårdmand i Marrebæk, Væggerløse sogn, Falster Sønder herred.

Fødselsåret 1732 bekræftes af både folketællingen 1787 og begravelsesindførslen i kirkebogen, men en Rasmus Hansen er ikke fundet født i hverken Væggerløse eller Gedesby på et passende tidspunkt. Det forvirrer at der er flere af navnet Rasmus Krøl i Marrebæk, for i 1749 døbes Rasmus Krølls datter Karen i Marrebæk. Da skulle han altså være 17 år, hvilket må anses for usandsynligt. Ligeså i 1751 hvor Rasmus Krølls søn Ole døbes. Af folketællingen 1787 fremgår at Rasmus Krøll er i sit 2. ægteskab, og man kan så tænke sig at en Rasmus Hansen har ægtet enken efter den første Rasmus Krøll og har overtaget tilnavnet, hvilket var almindeligt.

Dette viser sig at være rigtigt: 1746 bliver enkemanden Rasmus *Olsen* Krøll viet til Ellen Kirstine Pedersdatter af Marrebæk. Han kaldes også Rasmus Canniche. Ellen Kirstine var født 1721 som datter af sognedegnen Peder Nielsen Lestrup. De får en del børn (de fleste dør) inden han dør i 1760, 42 år gammel. Ellen Kirstine gifter sig samme år med en Rasmus *Hansen*, der hurtigt herefter optræder som Rasmus Hansen Krøll, og også overtager gården. Her har vi så manden, men hans herkomst er ukendt. Ellen Kirstine var ved vielsen 39 år, og Rasmus 11 år yngre. De fik i 1766 en datter, Margaretha. Ellen Kirstine Pedersdatter døde 1772, 51 år gammel.

Rasmus Krølls vielse med Karen Hansdatter (nr. 99), som skulle have fundet sted inden 1774, det år hvor deres første barn bliver født, er ikke fundet i Væggerløse kirkebog. Dette kunne tyde på at han har hentet hende udensogns, og det stemmer også med at jeg ikke har fundet hendes fødsel i Væggerløse i årene omkring 1750, hvor hun skulle være født. Der er en trolovelsesindførsel i Idestrup kirkebog under 20/4 1772 for enkemand Rasmus Hansen af Marrebæk og pigen Maren Hansdatter af Tåstrup. Det drejer sig formentlig om vores folk. Fejlen Maren/Karen er uheldig, men let forklarlig. De blev viet 8/6.

Det barn der blev født 1774, fik navnet Karen, men døde kun 8 dage gammel. Året efter fik de endnu en datter, der også fik navnet Karen, da hun blev døbt Skærtorsdag, 12/4. Det nævnes udtrykkeligt at Rasmus Krøl er selvejergårdmand, så man skulle tro at han har haft penge. Det samme udtryk bruges ved sønnen Hans' dåb nytårsdag 1779, og ved datteren Anes dåb 1782 (død samme år). Deres sidste barn var sønnen Christopher, født 1785. Ved folketællingen 1787 nævnes børnene Karen på 12 år, Hans og Christopher uden aldersangivelse.

I Væggerløse kirkebog er en forloverattest for Rasmus Olufsen og Anna Pedersdatter, med et bomærke af piltype og "Rasmus Hansen Krølls bomerche". Desværre er indførslen udateret, og det henstår altså i det uvisse om det drejer sig om vores Rasmus eller den Rasmus Hansen Krøl der levede i Højlet en generation før. Der er i 1700-tallet mindst fire der hedder Rasmus Krøl i Væggerløse sogn, hvortil kommer en i Gedesby.

Rasmus Hansen Krøl blev begravet på Væggerløse kirkegård 29/10 1790, 58 år gammel. Han efterlod sig de to mindreårige sønner, mens datteren Karen var 15 år. Enken har åbenbart ikke kunnet holde sammen på gården, for den er ejet af andre 1801. Men han var jo selvejer? Ja, men hvis han har lånt de fleste af pengene til at købe gården for, var arven efter ham ikke nødvendigvis særlig stor. Enken finder vi siden som tjenestepige og ved hendes død som fattiglem.

99. Karen Hansdatter

1751 – 10/2 1829, husmor i Marrebæk, Væggerløse sogn, Falster Sønder herred.

Fødselsåret fremgår af dødsindførslen i Væggerløse kirkebog, men det kan konstateres at hun ikke var født i sognet. Hun blev formentlig viet 8/6 1772 i Idestrup kirke til enkemanden Rasmus Hansen Krøl af Marrebæk (nr. 98). Hun er dog heller ikke fundet født i Idestrup sogn.

Hun blev kone på Rasmus Krølls gård og muligvis stedmor til hans datter. Hun fik også egne børn, men efter mandens død 1790 ser det ud til at hun ikke har kunnet opretholde gården. Ved folketællingen 1801 havde datteren Karen tjeneste på en gård, mens sønnerne Hans og Christopher

ikke er fundet. Hun selv er formentlig den 52-årige tjenestepige Karen Hansdatter, der arbejder på en gård i Stouby, Væggerløse sogn.

Og det er også i Stouby vi finder hende til sidst: enken Karen Hansdatter, død 10/2 1829, 78 år gammel, ”opholdende sig hos husmand Niels Mogensen i Stouby. Fattiglem”. Hun blev begravet på Væggerløse kirkegård 15/2.

102. Mikkel Jensen Alling

Juni 1719 – (14/3) 1790, husmand i Skelby.

I den fælles kirkebog for Skelby og Gedesby optræder flere med tilnavnet Alling, og tre af dem har desuden patronymet Jensen: Rasmus Jensen Alling, Jens Jensen Alling og så Michel Jensen Alling. Det må antages at de er brødre. Der er desuden en gårdmand Peder Rasmussen Alling i Gedesby, åbenbart søn af Rasmus J.A., der dør 1781, 87 år gammel, åbenbart en hel del ældre end Michel. I Jørgen Nielsens bog om Gedesby optræder en gårdmandsslægt Alling i Gedesby i mange generationer. Indførslen 1719 er utydelig og langt fra sikker. Egentlig skulle han være født 1717. Mikkel blev gift fire gange. Formentlig første gang 1746 [der mangler en side i kirkebogen]. 29/9 1746 fik de en datter, Maren (formentlig død som lille). Men allerede året efter, 15/10 1747, blev Michel Alind, husmand i Skelbys kone Kirsten begravet.

Påfaldende hurtigt, 28/10 samme år trolover han sig med pigen Anna Pedersdatter. De får tre gange en søn, 1748, 1750 og 1751, som får navnet Jens, men kun den sidste levede. Han optræder som husmand i Fiskebæk 1778. En datter, Anna, dør 4 år gammel i 1761 og er formentlig også en frugt af dette ægteskab. Måske er det i forbindelse med denne fødsel, at Anna Pedersdatter dør 1757. Som sidst trolover Mikkel sig få uger efter med pigen Maren Jørgensdatter. De bliver gift 4/12 og får børnene: Jørgen (1758, død 1761), Peder (1761, død samme år) og Jørgen (1762, død samme år). Men Maren Jørgensdatter dør samme år som Jørgen, formentlig i barselsseng. Hun bliver begravet 17/4 1762, 28 år gammel.

Mikkel er nu på frierfødder for fjerde gang. 9/5 1762 troloves han med pigen Anna Nielsdatter. Hendes forlover er Niels Mathiesen, der formentlig er hendes far. Dette ægteskab skulle blive særdeles frugtbar. De fik følgende børn: Anne (1763), Niels (1765), Jørgen (1768), Maren (1769, nr.51), Peder (1772), Jens (1775, død 1779), Johanna (1777) og Jens (1780).

Ved folketællingen 1787 finder vi Michel Jensen (Alling er ikke medtaget), ”gift 4. gang, 70 år, husmand og nyder almisse”, hans kone Ane Nielsdatter, 49 år, samt børnene Jens og Johanne på 10 og 8 år. Han er gammel, og det er gået tilbage for ham.

Tre år senere dør han og begravnes på Skelby kirkegård. Enken overlevede ham til 1817.

103. Anna (Ane) Nielsdatter

Ca. 1730 – 11/11 1817, husmor i Skelby.

9/5 1762 bliver pige Anna Nielsdatter trolovet med den mere end 20 år ældre, 3-x-enkemand Mikkel Jensen Alling. Hendes forlover er Niels Mathiesen, som efter tidens skik burde være hendes far. Helt sikker kan man desværre ikke være, eftersom der mangler et par sider i Skelby kirkebog netop der hvor hendes fødsel skulle være indført. Ved en enkelt af dåbsindførslerne, hendes søn Jørgen 1768, optræder Niels Mathiesen som fadder. Niels Mathiesens kone, Karen Jørgensdatter af Skelby, dør 1770, 70 år gammel, og en Niels Mathiesen dør 1784, 63 år gammel. Hvis alderen er rigtig, kan det dog ikke være ham der er far til Ane.

Om hendes ægteskab, børn og folketællingen 1787, se nr. 102, Mikkel Jensen Alling.

Mikkel dør i 1790 og efterlader den mere end 50-årige Ane med to mindreårige børn, Jens på 13 og Johanne på 11 år. Hun gjorde nu som Mikkel havde gjort nogle gange: giftede sig samme år med en

20 år yngre ungarl, Hans Mortensen af Gedesby. Den ene af forloverne var hendes stedsøn, Jens Mikkelsen. Vielsen fandt sted 9/8 1790, og hun kunne fortsætte som husmandskone. Vi finder dem i folketællingen 1801 i Skelby by: Hans Mortensen, 46 år, jordløs husmand og daglejer, Ane Nielsdatter, 66 år, hans kone; han i 1., hun i 2. ægteskab. I byen bor også sønnerne Niels og Hans med deres familier. Stedsønnen Jens med familie finder vi i Fiskebæk, samme sogn.

11/11 1817 døde husmandsenken Ane Niels [?], 76 år gammel. Hans Mortensen må trods sin unge alder være afgået ved døden før hende, men kirkebogen er sjustet ført og halvt ulæselig, så det lader sig ikke afgøre hvornår. Bemærk at hun *ikke* omtales som ”almisselem”. Hun blev begravet på Skelby kirkegård 15/11. Der er ikke yderligere oplysninger, men alderen passer.

104. Niels Madsen Smed

Bysmed i Herritslev, Musse herred (Lolland). Der er stor usikkerhed med hensyn til Niels Madsens fødselsår. Ved sin død i 1827 angives han at være 70 år. Han skulle altså være født 1757 eller deromkring. Men det kan ikke være rigtigt, når hans søn Jørgen er født 1773. I 1787 angives han at være 50 år og skulle altså være født 1737. Endelig angives han 1801 at være 52 år, og skulle altså være født 1749. Herritslev kirkebog er gennemgået uden at det har bragt klarhed over sagen. Han er vel kommet fra et andet sogn. Hans forældre er indtil videre ukendte, og hans vielse med Maren Jørgensdatter er heller ikke fundet.

1/3 1773 bliver en søn af bysmeden Niels Madsen i Herritslev døbt Jørgen. Men det er en af de få gange jeg har fundet ham omtalt i kirkebogen.

Men af folketællingen 1787 fremgår det – dog ikke særlig tydeligt skrevet – at Niels Madsen er smed og 50 år, hans kone, Maren Jørgensdatter er 40 år, og at de har børnene Mads på 17 år, Jørgen på 15 år (nr. 52), Anne Cathrine på 13 år, Anders på 8 år og Anne på 4 år.

Familien ses igen i folketællingen 1801, hvor Niels Madsen omtales som smed og husmand, 52 år, hans kone Maren Jørgensdatter er 57 år, begge i første ægteskab, samt at følgende af deres børn bor hjemme: Jørgen på 29 år, ugift og ”national soldat”, Anders på 24 år, ligeledes ugift og Malene på 17 år. Jeg har opgivet at finde disse fødsler i kirkebogen, der er meget rodet og svært læselig.

Det hele bliver ikke lettere af at der i sognet på samme tid er gårdmænd og husmænd med tilnavnet Smed. Men gårdmand Jørgen Nielsens fødsel passer med bysmedens søn, og i folketællingen 1801 er der ikke andre af navnet.

Maren Jørgensdatter dør 1802, 62 år gammel. Men Niels Madsen gifter sig hurtigt igen. 26/1 1803 blev han viet til enken Karen Christensdatter. Hun døde i 1816, 60 år gammel, men han nåede tilsyneladende at indgå et 3. ægteskab, for i 1831 dør Ane Pedersdatter, 77 år, enke efter afdøde bysmed Niels Madsen i Herritslev. Trolovelse eller vielse er ikke fundet.

Niels Madsen selv dør 7/10 1827. Han omtales som ”forhenværende smed, til sidst indsidder i Herritslev, 70 år”. Formentlig har han snarere været omkring 80 år eller mere. Han blev begravet på Herritslev kirkegård 11/10 1827.

105. Maren Jørgensdatter

Husmor i Herritslev, Musse herred (Lolland). Fødselsåret er usikkert: 1740, 1744, 1747. Husmand Jørgen Castensen i Stubberups datter, Maren, døbt 8/4 1746 er den eneste der kan passe, men navnet er så almindeligt, og muligheden for at både hun og manden, Herritslevs bysmed Niels Madsen, kommer fra et andet sogn så stor, at det ikke tjener noget formål at forfølge Jørgen Castensen-sporet.

Om børn m.m. se i øvrigt nr. 104, Niels Madsen.

23/5 1802 begravedes Niels Madsens hustru, Maren Jørgensdatter af Herritslev, 62 år gammel.

108. Hans Arildsen (Arelsen, Arntsen) Brylle

(9/12) 1736 – (8/10) 1808, gårdmand i Herritslev, Musse herred (Lolland).

Født i Lågerup, Bregninge sogn, Musse herred, som søn af gårdmand Arild Hansen og hustru Maren Olsdatter (nr. 216 og 217). Ved dåben 9/12 1736 blev han båret af Magrete Arildsdatter i Tågense.

24/6 1760 blev ungkarl Hans Arntsen fra Lågerup viet til Hans Michels enke, Karen Jørgensdatter fra Herritslev. Han var da 24 og hun nogle år ældre, men hun havde en gård i Herritslev som han har overtaget. Hans far var død et par måneder tidligere, og man kan spørge sig hvorfor han ikke bare overtog den. Men der kan være mange forklaringer: måske ønskede moderen at forsøge sig med et nyt ægteskab, måske har der været en ældre bror der skulle tilgødeses, måske var gården i Herritslev bedre, eller måske har han ligefrem været glad for Karen Jørgensdatter.

De fik flere børn: Peder (1762), Arnth (1765, død 1767), Jørgen 1767, nr. 54). Hans Arildsen Brylle kaldes ved disse lejligheder altid ”bomand”, hvilket normalt betyder ”gårdmand”. Ved folketællingen 1787 finder vi i Herritslev ”Hans Arildsen, husbonde, 51 år, gift 1. gang, bomand og gårdbeoer”. Han havde to voksne sønner på gården samt to tjenestefolk. Om hans kone, Karen Jørgensdatter, oplyses det at hun er 61 år og gift 3. gang. Sønnerne Peder Hansen, 25 år, og Jørgen Hansen, 21 år, er ugifte.

1791 blev husmand Peder Brylle og hustru Margrethe Rasmusdatters datter Margrete døbt. Blandt fadderne er Jørgen Brylle og Hans Brylles pige Karen, sikkert den Karen Olufsdatter der omtales som Hans Arildsens tjenestepige 1787.

Ved folketællingen 1801 finder vi i Herritslev gårdmand Jørgen Brylle og hans husstand og straks derefter – måske i et aftægtshus – ”Hans Arildsen, 65 år, gift 1. gang, inderste og har undertægt” samt hans kone, Karen Jørgensdatter, 75 år, gift 3. gang. Det ser således ud til at Hans Arildsen har overladt gården til sønnen Jørgen og selv er gået på aftægt.

28/10 1801 begravedes ”Hans Arelsens hustru, Karen, 75 år”.

8/10 1808 begravedes ”indsidder Hans Arelsen Brylle, Herritslev, 77 år”.

109. Karen Jørgensdatter

Ca. 1725 – (28/10) 1801, husmor i Herritslev, Musse herred (Lolland).

Karen Jørgensdatters fødsel er fundet i Øster Ulslev hvoraf det fremgår at hun er datter af Jørgen Hansen Kaare og hustru Malene Jensdatter, og hvortil fadderlister viser familiære forbindelser. I Herritslev bliver enken Karen Jørgensdatter trolovet med ungkarl Hans Michelsen af Øster Ulslev 16/9 1751. De fik i 1755 datteren Magrete, men 22/2 1760 begravnes bomand (dvs. gårdmand) Hans Brylle af Herritslev. Det kan kun være Hans Michelsen, for 24/6 1760 vies ungkarl Hans Arntsen fra Lågerup til Hans Michels enke, Karen Jørgensdatter fra Herritslev. Det fremgår imidlertid af folketællingerne 1787 og 1801 at Hans Arntsen (Arildsen) er hendes 3. mand. Og der er vitterligt en gårdmand Hans Brylle i Herritslev der dukker op sporadisk i kirkebogen, således i 1720 da Margrethe Hans Brølles bærer et barn til dåben, og ligeså i 1744, da Hans Brylles hustru bærer et barn. En nærliggende forklaring ville være at den ældste Hans Brylle efter sin kone, Margrethes død har hentet sig en ung kone i et andet sogn. Men sådan er det ikke. For Margrete overlever Hans Jørgensen Brylle, der døde 1746, hvorefter hun – Margrete Elisabeth Nielsdatter – gifter sig med ungkarl Peder Nielsen Høy (f. i Herritslev 1711). Margrete dør 1750, og Peder Brylle gifter sig straks efter med en kvinde med hvem han i 1751 får datteren Margrete Lisbeth, der dog dør samme år, kun 1 måned gammel. Og samme år dør Peder og begravnes 24/7. Enkens navn (Karen

Jørgensdatter) får man først indirekte, da hun gifter sig med den nye mand på "Bryllegården", Hans Mikkelsen 16/9 1751. Datteren Margrete hører man ikke mere til.

Om børn, se nr. 108, Hans Arildsen Brylle.

28/10 1801 begravnes "Hans Arelsens hustru, Karen, 75 år"

110. Rasmus Pedersen Brandt

Sept./Okt. 1744 – 1799, gårdmand i Lågerup, Bregninge sogn, Musse herred (Lolland).

Født i Frejlev, Kettinge sogn, Musse herred, som søn af gårdmand Peder Jensen Brandt (nr. 220) og hustru (navnet ukendt) som den ældste i en større børneflokk.

6/2 1767 blev ungkarl Rasmus Pedersen Brandt trolovet med Rasmus Ringsings datter, Bodil Rasmusdatter fra Bregninge, forlovere var fædrene til parret. De blev viet 16/3. Rasmus Brandt, hvis far var gårdmand i Frejlev, lader altså til at have fået en fæstegård i svigerfamiliens sogn, og omtales herefter altid som "af Lågerup".

Året efter fik de deres første barn, datteren Anne, der dog døde 1½ år senere, i 1769. I 1770 fik de endnu en datter, der fik navnet Anna. Men herefter synes de ikke at have fået flere børn.

Bodil Rasmusdatter døde allerede 1775, kun 24 år gammel, og to år senere hendes gamle far, Rasmus Ringsing, 80 år gammel.

En måned efter Bodils død trolovede Rasmus Brandt sig igen, denne gang med pigen Kirsten Hansdatter fra Torup, en anden landsby i Bregninge sogn. Forlovere var Jens Brandt (måske en bror til brudgommen) og Hans Kamper i Torup, brudens far. De blev viet i Bregninge kirke 8/9.

De fik følgende børn: Bodil Magrethe (1778, død samme år), Peder (1780, død 1785)), to døtre der ikke nåede at få navn (1782 og 1784), Karen (1786, nr. 55), Hans (1791, død samme år).

Familien optræder i folketællingen 1787: Rasmus Pedersen, 41 år, i 2. ægteskab, bonde og gårdbruger, hans kone Kirsten Hansdatter, 27 år, i 1. ægteskab, samt børnene Bodil på 9 år og Karen på 2; desuden 3 tjenestefolk.

Men heller ikke Rasmus' 2. kone skulle blive gammel. Hun døde 1792 eller 1793, kun 32 eller 33 år gammel (der er to kirkebøger som siger hver sit).

Rasmus Brandt selv blev begravet på Bregninge kirkegård 22/7 1799, 54 år gammel.

111. Kirsten Hansdatter Kamper

(5/3) 1759 – (1/10) 1792 eller (20/6) 1793, husmor i Lågerup, Bregninge s., Musse hrd. (Lolland).

Født i Torup, Bregninge sogn som datter af gårdmand Hans Kamper (Camper) og hustru Margrethe Hansdatter (nr. 222 og 223).

Om Kirstens ægteskab og børn, se nr. 110, Rasmus Pedersen Brandt.

112. Jørgen Olsen Brun

(22/5) 1746 – 6/5 1794, gårdmand i Toreby, Musse herred (Lolland)

Født i Flintinge, Toreby sogn, som søn af gårdmand Ole Biørnsen (Biørsen, Børsen) og hustru Karen Rasmusdatter (nr. 224 og 225). Jørgen var kun 7 år da hans far døde. Moderen giftede sig dog snart igen, og dødsfaldet synes ikke at have medført nogen ændring af den sociale status.

22/12 1766 blev ungkarl Jørgen Olsen af Flintinge trolovet med Jørgen Bruns enke, Johanne Jeppesdatter. Forlover for ham var hans stedfar Niels Knudsen Børsen (han har overtaget formandens tilnavn) og for hende hendes far, Jeppe Hansen Knude. Johanne var blevet enke samme år efter kun 2 års ægteskab med Jørgen Pedersen Brun, og hun sad nu med en gård der manglede en gårdmand. Jørgen Olsen blev herefter straks til Jørgen Olsen Brun (en enkelt gang Jørgen Bøesen Brun).

Jørgen og Johanne fik et par børn: Jørgen (1767, død 1774) og Margrete (1770), inden Johanne døde 1783, 41 år gammel, og blev begravet på Toreby kirkegård 24/8.

Jørgen trolovede sig to måneder senere med pigen Maren Christensdatter, der var 20 år yngre end ham, og var datter af gårdmand Christen Ebbe i Flintinge, som Jørgen vel har kendt fra sin barndom i samme by. Christen Ebbe er den ene forlover, den anden er Rasmus Skomager, som er gårdmand og antagelig Jørgens bror, født 1740. Vielsen fandt sted i Toreby kirke 2/12.

Jørgen og Maren får følgende børn: Bodil (1784), Johanne (1785, død 1792), Ole (1788, nr. 56) og Anne (1790).

Familien optræder i folketællingen 1778: Jørgen Olsen Brun, 41 år, gift 2. gang, bonde og gårdbeboer, hans kone Maren Christensdatter, 21 år, gift 1. gang, samt deres 3-årige datter Johanne; desuden 2 karle og 2 piger.

Men allerede 6/5 1794 døde Jørgen Olsen Brun, 48 år gammel. Han blev begravet på Toreby kirkegård 9/5. Et par måneder senere trolovede enken, Maren Christensdatter sig med ungkarl Jens Jensen. Hun var endnu ung, havde flere mindreårige børn, og gården behøvede som altid en gårdmand til at forestå bedriften.

113. Maren Christensdatter Ebbe (19/1) 1766 - ?????, husmor i Toreby, Musse herred (Lolland). Født i Flintinge som datter af gårdmand Christen Christensen Ebbe og hustru Anna Knudsdatter (nr. 226 og 227).

Om hendes ægteskab og børn med Jørgen Olsen Brun, se nr. 112.

Jørgen Brun, som var 20 år ældre end hende, døde 6/5 1794, og 2/7 samme år blev hun trolovet med ungkarl Jens Jensen af Toreby. Forlover var Rasmus Olsen Skomager- Jørgen Bruns bror – og hendes far Christen Ebbe. De blev viet 25/7. Der blev fremlagt skifteattest for enken dateret Fuglsang 1/7 1794.

Jens Jensen overtager straks navnet Brun, hvilket fremgår af de mange indførsler om børnefødsler i kirkebogen: en dødfødt datter (1795), Maren (1796, død samme år), Jørgen (1797, død samme år), Jørgen (1798), Christen (1801), Rasmus (1804), Maren (1808, død samme år) og Maren (1809).

Familien optræder i folketællingen 1801: Jens Jensen, 34 år, 1. ægteskab, bonde og gårdbeboer, Maren Christensdatter, hans kone, 36 år, 2. ægteskab, hendes børn Ole Jørgensen 13 år og Anne Jørgensdatter 11 år, samt deres fælles søn. Jørgen Jensen 3 år.

Men heller ikke dette ægteskab blev af lang varighed. 4/6 1810 døde Jens Jensen Brun, 46 år gammel. Maren var nu sidst i 40'erne og havde ca. 10 børnefødsler bag sig, men hun var alligevel klar til et nyt, tredje ægteskab. 22/3 1811 blev hun viet til ungkarl Hans Hansen fra Priorskov. Der er tilsyneladende ikke kommet nogen børn i dette ægteskab, men det er heller ikke godt at vide hvor længe det varede, for jeg har ikke kunnet finde en kirkebogsindførsel om Marens død.

Derimod er Hans Hansens fundet: ”Hans Hansen Bruun, husmand i Toreby, forhen gårdmand sammesteds, der død, født i Nagelsti, 54 år”. Han døde 29/6 1830. Også han har altså overtaget navnet Brun, og har beholdt det selv om han har måttet forlade gården og i stedet måttet nøjes med et husmandssted. Desværre står der ikke noget om at han skulle være enkemand i 1830.

114. Rasmus Clausen

(8/9) 1750 – 13/11 1820, gårdmand i Vignæs, Musse herred (Lolland).

Født i Vignæs som søn af gårdmand Claus Rasmussen og hustru Anna Jørgensdatter (nr. 228 og 229). I 1760 døde Rasmus' mor, men faderen giftede sig samme år med Birthe Marcusdatter, og der var både hel- og halvsøskende i hjemmet.

Rasmus Clausen træder første gang offentligt frem i 1772, da han er fadder til et barn der døbes i Vignæs kirke. Man må gå ud fra at han har været karl på faderens gård.

6/3 1777 bliver ungarl Rasmus Clausen fra Vignæs trolovet med Karen Laursdatter, kokkepige på den nærliggende renæssanceherregård, Berritsgård. Trolovelsen finder sted på gården, og forloverne hører også til der: gartneren Monsieur Boas og jægeren Monsieur Splittorf. Hermed er vi i selvsamme miljø som vi mødte under omtalen af nr. 62, Jens Jacobsen. Vielsen fandt sted 18/4.

Det ser ud til at Rasmus har fået sin egen gård i Vignæs, for faderen, Claus Rasmussen fortsatte som gårdmand mange år endnu. Måske har det hjulpet at gifte sig med herregårdens kokkepige.

Ved de følgende års dåbshandlinger introduceres en hel flok af ansatte på Berritsgård: foruden Splittorf og Boas: Jomfru Struch, seigneur Friis, monsieur Husum theologus studiosus, monsieur Madsen skriverkarl, underjæger Jensen, skyttens datter Greta og skyttens datter Abelone. Karen Larsdatter viser sig for øvrigt at være søster til skytten, Splittorfs kone.

Rasmus og Karen får følgende børn: et dødfødt drengbarn (1777), Anna (1778), en dødfødt dreng (1781), Sara (1783, nr. 57), Lars (1785), Karen (1787, død 1788), Karen (1791, død samme år), Bodild (1792) og Carl (1795, død 1798). En ret høj dødelighedsprocent, 5 ud af 9.

Af en vis interesse er følgende notits: ”lørdag aften 25/5 1799 døde hos gårdmand Rasmus Clausen en af de sig her opholdende tyske grøftegravere ved navn Jochum (familienavn kunne ej gøres rede for). Skal være født i Rostock og 26 år gammel”. Der må altså være gjort forsøg på at dræne jorden, sikkert et initiativ der står i forbindelse med tidens landboreformer.

19/12 1800 var Rasmus Clausen sammen med sin far Claus Rasmussen forlovere ved halvsøsteren Johannes vielse i Vignæs kirke med ungarl Ole Pedersen. Og 22/4 1803 var Rasmus igen forlover, denne gang da hans egen datter Ane (Anna) blev viet til ungarl Carl Christensen. Og igen 21/2 1806, da datteren Sara blev viet til indsidder Jens Pedersen Lise af Toreby. Endelig 14/5 1819, da datteren Bodil blev viet til gårdmand Jens Rasmussen. Man bemærker at Claus Rasmussen tilsyneladende ubesværet underskriver selv, hvorimod Rasmus Clausen kun i stand til at skrive sine initialer.

13/11 1820 døde Rasmus Clausen, ”forhen gårdmand i Vignæs, undertægtsmand, 70 år”. Han blev begravet på Vignæs kirkegård 17/11. Åbenbart er han gået på aftægt enten hos sønnen Lars eller hos en af svigersønnerne. At dømme efter sogneprotokollen dateret 1818 på Matrikelarkivet synes det at være Ole Pedersen der har overtaget Claus Rasmussens gård, nr. 6 på 7 tdr. hartkorn. Rasmus Clausens gård har nr. 7. Jeg husker at have set en bog om gårdene under baroniet Guldborgland, som nærmere omtalte disse gårde (1987).

115. Karen Larsdatter

1752 – 20/8 1828, kokkepige på Berritsgård, husmor i Vignæs, Musse herred (Lolland).

Af Vignæs kirkebog fremgår det at Karen skulle være søster til skytten (skovrider) Johannes Splittorffs kone, der ifølge folketællingen 1787 skulle hedde Maren Larsdatter. Men det er ikke muligt at finde et forældrepar i Vignæs eller Tårs sogne, hvor manden hedder Lars, og som har døtre som hedder Karen og Maren, født inden for et passende tidsrum. Jeg har derfor opgivet at spore hendes forældre og fødested. Hendes alder opgives i folketællingen 1787 til 39 år, og i 1801 til 49 år. Det hænger ikke helt godt sammen.

Om hendes ansættelse som kokkepige på Berritsgård, hendes ægteskab med Rasmus Clausen og deres børn, se nr. 114.

Hun blev enke 1820, og 29/8 1828 døde hun selv, 76 år gammel ifølge kirkebogen. Hun blev begravet på Vignæs kirkegård 23/8 1828.

116. Lars Hansen

Husmand i Stubberup, Tingsted sogn og Klodskov, Ønslev sogn, Falster Nørre herred.

10/12 blev enkemand Lars Hansen af Stubberup (Tingsted sogn) trolovet med pigen Maren Christiansdatter af Klodskov. De blev viet i Ønslev kirke 25/1 1785. Han er altså fra Stubberup i nabosognet, og det var også her Lars og Maren etablerede sig.

Deres første barn var en datter født 1785 og døbt Maren i Tingsted kirke. Bemærkelsesværdigt er det at faderen her kaldes "Lars Hansen Troied", et tilnavn der ikke umiddelbart kan gennemskues. I 1788 fik de en søn der blev døbt Christian, men kort efter døde. Blandt fadderne ved disse to dåbshandlinger var en del som må antages at være moderens søskende: Marie Christiansdatter af Stubberup, Jørgen Christiansen, Peder Christiansen af Klodskov og Dorthe Christiansdatter af Kraghave samt Margaretha Christensdatter.

Ved folketællingen 1787 finder vi familien i Stubberup: Lars Hansen, husmand, 61 år, gift 2. gang, hans kone Maren Christensdatter, 36 år, gift 1. gang, Deres datter Maren Larsdatter, 2 år.

Deres næste barn var datteren Dorthe, der blev født i Stubberup 1789.

Men i 1791 er de flyttet til Klodskov i Ønslev sogn. Her fødes sønnen Christian (Christen) (nr. 58) 2/6 1791. Kredsen af faddere er nu helt udskiftet og består udelukkende af folk fra Klodskov.

Endnu et par børn fik Lars og Maren: Anders (1795) og Maren (1800). Ved den sidste børnefødsel skulle Lars have opnået den anselige alder af 74 år, og Maren være 49.

Men folketællingen 1801 bringer højst alarmerende nyt under Klodskov by: Lars Hansen, jordløs husmand og daglejer er nu 44 år og i sit 1. ægteskab, mens hans kone Maren Christensdatter er 46 år og i sit 2. ægteskab; desuden nævnes deres børn Anders Larsen 6 år, og Maren 1 år. Man må herefter tro at den alderstegne husfader Lars Hansen er død på et tidspunkt mellem de to folketællinger, og at enken efterfølgende har giftet sig med en væsentlig yngre mand af samme – ret almindelige – navn. Men hverken i Ønslev eller Tingsted kirkebøger er der indførsler der bekræfter dette forløb. Der er simpelthen intet spor af dem herefter. Måske er de flyttet til et helt tredje sogn, men under alle omstændigheder står den mystiske "foryngelse" af Lars Hansen tilbage. Der er andre Lars Hansen'er, både ældre og yngre, men ingen overbevisende. Hvis det er rigtigt at der er en ældre og en yngre Lars Hansen, er der foreløbig ingen mulighed for at fastslå hvem af dem der er far til Christian Larsen Klodskov (nr. 58). Det bliver ikke meget bedre af at en 73 år gammel Lars Hansen bliver begravet i Tingsted 5/12 1801, for folketællingerne bliver normalt gennemført i begyndelsen af det pågældende år.

117. Maren Christensdatter

(1/11) 1756 - ???, husmor i Stubberup, Tingsted sogn og Klodskov, Ønslev sogn, Falster Nørre hrd. Født i Klodskov som datter af gårdmand Christian Arentsen og hustru Bodel Hansdatter (nr. 234 og 235) og døbt 1/11 1756 i Ønslev kirke. Blandt fadderne er Lars Hansen af Ønslev, måske den Lars Hansen hun senere blev gift med.

Om hendes ægteskab(er?) og børn med Lars Hansen, se nr. 116.

118. Bent Pedersen Skomager

1747 – 16/5 1829, husmand i Sløsserup, Toreby sogn og Frejlev, Kettinge sogn, Musse h. (Lolland). Hans fødsel og forældre kendes ikke umiddelbart, men det er ikke uinteressant at der i Grænge (Toreby sogn) er en Peder Skomager med hustru Johanna i 1750'erne.

Bendt Pedersen optræder første gang i Toreby kirkebog 1786 5/4, hvor hans datter Birthe døbes.

Hun må være død kort efter (selv om det ikke er indført i kirkebogen), for hun er ikke kommet med i folketællingen 1787 for Sløsserup i Toreby sogn, hvor vi finder Bent Pedersen, 40 år, inderste og

skomager, hans kone Johanne Madsdatter, 29 år, begge i 1. ægteskab, samt deres børn Karen Bendtsdatter 7 år, Peder Bendtsen 6 år og Ole Bendtsen 4 år. Hvor de har boet indtil 1786 har jeg ikke fundet.

Men 26/8 1787 lod Bent og Johanne en ny Birthe (nr. 59) døbe i Toreby kirke. I 1789 fik de datteren Anne og i 1792 sønnen Ole (den første Ole må altså være død). De bor nu i Rågelund, Toreby sogn.

Ved folketællingen 1801 er de flyttet til Frejlev i Kettinge sogn, Musse herred. Her finder vi Bendt Pedersen, 53 år, ”husmand med jord og går i dagleje”, hans kone Johanne Madsdatter, 52 år, begge i 1. ægteskab, samt deres 8-årige søn Ole.

Bent og Johanne får nu ikke flere børn, men i 1817 bliver deres datter Ane (Anne) viet til ungkarl Peder Larsen, som tjente gårdmand Christian Høi i Langed. Husmand Bent Skomager i Frejlev er forlover. 9/2 1819 bliver ungkarl Ole Bentsen, husmand Bent Skomagers søn i Frejlev, viet til pigen Anne Christensdatter, også af Frejlev.

Johanne Madsdatter, husmand Bent Skomagers hustru i Frejlev døde ¼ 1819, 68½ år gammel.

Bent Pedersen Skomager, husmand i Frejlev, døde selv 16/5 1829, 82 år gammel, og blev begravet på Toreby kirkegård 21/5.

119. Johanne Madsdatter

Ca. 1750 – ¼ 1819, husmor i Sløsserup, Toreby sogn og i Frejlev, Kettinge sogn, Musse herred (Lolland).

Det er sandsynligt at hun er født i Toreby sogn som datter af enten Mads Larsen i Sundby, døbt 17/10 1751, eller af Mads Pedersen (Holse) og hustru Anna Rasmusdatter (viet 29/1 1751), og da døbt 3/11 1752. Mads Pedersen i Grænge blev begravet 31/7 1754, 40 år gammel. Mads Larsen dukker ikke senere op i Toreby kirkebog.

Om Johanne Madsdatter i øvrigt, se under nr. 118, Bent Pedersen Skomager.

120. Hemming Christensen

Ca. 1734 – 1/10 1794, gårdmand i Rørbæk, Saksøbing landsogn, Musse herred (Lolland).

Hans fødsel er ikke fundet, da Saksøbing kirkebog først begynder 1735. Men Hemming Christensen dukker op som fadder for et barn født i Rørbæk allerede 1755.

I 1762, da han var sidst i 20'erne, giftede han sig til en gård, idet han 23/7 trolovede sig med den noget ældre enke Margrete Christensdatter. I 1787 benævnes gården Evlingsgården. Vielsen fandt sted i Saksøbing kirke 22/10 1762.

Året efter fik de sønnen Jacob, der dog døde allerede 1768. De fik ikke flere børn.

Margrete døde 1782, 62 år gammel, og blev begravet på Saksøbing kirkegård 23/11.

14/3 1783 blev Hemming trolovet med Maren Larsdatter af Trudstolpe i Våbensted sogn. De blev viet i Våbensted kirke 6/6 1783.

22/7 1784 fødtes deres første barn, sønnen Christen (nr. 60). Han blev hjemmedøbt og senere fremstillet i kirken 29/8. Fadderne var dels fra Rørbæk, dels fra Våbensted.

Ved folketællingen 1787 finder vi familien i Rørbæk: Hemming Christensen, 53 år, gift 2. gang, bonde og gårdbeboer, hans kone Maren Larsdatter, 28 år, gift 1. gang, samt sønnerne Christen på 2 år og Lars på 1 år.

1787 fik de sønnen Lars, og 1789 sønnen Jacob, der dog døde allerede det følgende år. I 1791 fik de datteren Margrete, åbenbart opkaldt efter Hemmings første kone.

1/10 1794 døde gårdmand Hemming Christensen af Rørbæk, 60 år gammel. Han blev begravet 6/10 på Saksøbing kirkegård ”på den sønden side af kirken uden klokkernes ringen”.

Men historien er ikke slut hermed, for 1½ måned senere, 17/12 fødte Maren Larsdatter en søn, der blev opkaldt efter sin afdøde far og altså fik navnet Hemming Hemmingsen (han dukker af og til op som fadder og forlover i familien).

Hemming Christensen var en agtet person i det lille samfund. Han optræder adskillige gange som forlover med egenhændig underskrift.

121. Maren Larsdatter

(16/9) 1759 – 8/3 1797, husmor i Rørbæk, Sakskøbing landsogn, Musse herred (Lolland).

Født i Våbensted, Musse herred, som datter af gårdmand Lars Pedersen og hustru Maren Nielsdatter (nr. 242 og 243). Faderen døde 1774, da hun var 15 år gammel, og moderen giftede sig hurtigt igen, som det var skik og brug. Ved trolovelsen med gårdmand i Rørbæk, Hemming Christensen (nr. 120) i 1783 tjente Maren i Trudstolpe, Våbensted sogn.

Om ægteskabet og børnene med Hemming Christensen, se nr. 120.

Ved Hemmings død 1794 stod hun tilbage med tre mindreårige børn og fødte et fjerde 1½ måned senere. Hun var kun 35 år, så det var givet at hun skulle gifte sig igen. 14/8 1795 blev hun trolovet med ungarl Rasmus Hansen af Rørbæk, og vielsen fandt sted i Sakskøbing kirke 18/9.

3/11 1796 fødtes parrets datter, der ved dåben i Sakskøbing kirke 8/1 1797 fik navnet Catharine. Men ak, kun to måneder senere døde Maren Larsdatter 8/3 1797. Som Hemming, hendes første mand, blev hun begravet på Sakskøbing kirkegård ”på den søndre side kirken”, men modsat ham skete det ”ved klokkernes ringen og ligprædiken”.

Det kan ikke undre at Rasmus Hansen gifter sig hurtigt igen. Ved folketællingen 1801 optræder Rasmus Hansen, 33 år, gift 2. gang, bonde og gårdbeboer, hans kone Bodil Rasmusdatter, 32 år, gift 1. gang og deres barn Hans Rasmussen på 1 år. Dertil fire tjenestefolk.

Hvad er der blevet af alle børnene? Dem finder vi i Våbensted hos Marens familie. Lars Hemmingsen som 14-årig tjenestedreng hos gårdmand Christen Christensen og hans kone, Johanne Larsdatter (en søster til Maren), og de tre andre – Christen Hemmingsen på 17 år, Margrete på 11 år og Hemming på 7 år – hos deres mormor Maren Nielsdatter (nr. 243) og hendes mand, Jørgen Pedersen. Hun døde ganske vist samme år – 1801 – men flere af dem dukker op senere i krøniken. Men hvad blev der af den lille Catharine, som moderen døde fra da hun kun var få måneder gammel? Hun forsvinder. Faderen havde hende ikke i 1801, og hun var ikke død inden da. Måske har faderens familie taget sig af hende. Lad os håbe det.

122. Ole Rasmussen

1756 – 23/9 1824, husmand i Oreby, Sakskøbing landsogn, Musse herred (Lolland).

Ole Rasmussens fødsel og forældre henstår i det uviste. Ved konens død 1824 omtales han som Ole Rasmussen Sjælland (Sjælland), hvilket måske betyder at han oprindeligt var sjællænder.

Han optræder første gang 5/9 1788 da han, ”ærlige unge karl Olle Rasmus”, og pigen Mallene Larsdatter, begge fra Oreby blev trolovet. Forlovere var to lokale mænd, Niels Knudsen og Hans Thomesen. Man finder dog ingen af dem i Oreby ved folketællingen 1787.

De fik to døtre, Anne 1791 og Karen Marie (nr. 61) 1793, begge døbt i Sakskøbing kirke.

Ved folketællingen 1801 er Ole 46 år, jordløs husmand og daglejer, Malene er 47, begge i deres 1. ægteskab, og døtrene Ane og Karen Marie henholdsvis 9 og 7 år. Desuden har de en logerende, en 76-årig kalkslager, Johan Magnus.

16/4 1813 blev Karen Marie trolovet med Christen Hemmingsen (nr. 60). Ved den lejlighed var Ole Rasmussen, husmand i Oreby, forlover.

23/9 1824 døde ”indsidder Ole Rasmussen, tilforn husmand i Oreby, 68 år, blodgang og alder”. Han blev begravet på Sakskøbing kirkegård 26/9. Malene døde tre måneder senere.

123. Malene Larsdatter

1755 – 19/12 1824, husmor i Oreby, Sakskøbing landsogn, Musse herred (Lolland).

Malene Larsdatters herkomst henstår i det uvisse. Dog er hverken hun eller Ole født i Sakskøbing Landsogn 1753-58.

Vedr. ægteskab og børn med Ole Rasmussen, se nr. 122.

19/12 1824 døde Malene Larsdatter, ”husmand Ole Rasmussen Sjellands hustru i Oreby, 69 år, alderdom”. Hun blev begravet på Sakskøbing kirkegård 23/12.

4 X TIPOLDEFORÆLDRE:

192. Tønnes Diderichsen

1686- (12/3) 1747, gårdmand i Højjet, Væggerløse sogn, Falster Sønder herred.

Desværre går kirkebøgerne på Sydfalster ikke så langt tilbage at der foreligger oplysninger om Tønnes Diderichsens forældre. Da navngivningen i 3-4 generationer skifter mellem Tønnes og Diderich, skulle man tro at hans far hed Diderich (Dirch) Tønnesen, men en sådan har jeg ikke fundet omtalt. Fødselsåret kendes ud fra aldersangivelsen ved hans død.

Første gang Tønnes Diderichsen nævnes er i Væggerløse kirkebog hvor han i 1710 optræder som fadder til Hans Juels søn af Radbjerg. Man kan måske derfor antage at Tønnes stammer fra Væggerløse sogn, hvilket da også passer med at Bøtø og Hasselø ligger i sognet. Det var her de oprindelige kolonier af hollændere var. Og både Tønnes og Diderich er hollændernavne.

I 1718 er Tønnes Diderichsen flyttet til nabosognet Skelby, hvor han dette år bliver trolovet og senere viet til Maren Lauritsdatter. Det oplyses ikke om den 32-årige Tønnes er ungkarl eller enkemand, eller om Maren er pige eller enke, eller hvor gammel hun er. Mit gæt er at Tønnes er ungkarl, og at Maren er en midaldrende enke med en gård – eller måske snarere et husmandssted i Skelby. I hvert fald får de ingen børn. Tønnes er i de følgende år ofte fadder eller forlover i Skelby. 1728 dør Maren (”Tønnes Diderichsens hustru af Skelby”) og bliver begravet på Skelby kirkegård 22/12.

Samtidig dør en af de største gårdmænd i Væggerløse sogn, kirkeværgen Ole Adriansen (igen et hollændernavn), og begraves 30/12 1728. Tønnes der nu er 42 år (Ole Adriansen var 43) kommer hurtigt overens med enken, Karen Pedersdatter (nr. 193), og de bliver trolovet en måned senere, 28/1 1729, og derpå viet et par uger efter. Tønnes Diderichsen overtog gården, ”Fynbogård” i Højjet, Væggerløse sogn, og var nu en betydningsfuld mand i sognet.

Tønnes og Karen får følgende børn: Maren (1730, død 1731), Oluf (1732, opkaldt efter Ole Adriansen, død 1736), et dødfødt pigebarn (1734), Peder (1735), Diderich (1738, død 1741), Jacob (1740), Diderich (1743, nr. 96), et dødfødt dregebarn (1745) og Gertrud (1746).

Tønnes Diderichsens liv fik en dramatisk afslutning: I marts 1747, da han var 61 år gammel, styrtede han ned fra et halmhæs i sin gård og slog sig ihjel (”Samme ved en ulykkelig nedstyrtelse af et halm-hæs i sin gård tog sin død”). Han blev begravet på Væggerløse kirkegård 12/3 1747.

Karen giftede sig hurtigt igen, og kun et af Tønnes’ børn forblev i gårdmandsstanden, nemlig sønnen Peder, der giftede sig med en gårdmandsenke i Marrebæk.

193. Karen Pedersdatter

(13/3) 1707 – (12/5) 1763, husmor i Højjet, Væggerløse sogn, Falster Sønder herred.

Karen Pedersdatter er født i Tjæreby, Idestrup sogn, som datter af Peder Jacobsen og hustru Gertrud Mortensdatter (nr. 386 og 387), formentlig et gårdmandspar. Der er desuden en yngre bror, Morten. Karens far dør allerede, da hun kun er 3 år gammel, men moderen gifter sig samme år med Peder Jørgensen Koch fra Gedesby, der overtager gården i Tjæreby. Han og Gertrud får også en datter, Margrethe.

I 1726, da Karen er 19 år gammel, melder der sig en frier, Ole Adriansen fra Højet, en af de største gårdmænd i det sydlige nabosogn, Væggerløse. De bliver trolovet 5/6 1726 og viet i hendes hjemmogn Idestrups kirke en måneds tid senere. Den ene forlover er hendes stedfar, Peder Koch. Her er det på sin plads at indskyde et længere afsnit om *Fynbogård* i Højet. Det er nødvendigt at gå en generation tilbage. Manden på gården hed da Jens Pedersen Fønboe (Fynbo). Hans kone døde 1698, 57 år gammel, og han giftede sig kort efter med en væsentlig yngre kvinde, Kirsten Hansdatter, med hvem han fik flere børn. Jens Fynbo døde selv 1710, 60 år gammel.

Omstændighederne er beskrevet udførligt af sognepræsten, magister Oluf Lundt: "Han havde været kirkevæрге 23 år. Han var søndagen tilforn her i kirken, karsk og sund, gik hjem og spiste med sin hustru og børn, gik siden hen i Højet til mester Christian Kruse, gartner ved slottet [Nykøbing], som er kaptajn over bønderne til strandvagt og landeværn, og talte med ham, at han var en gammel mand og svag til fods og kunne ej gå på mønstring, og da han gik fra ham og kom uden for sin gadedør, faldt han om og styrtede sig til døde". Han blev begravet på Væggerløse kirkegård 7/5 1710.

Enken, Kirsten Hansdatter, fandt sig hurtigt en egnet afløser. 25/10 samme år blev hun trolovet med ungarl Ole Adriansen, og juledag blev de viet i Væggerløse kirke. Han blev nu gårdmand på Fynbogård, og han og Kirsten fik flere børn: Karen (1713, død 1715), Margrete (1714, død 11 dage gl.), datter (1715), Margrete (1717), Jens (1719) og Zille (1723, levede kun en time).

Først på året 1726 døde Ole Adriansens hustru, Kirsten Hansdatter Fønboes, 47 år gammel. Og nu gentager historien sig: Ole gifter sig samme år med den langt yngre Karen Pedersdatter som omtalt ovenfor. De får en datter, Kirsten (1727), men allerede 1728 dør Ole Adriansen, kirkevæрге, 43 år gammel. Og endnu engang gentager historien sig: Karen Pedersdatter gifter sig et par måneder senere med Tønnes Diderichsen (nr. 192, se her vedr. deres mange børn og Tønnes' død 1747).

Karen var nu enke for anden gang, men kun 40 år gammel, så hun giftede sig 2. pinsedag samme år med ungarl Jens Friderichsen. Nu ser man det interessante at den nye mand på Fynbogård i 1748 ved en barnedåb benævnes Jens Friderichsen Fønboe, og at en datter af Ole Adriansen ved samme lejlighed omtales som Kirsten Olufsdatter Fønboes. Med andre ord følger Fynbo-navnet mændene på gården, selv om de ikke er beslægtede. Formentlig har Tønnes Diderichsen også været kaldt Fynbo, men det er der ingen belæg for.

Men historien fortsætter i det uendelige: Karen Pedersdatter dør 1763, 57 år gammel og begravet 12/5 på Væggerløse kirkegård. Et par måneder senere gifter Jens Frederichsen sig med Maren Olufsdatter fra Radbjerg. Jens Frederiksen dør 1766, 49 år 5 mdr. gammel, og enken Maren Olufsdatter ægter et par måneder senere Jens Olufsen, måske den søn af Ole Adriansen, der blev født 1719. "Sydfalster-Nyt" 1987, nr. 6 og 7 har en fortsættelse af ejerhistorien, hvoraf det fremgår at Jens Olsen Fynboes efterkommere sad på gården til 1940, da den blev solgt.

Der er altså hermed sket et brud på den praksis at gården nedarves gennem enkerne. Denne praksis hænger sammen med den omstændighed at der ikke var tale om selvejere. Falster var krongods, og gårdmændene var fæstere. Men i 1760'erne blev krongodset sat til salg, og flere herregårde opstod, ligesom en del bønder blev selvejere, formentlig også Fynbogård. Gården blev i 1886 flyttet ud fra Højet by og ligger nu ved landevejen mellem Højet og Marrebæk. Hovedbygningen er fra 1886, men desværre nu stærkt forbygget.

194. Jens Poulsen Skrædder

Der var i Højset (Væggerløse sogn) på samme tid to mænd der hed Jens Poulsen, den ene dog med tilnavnet Skrædder, men at det ikke er den samme ses ved dåben af Jens Poulsen Skrædders datter, Dorthe, i 1748, hvor den anden Jens Poulsen er en af fadderne. Jens Poulsen er gårdmand, søn af gårdmand Poul Jørgensen i Højset, lever 1698-1765, mens Jens Poulsen Skrædders årstal er ukendte. Han dukker første gang op 1747, hvor han troloves (Mikkelsdag) og senere vies (26. søndag efter Trinitatis) til Anne Christophersdatter, også af Højset. Tilnavnet Skrædder betyder ikke nødvendigvis at han har drevet denne profession, men kan være et tilnavn der er knyttet til en gård eller måske et husmandssted.

Som nævnt får Jens og Anne en datter Dorthe i 1748. De får desuden datteren Anne (1752, nr. 97). I 1768 dør Anna Christophersdatter fra Højset, 50 år gammel. Hun begravnes på Væggerløse kirkegård i de fattiges jord nytårsdag 1769. Jens' dødsdato er ikke fundet.

195. Anne Christophersdatter

1719 – dec. 1768, husmor i Højset, Væggerløse sogn, Falster Sønder herred.
Se under nr. 194, Jens Poulsen Skrædder.

216. Arild Hansen

(6/1 1705) 1714 – (24/3) 1760, gårdmand i Lågerup, Bregninge sogn, Musse herred (Lolland). Der er en Arild Hansen født i Nysted 6/1 1705 som søn af Hans-Claus Arildsen på Torvet, og det er ham jeg satser på, selv om han efter aldersangivelsen ved hans død skulle være født 1714, og uanset at det måske er usædvanligt at en borgersøn skulle søge ud på landet, men kirkebøgerne vidner om et livligt samkvem mellem folk i Nysted og i nabosognet Herritslev.

Jeg har nu (2017) tilfældigt fundet en trolovelsesindførsel i Herritslev kirkebog under 1734 mellem ungkarl Arild Hansen af Grønnegade og Maren Olsdatter af Stubberup. Forloverne er Hans Olsen af Grønnegade og Sacharias Hansen af Stubberup. De blev viet 14/11 1734. Arild er altså fra den lille by Grønnegade i Bregninge sogn, mens Maren angives at være fra Stubberup i Herritslev sogn, og det er derfor i sidstnævnte sogns kirke at vielsen har fundet sted. Men parret slog sig ned i Lågerup i Bregninge sogn.

1736 9/12 møder Arild Hansen af Lågerup første gang op i Bregninge kirke med et barn der skal døbes: sønnen Hans, efterfølgende fødsler: Johanne (1739, død samme år), Karen (1741) og Ole (1742, død samme år).

2/2 1744 begravedes Arild Hansens kone i Lågerup, alderen står in blanco.

Men året efter, 1745, får Arild Hansen en ny datter døbt: Maren (opkaldt efter den afdøde hustru, men barnet døde allerede samme år). Den nye kones navn oplyses som sædvanlig ikke, og trolovelse og vielse er heller ikke anført i Bregninge kirkebog, hvorfor det må udledes at også hun stammer fra et andet sogn. Men de får flere børn: Maren (1747), Jørgen (1749), Ole (1751), Johanne (1752), Birte (1754) og Jørgen (1756).

12. søndag efter Trinitatis 1758 begravnes gårdmand Arrild Hansen af Lågerups kone, Johanne, 37½ år gammel. Endelig oplyses i det mindste hendes fornavn.

To år senere, 24/3 1760, begravnes Arild Hansen af Lågerup selv, 46 år gammel, på Bregninge kirkegård.

Ved en stor del af dåbshandlerne optræder fogden, Hans Kamper af Underup eller hans kone, Johanne Arrildsdatter (død 1763, 53 år), formentlig er hun på en eller anden måde beslægtet med Arild Hansen.

217. Maren Olsdatter

??? – (2/2) 1744, husmor i Lågerup, Bregninge sogn, Musse herred (Lolland).

Oplysningerne om gårdmand Arild Hansens hustru er yderst sparsomme. Se i øvrigt under nr. 216.

220. Peder Jensen Brandt

Ca. 1700 – (3/1) 1788, gårdmand i Frejlev, Kettinge sogn, Musse herred (Lolland).

En Peder Brandt optræder i Kettinge kirkebog 1710 og 1718 hvor han har børn i kirke, men det kan aldersmæssigt ikke passe. Den rigtige Peder Brandt optræder første gang i kirkebogen 1725, hvor hans søn Hans bliver døbt. Hans trolovelse eller vielse er ikke fundet, men kirkebogen har store lakuner. Senere optræder han med følgende børn: Sidsel (1726), Sidsel (1729), Peder (1730), Ane (1734), Jens (1738) og Karen (1741). Herefter er der et længere ophold, inden det næste barn, og det forekommer sandsynligt at Peder Brandts navnløse kone er død, og at han har giftet sig 2. gang med den Ane Rasmusdatter, som Birgit Bjørn Thomsen og Henrik Nielsen anfører på deres hjemmeside. De anfører desuden en længere række børn, hvoraf nogle er identiske med dem jeg har fundet: Karen, Anna, Marie, Anders (død efter 1803), Jens (1738-84, gift med Ane Madsdatter 1759), Rasmus (1744, nr. 110), Peder (1749-1827, gift med Ellen Madsdatter), Jørgen (1751-1829, gift med Ane Madsdatter 1780, Maren Pedersdatter 1795), Birthe (1756, gift med Hans Bødker ca. 1780), Magrete (1759).

Af det nye kuld har jeg noteret: Rasmus (1744, nr. 110), Anna (1747), Peder (1749), Anders (1753), Birte (1755), Marie (1757), Magrete (1759, død 1773).

Peder Brandts kone blev begravet 4/1 1768, 49 år gammel. Peder Brandt var da ca. 68 år gammel. Han kom til at leve endnu mange år, men giftede sig ikke igen.

Ved folketællingen 1787 finder vi ham i datteren Birte og svigersønnen Hans Bødkers husstand i en gård i Frejlev, formentlig Peder Brandts gård som han har overladt til svigersønnen mod en passende aftægt. Om Peder Brandt hedder det: ”hendes fader, 89 år, enkemand efter 2. ægteskab, sengeliggende”. Han døde en af de sidste dage i samme år.

Kettinge kirkebog melder herom under 3/1 1788: ”Kast jord på gl. Peder Brandt, Frejlev, 88 år, 6 mdr. gl.”. Jeg har forgæves søgt Peder Brandts fødsel, to vielser og hans første kones død i Kettinge og Bregninge kirkebøger. Derimod har jeg fundet hans patronym, Jensen. Han optræder nemlig et par gange som forlover og kaldes her Peder Brandt, men underskriver sig Peder Jensen.

221. Ane Rasmusdatter

1718 – (4/1)1768, husmor i Frejlev, Kettinge sogn, Musse herred (Lolland).

Jeg har kun fundet hendes navn én gang, nemlig i 1754, da ”Peder Brandts hustru Anna i Frejlev” bærer et barn. Birgit Bjørn Thomsen og Henrik Nielsen har fundet navnet Ane Rasmusdatter. Hun er i så fald Peder Brandts anden hustru, ca. 20 år yngre end ham, og hun er død 20 år før, 49 år gammel. Hun skulle da være født i 1718 og formentlig en lokal pige fra Frejlev. Tid og navn passer med Rasmus Holsses datter af Frejlev, der blev døbt Ane 14.s.e.Tr 1718 (18/9). Hendes trolovelse med Peder Brandt er ikke fundet, men har sandsynligvis fundet sted året før sønnen Rasmus’ fødsel i 1744. Men var hun lokal, hvorfor er de så ikke trolovet og viet i Kettinge sogn?

4/1 1768 begravedes Peder Brandts kone fra Frejlev, 49 år gammel, på Kettinge kirkegård.

222. Hans Rasmussen Kamper (Camper)

(1/2) 1722 – (1/12) 1783, gårdmand i Torup, Bregninge sogn, Musse herred (Lolland).

-----Født i Torup som søn af gårdmand Rasmus Rasmussen Kamper og hustru (navn ukendt) som nr. 2 af 8 børn.

Hans Rasmussen (Kamper) blev 29/3 1754 trolovet med pigen Margaretha Hansdatter af Lågerup, le Bregninge sogn. Forlover for ham er faderen, Rasmus Kamper, og for hende Jørgen Hansen Brun af Lågerup, hendes bror. Vielsen fandt sted i Bregninge kirke 27/7 1754.

De fik følgende børn: Hans (1755, død 1 uge gammel), Hans (1756, død 1757), Rasmus (1757, død samme år), Kirsten (1759, nr. 111) og Hans (1761).

Hans Kamper døde 1783, 61 år gammel, og blev begravet på Bregninge kirkegård 1/12.

Tre uger senere døde hans enke, Margrete Hansdatter, 51 år gammel. Hun blev begravet 22/12 1783. Har der været en epidemi på egnen?

223. Margrete Hansdatter

1732 – (22/12) 1783, husmor i Torup, Bregninge sogn, Musse herred (Lolland).

Margrete Hansdatter fødtes i Lågerup, Bregninge sogn, som datter af gårdmand Hans Bruun (nr. 446) og hustru (navnet ukendt) som nr. 5 af 7 børn.

Hun blev gift med Hans Rasmussen Kamper 1754, da hun var 22 år. Se i øvrigt nr. 222.

Margrete Hansdatter døde 1783 og blev begravet på Bregninge kirkegård 22/12.

224. Ole Biørsen (Biørnsen)

1702 – (1/10) 1753, gårdmand i Flintinge, Toreby sogn, Musse herred (Lolland).

Toreby sogns kirkebøger begynder først 1711, og Ole Biørsens dåb er derfor ikke fundet. Det er dog overordentlig sandsynligt at han er søn af den Hans Biørsen i Flintinge, hvis 1-årige datter Margrete blev begravet 1715, og toårige søn Jacob blev begravet 1718.

21/10 1730 begravedes Ole Biørsens hustru, Birthe Hansdatter, 19 år gammel. Da trolovelse og vielse ikke er fundet i Toreby kirkebog, er det sandsynligt at han har hentet hende fra et andet sogn. Ligeledes må det antages at hun er død i barselsseng, og at barnet heller ikke har overlevet.

Som det var skik og brug giftede han sig snart igen, men heller ikke denne gang ses trolovelse og vielse i kirkebogen, hvorfor hun også må komme fra et andet sogn. I begyndelsen af 1732 døbtas Ole Biørsens og Karen Rasmusdatters datter, Birthe – klart opkaldt efter Oles første hustru. Året efter fik de sønnen Hans – hvis min teori er rigtig, opkaldt efter Oles far. De følgende børn hed Karen (1735), Rasmus (1736), Karen (1737), Rasmus (1740) og Jørgen (1746, nr. 112).

Ole Biørsen døde 1753, 51 år gammel, og blev begravet på Toreby kirkegård 1/10.

225. Karen Rasmusdatter

Ca. 1720 – (14/4) 1779, husmor i Flintinge, Toreby sogn, Musse herred (Lolland).

Da hendes vielse med Ole Biørsen ikke er fundet i Toreby kirkebog, stammer hun formentlig fra et nabosogn, men de mangelfulde kirkebøger har ikke gjort det muligt at spore hendes herkomst.

Formentlig er hun blevet gift med enkemanden, gårdmand Ole Biørsen i Flintinge, i 1731. Hun har da antagelig været ca. 20 år. Om deres børn og Oles død 1753, se nr. 224.

Ved Oles død må hun antages at have været i begyndelsen af 40'erne, og med et gårdfæste i baghånden fandt hun da også en ny mand, selv om det ikke gik så hurtigt som normalt. 2/4 1755 blev hun trolovet med ungarl Niels Knudsen, og han overtog både gård og navnet Børsen (Biørsen). De fik ingen børn.

Niels Børsen døde 1775, 52 år gammel, og Niels Børsens enke – dvs. Karen Rasmusdatter – døde 1779 – hendes alder oplyses ikke. Hun blev begravet på Toreby kirkegård 14/4 1779.

226. Christen Christensen Ebbe

(22/7) 1742 – 4/4 1823, gårdmand i Flintinge, Toreby sogn, Musse herred (Lolland).

Født i Flintinge som søn af gårdmand Christen Clausen Ebbe og hustru Maren Christensdatter. I 1760 døde Christen Clausen Ebbe, 61 år gammel. Christen Christensen var da 18 år gammel, men var ældste søn, og det er tænkeligt at enken Maren har overtaget fæstet med hjælp fra sønnerne Christen og Claus. Da hun døde tre år senere, har den ældste, Christen, været gammel nok til at overtage gården.

I 1763 må han desuden have ægtet Anna Knudsdatter, der efter alt at dømme stammede fra Hjelm i Majbølle sogn. Desværre mangler Majbølle sogns kirkebog 1728-65.

Deres første barn var dødfødt. Det var i 1764. Men i 1766 fik de datteren Maren (nr. 113), der ved dåben 19/1 i Toreby kirke blev båret af Knud Skrædders hustru i Hjelm, Anna. Knud Skrædder i Hjelm er sikkert Anna Knudsdatters far.

I 1767 fik de sønnen Christen, men et år efter døde Anna Knudsdatter, kun 29 år gammel, formentlig i barselseng. Hun blev begravet på Toreby kirkegård 17/3 1768.

Christen Ebbe blev efter skik og brug hurtigt gift igen. Den nye kone var Maren Hansdatter, som også synes at være hentet i Hjelm. I hvert fald var alle fadderne ved deres første barns dåb fra Hjelm. Det var i 1770, og barnets navn var Hans. I 1774 fik de sønnen Christen, som dog døde kun 14 dage gammel. Senere fulgte: Ane (1778, død 1780), Sidsel (1781, død samme år), Anne (1784) Rasmus (1789, død 1791).

Ved folketællingen 1801 møder vi i Flintinge Christen Christensen, 60 år, i 2. ægteskab, bonde og gårdbeboer, hans kone Maren Hansdatter, 52 år, i 1. ægteskab, Kristen Kristensen, 24 år og Anne Kristensdatter, 17 år, deres børn; desuden to tjenestekarle.

Få år efter ser det ud til at sønnen, Christen Christensen Ebbe II har taget over med egen familie, mens forældrene er gået på aftægt.

31/12 1818 døde Maren Hansdatter, indsidder Christen Christensen Ebbes hustru i Flintinge, født i Majbølle (hvor Hjelm ligger), 72 år gammel. En meget utydeligt skrevet anmærkning lyder: ”Faldt ned af en Stige og brød begge Benene som førte til hendes død”. Hun blev begravet 4/1 1819.

Fire år senere, 4/4 1823, døde Christen Christensen Ebbe, undertægter i Flintinge, der født og død, 81 år. Han blev begravet på Toreby kirkegård 9/4 1823.

227. Anna Knudsdatter

1739 – (17/3) 1768, husmor i Flintinge, Toreby sogn, Musse herred (Lolland).

Det er sandsynligt at Anna Knudsdatter var fra landsbyen Hjelm i Majbølle sogn, som det er anført under nr. 226 og datter af Knud Skrædder (nr. 454) af Hjelm og måske hans hustru Anna, der bar Anne Knudsdatters første barn til dåben. Ærgerligt at Majbølle kirkebog svigter helt en længere årrække.

Se i øvrigt under nr. 226, Christen Christensen Ebbe.

Anna Knudsdatter døde 1768, kun 29 år gammel, formentlig i barselseng. Hun blev begravet på Toreby kirkegård 17/3 1768.

228. Claus Rasmussen

(24/9) 1724 – 2/10 1802, gårdmand i Vignæs, Musse herred (Lolland).

Født i Vignæs som ældste søn af gårdmand Rasmus Clausen og hustru Anna Andersdatter (nr. 456 og 457).

28/6 1748 blev agtbar unge karl Claus Rasmussen trolovet til den gudfrygtige pige Anna Jørgensdatter, begge af Vignæs. Forlover for ham var Jørgen Christensen og for hende hendes stedfader Peder Rasmussen, begge bomænd (gårdmænd) her i byen. Vielsen fandt sted i Vignæs kirke 15/11 samme år.

De fik følgende børn: Maren (1749), Rasmus (1750, nr. 114), Jørgen (1752, død to uger gammel), et dødfødt barn (1754), og Jørgen (1755).

16/2 1760 blev Anna Jørgensdatter begravet, ”Død i barns nøe”, 33 år gammel.

Som det var skik og brug trolovede enkemanden sig en måned senere, 17/3 1760. Den udkårne var også fra Vignæs, ”ærlige pige” Birthe Marcusdatter, og de blev trolovet i brudens stedfar, Anders Marcussens hus. De blev viet 13/6 1760.

De fik følgende børn: Anna (1761), Maria (1763), Berte (1764, død 14 dage gammel), Maren (1766, død 8 dage gammel), Marcur (Marcher) (1767, død 5 dage gammel), et dødfødt barn (1768), Marcher (1769, død 6 dage gammel), Maren (1770, død 3 uger gammel), Maren (1772), Anders (1775, død 1777) og Johanne (1779).

Claus Rasmussen var forlover ved flere lejligheder: for sin svigermor, Sara Pedersdatter (nr. 459), da hun blev trolovet med Rasmus Pedersen (1750), for sin søster Bodil Rasmusdatter, da hun blev trolovet med Rasmus Jeppesen fra Kallø (1758), for datteren Maren, da hun blev trolovet med Anders Jørgensen (1776) og sammen med sønnen Rasmus Clausen, da datteren Johanne blev trolovet med Ole Pedersen (1800). Flere af disse trolovelser fandt sted i Claus Rasmussens gård. Hans underskrift er tydelig og karakteristisk.

I Matrikelarkivet er der et matrikelkort som viser bl.a. Claus Rasmussens trelængede gård nord for kirken og vest for bygaden; desuden ses sønnen Rasmus Clausens gård øst for kirken.

Gårdmand Claus Rasmussen døde 2/10 1802 i sin alders 78. år, 5 dage og blev begravet på Vignæs kirkegård 6/10. Hans datter Ane Clausdatter døde 1807, ”værende hos moderen i en alder af 45 år”. Birte Marcusdatter, ”forhen gårdmandskone i Vixnes, 80 år” blev begravet 13/5 1817.

229. Anna Jørgensdatter

(19/3) 1727 – (16/2) 1760, husmor i Vignæs, Musse herred (Lolland).

Født i Vignæs som datter af gårdmand Jørgen Olufsen og hustru Sara Pedersdatter. Alle fadderne var folk fra Vignæs. Hendes far døde da hun var 8 år, men moderen giftede sig hurtigt igen.

Da hun var 21 år blev hun trolovet med en gårdmandssøn fra byen, Claus Rasmussen. Forlover for hende var hendes stedfar Peder Rasmussen. Trolovelsen fandt sted 28/6 1748, og vielsen 15/11.

Om børnefødsler og Annas død i barselseng, se under nr. 228, Claus Rasmussen.

Anna Jørgensdatter blev begravet på Vignæs kirkegård lørdag 16/2 1760.

234. Christian Arentsen

1722 – (29/5) 1785, husmand eller gårdmand i Klodskov, Ønslev sogn, Falster Nørre herred.

Han synes ikke født i Ønslev på det angivne tidspunkt +- 3 år.

23/5 1754 blev Christian Arnsen trolovet med sin fæstemø Bodil Hansdatter af ”Klogskov”.

Forloverne var Rasmus Stub og Hans Madsen også af Klodskov. Måske er sidstnævnte Bodils far.

Vielsen fandt meget usædvanligt sted kun tre dage senere, 26/5. Den må være foregået i Ønslev kirke, den ensomt beliggende kirke øst for landevejen mellem Storstrømsbroen og Nykøbing.

Christian og Bodil fik følgende børn: Marie (1755, Hans Madsen er fadder. Hun døde samme år), Maren (1756, nr. 117), Hans (1758, Hans Madsen er fadder), Hans (1760), Margrethe (1765), Karen (1767), Maria (1769, død 1770), Margrethe (1771) og Kirsten (1778). Ved den sidste dåb omtales forældrene som værende af Ønslev, alle andre indførsler omtaler dem som værende af Klodskov.

1785 døde Christian Arentzen af Ønslev, 63 år gammel. Han blev begravet på Ønslev kirkegård 29/5.

235. Bodil Hansdatter

Husmor i Klodskov, Ønslev sogn, Falster Nørre herred.

Hverken hendes fødsel eller død er fundet i Ønslev kirkebog. Se i øvrigt under nr. 234, Christian Arentsen. Der forekommer ingen Bodil Hansdatter i Folketællingen 1787 for Ønslev sogn. En Bodel Hansdatter dør 1785, 55 år gammel, men hun omtales som Niels Gedesbys hustru. Kan kirkebogsføreren have begået en fejl og forvekslet de to mænd?

242. Lars Pedersen

1727 – (6/4) 1774, gårdmand i Våbensted, Musse herred (Lolland).

Hans fødsel er ikke fundet i Våbensted, og hans herkomst må indtil videre anses for ukendt.

5/1 1752 blev Han og Maren Andersdatter trolovet i Våbensted. Det oplyses ikke om nogen af dem havde været gift før, og forlovernes navne peger ikke på at de har været beslægtet med brudefolkene. De blev viet i Våbensted kirke 22/2 1752. Sandsynligvis har Maren Andersdatter været enke med en fæstegård, som Lars Pedersen har overtaget.

7/1 1753 blev deres første barn, Peder døbt. Jomfru Dannefehr bar barnet (død 1755). Siden fulgte Anders (1754, død 1 uge senere), Hans (1755) og Peder (1756).

I 1758 døde Maren, 40½ år gammel. Hun har altså været ca. 10 år ældre end Lars. Hun blev begravet på Våbensted kirkegård 6/3.

Nogle måneder senere, 13/6 1758, blev enkemanden trolovet med Maren Nielsdatter, formentlig en ung pige, der ikke tidligere havde været gift. Forloverne synes heller ikke i dette tilfælde at have været nært beslægtet med brudefolkene. Vielsen fandt sted i Våbensted kirke 23/7 1758.

De fik følgende børn: Maren (1759, nr. 121), Anna (1761), Karen (1763), Johanne (1765), Niels (1768, død 1789), Hans Jørgen (1771) og Lars (1774, posthum).

Samme år, 1774, døde Lars Pedersen, 47 år, 3 mdr., 14 dage gammel. Han blev begravet på Våbensted kirkegård 6/4.

243. Maren Nielsdatter

(28/12) 1738 – (4/11) 1801, husmor i Våbensted, Musse herred (Lolland).

Aldersangivelsen ved hendes død passer med den Maren, datter af Niels Jørgensen, der blev døbt i Våbensted 28/12 1738. Men desværre er der mindst 2 af navnet Niels Jørgensen, og den rigtige Niels Jørgensens hustrus navn er ikke fundet.

Om ægteskab og børn med Lars Pedersen, se nr. 242.

Et par måneder efter Lars' død blev Maren viet til Jørgen Pedersen. Vielsen fandt sted i Våbensted kirke 21/6 1774.

Maren og Jørgen (der kaldes gårdmand) fik følgende børn: Peder (1776) og en datter der kun levede en time (1780).

Jørgen Pedersen var forlover da Marens datter Johanne blev trolovet med Lars Lorensen i Våbensted 1788, og da Johannes børn blev døbt optræder ”Jørgen Persens søn Lars” og ”Jørgen Pedersens datter Cathrine” som faddere (det er hans stedbørn). Lars Lorensen døde 1798, og Johanne giftede sig samme år med Christen Christensen af Agerup og med Jørgen Pedersen som forlover.

Efter datteren Marens (nr. 121) død, tog Maren Nielsdatter sig af tre af hendes børn med Hemming Christensen i Rørbæk, Sakskøbing Landsogn, men hun døde selv snart efter:

4/11 1801: ”Jordet Jørgen Pedersens kone i Våbensted, 62 år gl.”.

5 X TIPOLDEFORÆLDRE:

386. Peder Jacobsen

Ca. 1650 – (27/4) 1710, gårdmand i Tjæreby, Idestrup sogn, Falster Sønder herred.

Forældre og fødested og –tidspunkt er ukendt, da Idestrup kirkebog kun rækker tilbage til 1696. Hans trolovelse med Gertrud Mortensdatter er ikke fundet, men første gang de har et barn i kirken er 1707, hvilket tyder på at de er blevet gift året før, formentlig i det sogn, hvorfra Gertrud stammer (ikke Gedesby, Skelby eller Væggerløse). Hun har da været ca. 30 år, hvilket indebærer at hun kan have været enke, inden de blev gift, og han tilsvarende enkemand og formentlig noget ældre og den der har siddet med gården, men alt det er ren spekulation.

De nåede kun at få to børn: Karen (1707, nr. 193) og Morten (1709), begge døbt i Idestrup kirke. Allerede 27/4 1710 blev ”Per Jacobs. ... af Tjæreby ...” begravet på Idestrup kirkegård. Formentlig har der stået ”gårdmand” og også hans alder, men det er desværre ulæseligt. Dødsårsagen nævnes ikke.

387. Gertrud Mortensdatter

1676 – (24/6) 1739, Husmor i Tjæreby, Idestrup sogn, Falster Sønder herred.

Intet er fundet om Gertruds herkomst. Hun optræder første gang (indirekte), da Peder Jacobsen, gårdmand af Tjæreby's datter, Karen døbes i Idestrup kirke 13/3 1707, og igen da sønnen Morten (åbenbart opkaldt efter sin morfar) døbes 1709.

I 1710 døde Peder Jacobsen, og Gertud, der da var 34 år, måtte gifte sig igen med en passende mand, der kunne overtage gårdfæstet. Et par måneder senere trolovedes hun med Peder Jørgensen Koch fra Gedesby, og 2-3 måneder senere viedes de i Idestrup kirke. Hun omtales her som Gertrud Mortensdatter, salig Per Jacobsens enke i Tjæreby.

Gertrud og Peder Koch fik datteren Margrete i 1714.

I 1726 var Peder Koch forlover, da steddatteren Karen Pedersdatter (nr. 193) blev trolovet med Ole Adriansen fra Højjet i nabosognet Væggerløse.

Men allerede 1728 døde Peder Jørgensen Koch, kun 39 år gammel, og Gertrud, nu 52 år, var enke for anden gang. Hun synes ikke at have begivet sig ud i et nyt ægteskab, men har tilsyneladende skaffet sig en form for aftægt hos datteren Karen i Højjet. For i 1739 læses i Væggerløse kirkebog: ”Begravet Tønnes Diderichsens Kone-Moder Giertrud Mortensdatters Kaares, 63 år, 2 mdr. gl. Brugte ligklædet”. Efter Ole Adriansens død 1729 havde Karen giftet sig med Tønnes Diderichsen (nr. 192). Hvor tilnavnet ”Kaares” kommer fra er uvist. Måske er der tale om en misforståelse af ”Kochs”, efter Peder Jørgensen.

Gertruds og Peder Kochs datter, Margrete blev som kun 15-årig i 1729 trolovet med Matthias Lauritzen fra Gedesby. Forlovere var halvsøsterens nye mand, Tønnes Diricsen og Hans Jørgen Koch af Ørslev, formentlig en bror til faderen, den året før afdøde Peder Jørgensen Koch.

444. Rasmus Rasmussen Kamper (Camper)

(2/7) 1699 – (2/4) 1771, gårdmand i Torup, Bregninge sogn, Musse herred (Lolland)

Født i Torup som søn af gårdmand Rasmus Hansen Kamper og hustru Maren (nr. 888 og 889).

1720 har han første gang et barn til dåben, datteren Maren. Herefter følger: Hans (1722, nr. 222), Ziir (1723), Maren (1725), Maren (1728), Ane (1733), Karen (1734) og Birthe (1738).

Rasmus Kampers kone i Torup (hendes navn oplyses aldrig) døde 1753, 54 år gammel. Hun blev begravet på Bregninge kirkegård 8/12.

Rasmus Kamper optræder som forlover, da hans datter Ane troloves til ungkarl Peder Madsen fra Frejlev 1763.

Han døde 1771, 70 år gammel, og blev begravet på Bregninge kirkegård 2/4 1771.

445. Navn ukendt

1699 – (8/12) 1753. Husmor i Torup, Bregninge sogn, Musse herred (Lolland).
Se under Rasmus Rasmussen Kamper, nr. 444.

446. Hans Madsen Bruun

1691 – (22/10) 1753, gårdmand i Lågerup, Bregninge sogn, Musse herred (Lolland).

Hans Bruun i Lågerup optræder mange gange som far til børn der døbes i Bregninge kirke, men navnet på hans hustru oplyses aldrig: Ane (1720), Mads (1722), Jens (1725), Ane (1727), Ane (1729), Margrete (1732, nr. 223) og Hans (1735).

Men Hans Bruun skulle også have en søn, Jørgen, der optræder som fadder 1737. Søger man hans fødsel i kirkebogen, er det nærmeste man kommer det, den Jørgen, der blev døbt 1718 som søn af Hans Madsen i Lågerup. Jeg må således gå ud fra at Hans Madsen og Hans Bruun er samme mand. I øvrigt er Hans Bruuns søn Mads Bruun, der synes at føre navnet og positionen videre i Lågerup med børn fra 1743 og frem. Men når Jørgen Bruuns ældste søn hedder Jørgen, peger almindelig navneskik på, at Jørgen er hustruens fars navn, og at han er død i 1718, mens Hans Bruuns far, Mads, lever. Desværre giver hulleerne i kirkebogen ikke mulighed for at verificere dette.

Hans Bruun af Lågerup døde 1753, 62 år gammel, og blev begravet på Bregninge kirkegård 22/10. Hans Bruuns enke i Lågerup døde 1762, 72 år gammel, og blev begravet sammesteds 10/9.

447. ??? Jørgensdatter (?)

1690 – (10/9) 1762, husmor i Lågerup, Bregninge sogn, Musse herred (Lolland).
Se under Hans Madsen Bruun, nr. 446.

452. Christen Clausen Ebbe

1699 – (14/1) 1760, gårdmand i Flintinge, Toreby sogn, Musse herred (Lolland).

Formentlig født i Flintinge som søn af gårdmand Claus Ebbe og hustru Kirsten Pedersdatter (nr. 904 og 905).

Christen Clausens første hustru hed Margrethe Hansdatter. Tilsyneladende har ægteskabet været barnløst. Margrete døde 1729, 31 år gammel, og blev begravet på Toreby kirkegård 21/9.

Efter tidens skik giftede han sig hurtigt igen. Den nye hustru hed Maren Christensdatter, og deres første barn (dødfødt?) blev begravet 22/1 1732. Derefter fulgte: Margrethe (1733), Karen (1736), Karen (1739), Christen (1742, nr. 226) og Claus (1745).

Christen Clausen Ebbe døde 1760, 61 år gammel, og blev begravet på Toreby kirkegård 14/1. Maren døde tre år senere.

453. Maren Christensdatter

1703 – (6/5) 1763, husmor i Flintinge, Toreby sogn, Musse herred (Lolland).

Kirkebogens mangelfuldhed gør det ikke muligt at søge specifikke oplysninger om hendes fødsel og troløvelse/vielse. Vedrørende børn, se under nr. 452, Christen Clausen Ebbe.

Christen Ebbes enke, Maren Christensdatter i Flintinge blev begravet på Toreby kirkegård 6/5 1763, 60 år gammel. Antagelig har hun og Christen været på aftægt hos sønnen Mads Ebbe.

454. Knud Skrædder

1716 – (4/2) 1776, gårdmand i Hjelm, Majbølle sogn, Musse herred (Lolland).

Meget lidt er overleveret om gårdmand Knud Skrædder, men nok til at det med nogenlunde sikkerhed kan fastslås at han er far til Anna Knudsdatter (nr. 227) og at hans kone i 1766 hed Anna. Desværre er Majbølle kirkebog i en elendig forfatning, og den næste oplysning her vedrører hans død i 1776. 4/2 blev jordet gårdmand Knud Skrædder i Hjelm, 60 år gammel.

Kort tid efter, 29/3 1776 bliver ungkarl i Hjelm, Peder Henrichsen, trolovet med enken Anne Rasmusdatter af Hjelm efter forevist skifteattest. Der var altså børn i hendes tidligere ægteskab. Men der står ikke hvem hun var enke efter, men to måneder efter ægtefællens død var faktisk det normale, så meget taler for at det er Knud Skrædders enke.

Følger man hende videre frem, finder vi en dødsindførsel i 1801 for ”Peder Henrichsens hustru af Hjelm, begravet i sit alders 68. år”. Så skulle hun altså være født 1733, lige sent nok til at kunne være mor til Anna Knudsdatter, der var født i 1739. Men der er mange usikkerhedsmomenter og fortolkningsmuligheder. F.eks. kan hun være Anna Knudsdatters stedmor.

456. Rasmus Clausen

1700 – (20/1) 1743, gårdmand i Vignæs, Musse herred (Lolland).

Om Rasmus Clausens herkomst vides i princippet intet, da kirkebogen først begynder 1716. Dog er der i 1722 en indførsel for begravelse af Margrete Olufsdatter, Salig Claus Rasmussens på 73 år. De kunne sådan set godt være Rasmus Clausens forældre, om end Margrete Olufsdatter forekommer lovlig gammel, når Rasmus skulle være født ca. 1700, men kirkebogsførere begår fejl.

2. pinsedag 1723 (17/5) blev Rasmus Clausen og Anne Andersdatter, begge ugifte, efter foregående trolovelse copuleret i Vignæs kirke.

Deres første barn, sønnen Claus (nr. 228) blev født 1724. 1727 blev Rasmus Clausens hjemmedøbte søn Morten begravet. Derefter fulgte Maren (1728), Bodil (1731), Anders (1735) og Jørgen (1738). 1731 var Rasmus Clausen (egenhændig underskrift) forlover ved sin søster Kirsten Clausdatters trolovelse med Lars Andersen i Kallø. Trolovelsen fandt sted i Rasmus Clausens hus.

Rasmus Clausen døde 1743, kun 43 år gammel. Han blev begravet på Vignæs kirkegård 20/1.

457. Anna Andersdatter

1698 – (19/12) 1756, husmor i Vignæs, Musse herred (Lolland).

Om ægteskab og børn, se under nr. 456, Rasmus Clausen.

Anna sad enke i 13 år, formentlig i aftægt hos sønnen Claus, der vel har overtaget fæstet efter faderens død.

1756 døde ”Rasmus Clausens enke, Anna Andersdatter, 59 år mindre 4 M.” Hun blev begravet på Vignæs kirkegård 4. søndag i Advent, 19/12.

458. Jørgen Olufsen (Olsen)

1679 – (9/12) 1735, gårdmand i Vignæs, Musse herred (Lolland).

Første gang Jørgen Olufsen optræder i Vignæs kirkebog er i 1727, da hans søn Oluf på 12 år begravet. Det fortæller at han må have været gift med en anden og ældre kvinde end Sara Pedersdatter, der først skulle være født 1704. Men selv en meget omhyggelig gennemgang af Vignæs kirkebog har ikke givet oplysninger om hverken den første kones død eller trolovelse/vielse med Sara. End ikke som fadder finder man Jørgen Olufsen i Vignæs før 1727. Jeg er derfor tilbøjelig til at mene at han og Sara er tilflyttere. Måske har det noget at gøre med den blodsotepidemi som bortrev et stort antal mennesker i Vignæs i årene omkring 1720 (fremgår af kirkebogen). Jeg har undersøgt Tårs og Majbølle kirkebøger, og herfra kommer de ikke.

En måned efter Olufs død døbes Jørgen Olufsen og Sara Pedersdatters datter Anne (nr. 229). Alle fadderne er fra Vignæs. Herefter følger: Ole (1729), Peder (1731, død 6 uger gl.) NB. Gudmoderen er fra Rørbæk, men det hjælper ikke meget, for kirkebogen her begynder først 1735. En ny Peder blev døbt 1733. Det sidste barn, Maren, blev døbt 27/11 1735, men 2 uger senere døde Jørgen Olufsen, begravet 9/12, 56 år gammel. Og 3. juledag, 27/12 blev den 4 uger gamle Maren også begravet. En sørgelig måned for Sara (som dog overlevede yderligere to ægtemænd).

459. Sara Pedersdatter

1704 – 21/7 1780, husmor i Vignæs, Musse herred (Lolland).

Om Sara Pedersdatter første ægteskab med gårdmand Jørgen Olsen, se nr. 458.

Jørgen Olsen var død i december 1735, og Sara sad tilbage med flere små børn og en fæstegård. Snart efter meldte der sig en frier, og 27/1 1736 blev ungarl Peder Rasmussen og enke Sara Pedersdatter trolovede i brudens hus. Forlover for bruden var gårdmand Niels Andersen i Soesmarke.

I Saras 2. ægteskab fødtes følgende børn: Jørgen (1737), Rasmus (1738, død 1740), Rasmus (1740), Maren (1743, død samme år) og Maren (1748). Jørgen blev båret til dåben af Ellen Peder Jacobsens af Majbølle (Saras mor?).

Men allerede 1750 døde Peder Rasmussen, kun 35 år gammel. Han blev begravet 2/8.

Men gården skulle passes, og 27/11 samme år blev ”velagte ungarl fra Majbølle Rasmus Pedersen trolovet til dydige enke Sara Pedersdatter”. Brudens forlover var hendes svigersøn, Claus Rasmussen (nr. 228). Til gengæld var Rasmus Pedersen forlover for Claus Rasmussen, da Saras datter Anne var død, og Claus skulle giftes igen.

Saras søn med Peder Rasmussen, Rasmus Pedersen blev i 1771 trolovet i gården, og da var hans stedfar af samme navn hans forlover.

Saras 3. mand, Rasmus Pedersen, døde 1775, 48 år, 3 mdr. gammel. Mon ikke Saras søn af samme navn har overtaget fæstet?

”1780 fredagen 21/7 døde gårdmandsenken Sara Pedersdatter, gl. 76 år, blev begravet 26/7. Tekst til ligprædiken var af Ø 102 v. 20-21, Exod. Phill. v. 23”.

På flere måder minder Sara Pedersdatters livsforløb om hendes oldedatter og navnesøster, Sara Rasmusdatters (nr. 57).

6 X TIPOLDEFORÆLDRE:

888. Rasmus Hansen Kamper (Camper)

Ca 1675 – ca. 1730, gårdmand i Torup, Bregninge sogn, Musse herred (Lolland).

I 1697 blev Hans Rasmussen Puge i Underup trolovet med Ane Hansdatter, Rasmus Kampers søster i Torup. Heraf ses at Rasmus Kampers patronym må have været Hansen.

Året efter er Maren, Rasmus Kampers hustru i Torup, gudmor. Hun hed altså Maren.

De må være blevet gift i 1698, for i 1699, 2/7, blev deres søn, Rasmus (nr. 444) døbt, efter navngivningen at dømmes deres førstefødte. Senere fulgte et par tvillinger, hvoraf det ene døde før det blev døbt, mens det andet blev døbt Karen, men døde kort efter (1703). Deres sidste barn var sønnen Hans (1711, død 1771, af Underup).

I 1720 begynder sønnen Rasmus at få børn. Han kaldes i begyndelsen Rasmus Rasmussen eller unge Rasmus Kamper for at adskille ham fra faderen af samme navn. Men denne skelnen ophører

ca. 1730, hvorfor man må antage at Rasmus Hansen Kamper er død på denne tid. Desværre har kirkebogen netop lakuner på disse afgørende tidspunkter.

889. Maren

Ca. 1675 – ca. 1730, husmor i Torup, Bregninge sogn, Musse herred (Lolland).
Se under nr. 888, Rasmus Hansen Kamper.

904. Claus Ebbe

1663 – (6/11) 1733, gårdmand i Flintinge, Toreby sogn, Musse herred (Lolland).
Toreby kirkebog begynder 1711, og Claus Ebbes første optræden her er 29/3 1712, da hans og hustruen, Kirstine Pedersdatters datter, Maren, døbes. Men der er vidnesbyrd om andre, ældre børn: Christen Clausen Ebbe (nr. 852, 1699), Jørgen Ebbe, hvis datter Dorothe begravnes 1726, og Rasmus Ebbe, der optræder 1729-56.
Claus Ebbe i Flintinge døde 1733, 70 år gammel, og blev begravet på Toreby kirkegård 6/11.
Claus Ebbes enke, Kirsten Pedersdatter, døde 1734, 70 år gammel og blev begravet 11/12.

905. Kirsten Pedersdatter

1664 – (11/12) 1734, husmor i Flintinge, Toreby sogn, Musse herred (Lolland).
Se under nr. 904, Claus Ebbe.

Hermed slutter beretningen om min mødrene slægt. Det har ikke været mig muligt at komme længere tilbage end til nr. 905.

Allan Tønnesen 2. juni 2014.